

# ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

časopis vydávaný občanským sdružením  
Česká společnost pro právo životního prostředí

Evidenční číslo MK ČR E 11476

ISSN: 1213-5542

Adresa redakce: Česká společnost pro právo životního prostředí,  
Národní třída č. 18,  
Praha 1, PSČ 116 91

e-mail: CSPZP@seznam.cz

webové stránky: www.cspzp.cz

Pro členy České společnosti pro právo životního prostředí je časopis zdarma.

Šéfredaktor:

JUDr. VOJTĚCH STEJSKAL, Ph.D.

e-mail: CSPZP@seznam.cz

Výkonná redaktorka:

Mgr. KAROLINA ŽÁKOVSKÁ

Předseda redakční rady:

doc. JUDr. Ing. MILAN PEKÁREK, CSc.

Členové redakční rady:

doc. JUDr. IVANA PRŮCHOVÁ, CSc.

JUDr. MVC. JANA ZÁSTĚROVÁ, CSc.

doc. JUDr. MILAN DAMOHORSKÝ, DrSc.

doc. JUDr. JAROSLAV DROBNÍK, CSc.

JUDr. MILAN KINDL, CSc.

JUDr. SVATOMÍR MLČOCH

RNDr. JAROSLAV OBERMAJER

Ing. TOMÁŠ ROTHROCKL

JUDr. Ing. JOSEF STAŠA, CSc.

JUDr. JIŘÍ ŠEMBERA, CSc.

JUDr. JOSEF VEDRAL, Ph.D.

Sazba a technická redakce provedena  
v nakladatelství Eva Rozkotová–IFEC  
Tištěno na recyklovaném papíru.

Redakční uzávěrka 13. čísla: 15. 11. 2004  
13. číslo vyšlo dne 15. 12. 2004 v Praze

Náklad: 500 výtisků

Časopis v roce 2004 vychází 4x.

Upozornění redakce:

Redakce považuje za nepřijatelné publikování jednoho příspěvku ve více periodikách. Redakce si osvojuje právo vyřadit příspěvky nesplňující zásady pokynů pro autory příspěvků do časopisu České právo životního prostředí nebo příspěvky se souhlasem autora postoupit jinému periodiku. Redakce si vyhrazuje právo rozhodnout o zařazení příspěvku do jiného čísla časopisu, než bylo předem dohodnuto s autorem příspěvku; o této skutečnosti jej bude neprodleně informovat. Za obsah jednotlivých příspěvků zodpovídá jejich autor, příspěvky nemusí vyjadřovat stanovisko redakce. Nevyžádané příspěvky se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo rozhodnout o otištění obsahově nevyhovujících příspěvků a je oprávněná stanovit oponenta příspěvku.

**Toto číslo vychází s přispěním Ministerstva životního prostředí ČR**



## OBSAH



|                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ÚVODNÍK</b>                                                                                                    | 3   |
| <i>Milan Damohorský: O dobrých a špatných zprávách v ochraně životního prostředí</i>                              | 3   |
| <b>TÉMA</b>                                                                                                       | 9   |
| <i>Vojtěch Stejskal: Ke směrnici o právní odpovědnosti za prevenci škody na životním prostředí a její nápravě</i> | 9   |
| <i>Josef Vedral: K některým zmocňovacím ustanovením v zákonech o ochraně životního prostředí</i>                  | 19  |
| <i>Jana Zástěrová: Komunitární právní ochrana před zoonózami (se zvláštním zřetelem na tzv. ptačí chřipku)</i>    | 33  |
| <i>Veronika Tomášková: Týrání zvířat – nová právní úprava italského trestního zákoníku</i>                        | 47  |
| <i>Adéla Kudynová: Obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů</i>                                      | 53  |
| <b>Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA</b>                                                                                         | 59  |
| Mezinárodní konference „Recent Developments in European Environmental Law“                                        | 59  |
| Právní kliniky jako metoda výuky práva životního prostředí, seminář 16. – 17. 9. 2004, Novi Sad, Srbsko           | 61  |
| Správa z vedeckej konferencie „Ochrana prírody a krajiny v právnej teórii a praxi“ vo Varíne                      | 63  |
| Zpráva ze semináře „Trestní prosazování práva životního prostředí“                                                | 68  |
| <b>VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE</b>                                                                                       | 72  |
| Vybrané vzdělávací a výzkumné instituce v Belgii                                                                  | 72  |
| <b>INFORMACE</b>                                                                                                  | 75  |
| Rotterdamská úmluva z r. 1998 vstoupila v platnost                                                                | 75  |
| Petrarca                                                                                                          | 80  |
| <b>AKTUÁLNĚ</b>                                                                                                   | 83  |
| Evropská Ústava                                                                                                   | 83  |
| <b>ZPRÁVY ZE SPOLEČNOSTI</b>                                                                                      | 94  |
| <b>RECENZE A ANOTACE</b>                                                                                          | 95  |
| <b>JUDIKATURA ESD</b>                                                                                             | 99  |
| <b>PŘEHLED LEGISLATIVY</b>                                                                                        | 103 |



## ÚVODNÍK



## O dobrých a špatných zprávách v ochraně životního prostředí

**doc. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.**

### Úvodem

V tomto úvodníku bych se rád věnoval událostem a skutečnostem, které se staly v měsících září a říjnu roku 2004 u nás i ve světě a které se životního prostředí, ale i práva, v přímé nebo zprostředkované podobě týkají. Lze je rozdělit do několika skupin, přičemž však všechny spolu navzájem souvisejí.

Samozřejmě, že ve všem se mnou nemusíte souhlasit. Od toho je však již úvodník úvodníkem, aby jej psal autor jako svoje subjektivní hodnocení vývoje společnosti ve vztahu k ochraně životního prostředí. Nakolik jsem jednotlivé události a stavy hodnotil úměrně jejich významu, to ukáže asi až určitý časový odstup.

### Globální klimatické změny

Jistě nejzávažnějším globálním problémem současnosti je skleníkový efekt, resp. tzv. globální oteplování, způsobené nadměrnými emisemi skleníkových plynů (zejména oxidu uhličitého). Světové společenství přijalo jako právní rámec boje s tímto problémem nejen rámcovou Úmluvu o klimatické změně (Rio de Janeiro, 1992), ale zejména již konkrétně její prováděcí tzv. Kjótský protokol (Japonsko – Kjóto, 1997). Prognózy jsou však dosti děsivé a představa, že již v druhé polovině tohoto století by mohla být zaplavena nejen Bangladéš a Nizozemí, ale i města jako New York či Londýn, a že by moře mohlo sahat nějakých dvacet či čtyřicet kilometrů za Drážďany (při pohledu z Čech), se nám jeví jako něco katastrofického a zcela neuvěřitelného. Je to však bohužel celkově velmi špatná zpráva.

Snad právě proto Evropská unie a další ekologicky senzitivní státy světa činí co mohou, aby této hrozbě zabránily, nebo ji alespoň co nejvíce oddálily. Přesvědčit jsem se o tom mohl při své účasti na ekologicko právnícké konferenci v belgickém Leuvenu, která byla v polovině září 2004 celá věnována právě této problematice. Země původní evropské patnáctky mají ve své snaze bojovat o co největší snížení emisí skleníkových plynů odborně i politicky jasno a burcují na poplach. Desítky

právníků i dalších odborníků se shodlo na potřebě razantní a rychlé akce i nastavení systému obchodovatelných emisních povolení co nejefektivněji. Z nových deseti zemí EU jsem však byl bohužel přítomen jen já a dva přírodovědci z Litvy.

Nepríznivou zprávou je, že Ministerstvo průmyslu a obchodu (zejména pan ministr Urban, jeho poradce RNDr. Hanzlíček) prosadilo ve vládě úroveň obchodovatelných emisních povolení výrazně nad návrhem prosazovaným Ministerstvem životního prostředí. Každý z nás daňových poplatníků tak bude dotovat ČEZu a dalším producentům emisí jejich obchod, ačkoliv tito již dnes dosahují miliardových ročních zisků. Vláda nakonec odsouhlasila 107,66 milionu tun emisí ročně, přičemž návrh ministra Urbana činil dokonce 116,3 milionu tun ročně, zatímco ministra Ambrozka „jen“ 100 milionu tun ročně. Současné emise jsou však jen něco okolo 90 milionů tun. Půjde tak dle nového plánu zřejmě v přepočtu na obyvatele o druhé nejvyšší emise v Evropě, což České republice rozhodně čest nečiní. Česká republika totiž vypouští 0,5 % světových emisí, zatímco počet jejich obyvatel tvoří jen 0,16 % všeho lidstva. Podílíme se tedy na světových škodách třikrát více nad celosvětový průměr (tolik snad k článku RNDr. Hanzlíčka v Právu, kde tvrdil, že naše emise jsou s 0,5 % zcela zanedbatelné a že nic výrazně neovlivňujeme). Průmyslová lobby tak opět ukázala svoji moc, význam a vliv v politice. Uvidíme ještě, jak na český přístup k problému bude v Bruselu reagovat Evropská komise.

Poměrně dobrou zprávou snad je, že návrh zákona o obchodování s povolenkami pro vypouštění emisí skleníkových plynů propustila Poslanecká sněmovna PČR do druhého čtení. Uvidíme, zda se jej podaří do konce roku přijmout. Trh z povolenkami by měl být v Evropě zahájen od 1. ledna 2005.

Nejlepší zprávu jsem ponechal na konec. V uplynulých týdnech ruský prezident Putin oznámil, že Rusko přistoupí ke Kjótskému protokolu a bude jej ratifikovat. To se postupně děje, neboť smlouvu již schválila dolní komora ruského parlamentu a zdá se, že ani horní komora tento proces nezablokuje. Pro Rusko je to asi dost výnosný obchod i otázka politické prestiže. Je tedy reálná šance, že přes odpor USA a Číny, jež jako dva největší producenti skleníkových plynů stojí stranou, vstoupí Kjótský protokol v účinnost. Stane se tak tři měsíce poté, co ho ratifikuje alespoň 55 zemí světa, produkujících minimálně 55 % skleníkových plynů. To se stane právě s přístupem Ruska. Ačkoliv je i tento protokol zřejmě stále málo, je lepší než nic. Trochu paradoxně pak zní zpráva o žádosti guvernéra Floridy Jeba Bushe, který požádal svého bratra amerického prezidenta George W. Bushe, aby uvolnil z federálních zdrojů prostředky na odstranění následků ničivých tornád, která prošla tímto státem. Nestojí to za zamyšlení?!

## Osobnosti, na které bychom neměli zapomínat

Nobelovu cenu míru letos dostala keňská ekologická aktivistka současná náměstkyně ministra životního prostředí Keni, 64 let stará, Wangari Maathaiová. Cenné je zejména zdůvodnění tohoto rozhodnutí, které učinil Nobelův výbor, a to, že „mír na Zemi závisí na tom, jak zabezpečíme své životní prostředí“. Ukazuje se tedy, že bez příznivého stavu životního prostředí se nikde, nikdo a nic neobejde. Maathaiová stojí od roku 1977 v čele Hnutí zeleného pásu, které vysadilo napříč Afrikou na 30 milionů stromů ve snaze zabránit klimatickým změnám. Známa je také svou činností v hnutí na podporu a obnovu původních deštných pralesů. Udělení Nobelovy ceny ekologovi je jistě výbornou zprávou pro nás všechny.

V uplynulých týdnech přijela do České republiky a Prahy jedna z velkých osobností světové ochrany přírody, a to Angličanka Dr. Jane Goodallová. Sedmdesátiletá primátoložka světového jména měla pro studenty Fakulty humanitních studií, ale na Filosofické fakultě UK v Praze, přednášku o chování šimpanzů, které po mnoho let studovala ve volnosti v dnešním národním parku Gombe v Tanzanii v Africe.

Přednáška nebyla příliš dobře zorganizována. Zájem silně předčil možnosti velké posluchárny. Byl jsem bohužel jedním z těch, kteří se do sálu již nedostali, nicméně jsem s Dr. Goodallovou asi deset minut anglicky mluvil, když jsem ji našel sedět na schodech před sálem. Nikdo si jí nevšímal a nestaral se o ni ... Povídali jsme si o potřebě mezinárodního práva na ochranu přírody, včetně ochrany primátů, o ekologické výchově atd. Podepsala mi svoji knihu, kterou jsem si nezapomněl vzít s sebou, a nakonec jsme si s její maďarskou asistentkou vyměnili vizitky pro další kontakt. Řekl jsem paní Goodallové, že pro mne představuje samotný vrchol praktické ochrany přírody a že si jí velmi vážím stejně jako Diany Fosseyové, Davida Attenborougha či Geralda Durrella, což ji zjevně potěšilo. Pro mne to byl zážitek a výborná zpráva.

Zpráva špatná je, že se pobytu Jane Goodallové (na rozdíl od kauzy Kořistka, která již několik týdnů plní mnoho stran novin a minut vysílání) v České republice naše media v podstatě vůbec nevěnovala (až na dva články v Právu a Mladé frontě). Je to moc špatná zpráva, protože pro nás ochránáře byla její návštěva skutečnou událostí. Vždyť byla Jane Goodallová dokonce za svoje celoživotní dílo britskou královnou povýšena do šlechtického stavu. Více se můžete dozvědět na webových stránkách [www.janegoodall.com](http://www.janegoodall.com).

Obě ženy zasluhují za své životní dílo náš obdiv a úctu.

## Stav životního prostředí České republiky

Ministerstvo životního prostředí zveřejnilo zprávu o stavu životního prostředí České republiky za rok 2003. Vyplývá z ní, že se po řadě let, kdy se parametry životního prostředí a jeho složek v mnoha ohledech neustále zlepšovaly, v tomto roce dochází na některých úsecích k výraznějšímu zvratu k horšímu. Jde např. o další snižování biodiverzity, znečišťování ovzduší či o stav vody a vodních toků.

Podrobnější informace bohužel nemám k dispozici, protože zprávy v denním tisku byly poměrně velmi kusé, ale hlavně se mi přes značné úsilí nepodařilo ani na internetových stránkách Ministerstva životního prostředí či vlády ČR onu zprávu nalézt. Moje apely na kolegy, kteří na MŽP pracují, bohužel taky vyzněly naprázdno, takže zpráva asi bude poněkud hůře dostupná?! Jak vyznění vlastní zprávy, tak malou pozornost, která je jí věnována a její špatnou dostupnost, považuji pro nás za velmi špatné zprávy.

## Volby a referenda v České republice

Ve vztahu k ekologii si mnozí z nás mohli opět zkusit různé formy zastupitelské i přímé demokracie ve volbách či hlasování. Další šanci pak budou krajské a senátní volby v listopadu 2004. Neměli bychom tuto šanci jak podpořit ochranu životního prostředí opět promarnit.

Konkrétně šlo o volby na Praze 4, kde se doplňoval jeden nový senátor. Filosof a ekolog profesor Erazim Kohák v nich bohužel ve druhém kole neuspěl a byl zvolen jiný kandidát. Vůbec v této souvislosti nejde o stranickou příslušnost profesora Koháka ani onoho vítěze. Jde mi o to, že neuspěl člověk, který je po celý život upřímným zastáncem ochrany životního prostředí a demokracie, a to si myslím, že je přes jeho vyšší věk (71 let), docela škoda. Snad někdy příště?! Obecně v Parlamentu lze proekologické poslance a senátory dnes spočítat na prstech jedné ruky a i u nich můžeme být docela na vážkách „zda to myslí upřímně“.

Dalším hlasováním bylo naše dosud největší referendum konané v Brně o ponechání či posunutí tamního hlavního nádraží. Bohužel toto referendum nakonec nebylo platné (byť myslím, že snad zvítězili příznivci ponechání nádraží na původním místě), neboť se ho nezúčastnilo nadpoloviční množství oprávněných voličů. Ukazuje se, že lidé jsou politikou unavení a stále více se zabývají jen honbou za penězi a stále méně zapojováním do správy věcí veřejných a do spolurozhodování o místě, kde žijí.

Obě to jsou špatné zprávy, protože se ukazují, že voliči – občané k volbám nepovažují za vhodné a potřebné vůbec chodit, natož pak hlasovat ve prospěch ochrany životního prostředí. Je třeba se nad tím seriózně zamyslet a vymyslet jak dál.

## **Zákoník životního prostředí**

V uplynulých několika měsících ve sdělovacích prostředcích (např. deník Právo, české vysílání rádia BBC atd.) nový ministr vlády ČR a předseda její legislativní rady JUDr. Jaroslav Bureš několikrát a opakovaně propagoval přípravu a přijetí zákoníku životního prostředí a projevoval o právo životního prostředí značný zájem, a to v rámci „očisty právního řádu“. To by mohla být dobrá zpráva, kdyby ....

Kdyby tato integrace práva životního prostředí, kterou připravují a podporují někteří činovníci a právníci Ministerstva životního prostředí či vedení Ústavu pro ekopolitiku v Praze, sjednocovala jen obecnou část práva životního prostředí, ale hlavně kdyby přišla v úplně jinou dobu. V období, kdy je právní řád již plně stabilizován po nedávných euronovelách, kdyby byl poněkud více proekologicky složen český parlament a kdyby byly přijaty či prošly delší účinností v praxi např. nový stavební zákon či nový správní řád. To vše není dáno a znamená mnoho nejistot, proto záměr přijmout zakrátko zákoník životního prostředí jako „nabídku podnikatelskému prostředí“ může vést nejen ke zjednodušení a zpřehlednění právní úpravy, ale bohužel dost možná i k jejímu podstatnému změkčení. Snahy o zmírnění českého práva životního prostředí v porovnání s evropským komunitárním právem se stále více objevují. Nebud'me „papežtější než papež“ a nebud'me v té ochraně životního prostředí příliš progresivní, vždyť nyní je třeba podnikat a ekonomicky růst. Tak se dnes mnohde argumentuje. Jde o velmi nebezpečnou a účelovou argumentaci, která nevidí za horizont nejbližších volebních období ...

Jakkoliv přijetí nového zákona (úmyslně neužívám slovo zákoník – kodex) o životním prostředí podporuji, nemyslím si, že by to měl být hlavní úkolem dne a naopak se domnívám, že je na něm třeba ještě mnoho let usilovně pracovat. Návrhy, které jsem měl možnost číst či připomínkovat v rámci legislativní komise ministra životního prostředí, byly z hlediska věcného i právního poměrně velmi špatné a místy dosti nelogické. V projektu je tedy třeba dále pokračovat.

## Závěrem

Za uplynulé dva měsíce se tedy toho v ochraně životního prostředí udalo skutečně mnoho. Ne vše bylo jen špatné, přesto však je třeba mnohé učinit, neupadat na mysli a neustávat v úsilí o ochranu přírody na planetě Zemi. To, že šance ještě stále jsou, to je moje poslední dobrá zpráva.



**doc. JUDr. Milan DAMOHORSKÝ, DrSc.**

je proděkanem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze  
a vedoucím Katedry práva životního prostředí.  
Je předsedou České společnosti pro právo životního prostředí  
a členem Komise práva životního prostředí Mezinárodní unie  
ochrany přírody a přírodních zdrojů (CEL IUCN)  
a Evropské komise pro zemědělské právo.







## TÉMA



## Ke směrnici o právní odpovědnosti za prevenci škody na životním prostředí a její nápravě

**JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.**

Na jaře roku 2004 přijala Evropská unie směrnici o právní odpovědnosti za prevenci škody na životním prostředí a její nápravě. Jedná se o první samostatný komplexní právní předpis v historii ES i EU, týkající se odpovědnosti za ztráty na životním prostředí. Cílem bylo jednak sjednocení úpravy v členských státech a jednak přispět k prosazování opatření předpokládaných 6. Akčním programem ES.

### Důvody pro novou právní úpravu v EU

Hlavním důvodem pro právní úpravu odpovědnosti za škody na životním prostředí na území EU je četnost a závažnost škod vznikajících na životním prostředí, především v důsledku jednorázových havárií nebo dlouhodobých úniků různých škodlivin do životního prostředí.

Takových incidentů bylo v Evropě nemálo. V době mezi nehodou v chemické továrně v italském Sevesu v červenci 1976 (byl to vážný podnět pro změnu komunitární legislativy na úseku odpadů, chemických látek a prevenci ekologických havárií) až po havárie nebezpečných látek v rumunském Baia Mare a Baia Borsa – místa úniků toxických látek do povodí Dunaje, které se staly v lednu a březnu 2000 – bylo zamořeno mnoho dalších míst v Evropě. Šlo např. o velké znečištění řeky Rýna, vzniklé v důsledku požáru v Basilejské továrně Sandoz v roce 1986 nebo kolaps odpadní retenční nádrže v důlních komplexech Aznalcollar ve Španělsku v roce 1998, což vedlo k zamoření Národního parku Doñana. V živé paměti je i havárie tankeru Prestige v listopadu 2002, kdy únikem ropy z lodě bylo znečištěno pobřeží Španělska a Francie a poškozena řada cenných ekosystémů. Tato událost byla pravděpodobně tou kapkou, která způsobila, že číše přetekla, tedy ta, která odstartovala definitivní přijetí směrnice o odpovědnosti za škody na životním prostředí.

V současné době je, podle informace uváděné v odůvodnění v návrhu směrnice, v Evropské unii identifikována na tři sta tisíc míst jako jistě nebo potenciálně kontaminovaných znečišťujícími látkami. Evropská agentura životního prostředí odhaduje náklady na jejich vyčištění mezi 55 – 106 biliony EUR, tj. mezi 0,6 – 1,25 % HDP Evropské unie.

Právní regulace odpovědnosti v oblasti životního prostředí se týká různých institutů z oblasti práva trestního, administrativního i občansko-právního. Jde nepochybně o velmi širokou a různorodou právní oblast, která může být jen stěží pojednána v jednom právním předpise. V posledních letech či desetiletích se na mezinárodní i národní úrovni, takřka jíc „za chodu“, doplňuje právní regulace těch stránek odpovědnosti, které jsou prostě nejaktuálnější a nejméně popsane. Převažuje spíše přístup dílčí či pragmatický než komplexní. V mnoha zemích západní Evropy i jinde na světě byla přijata nová legislativa týkající se různých aspektů odpovědnosti za environmentální škody. V Německu existuje od roku 1990 zákon o ručení za škody na životním prostředí (Umwelthaftungsgesetz). Ve Velké Británii a v Holandsku byly v devadesátých letech např. přijaty právní předpisy týkající se odpovědnosti v případě kontaminace půdy. Ve Skandinávii existují z konce osmdesátých a první poloviny devadesátých let zákony o škodě na životním prostředí (Švédsko), o ekologické odpovědnosti (Dánsko 1994) nebo o kompenzaci škody na životním prostředí (Finsko 1995). Jsou založeny na objektivní odpovědnosti a odpovědnosti původce.

Na mezinárodní úrovni byla v oblasti odpovědnosti za environmentální škody soustředěna pozornost v historii pouze na dílčí otázky, jako např. znečištění moře, jaderné havárie a katastrofy či odpovědnost při nakládání s odpady. Z mezinárodních úmluv jmenujme zejména následující dokumenty: Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za nukleární škody (1963), Vídeňská úmluva o doplňkové kompenzaci za jadernou škodu (1997), Bruselská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené znečištěním ropnými látkami (1969), Bruselská úmluva týkající se založení Mezinárodního fondu pro kompenzaci škod způsobených znečištěním ropnými látkami (1971), Londýnská úmluva o odpovědnosti a odškodnění újem spojených s přepravou látek škodlivých a potenciálně nebezpečných po moři (1996), Protokol k Basilejské konvenci, o odpovědnosti a náhradě škody v případě škod způsobených transhraničním pohybem a eliminací nebezpečného odpadu (1999).<sup>1</sup>

## Luganská úmluva

V roce 1993 Rada Evropy přijala ve švýcarském Luganu Úmluvu o občansko-právní odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku činností nebezpečných pro životní prostředí (Luganská konvence). Jedná se o první mezinárodní úmluvu, která se snažila věnovat problematice odpovědnosti za environmentální škody komplexně. Úmluva je progresivní zejména tím, že je založena na principu objektivní odpovědnosti s šir-

<sup>1</sup> Viz Zástěrová, J.: Mezinárodněprávní úprava kontroly toxických či jinak nebezpečných látek a lidských aktivit potenciálně ohrožujících životní prostředí. in Šturma, P. a kol.: Problémy mezinárodněprávní ochrany životního prostředí, AUC 2-3/2002, str. 61 – 120.

ším než ryze soukromoprávním vymezení pojmu „škoda“. Důkazní břemeno klade na stranu provozovatele vyjmenovaných škodlivých činností. Stanoví poměrně dlouhé lhůty k uplatnění náhrady škody – subjektivní 3 roky, objektivní 30 let. Dosud ji však neratifikoval potřebný počet států.

## Historické základy a průběh přípravy evropské směrnice

**„Green Paper“, Zelená kniha (1993)** – diskusní materiál Evropské komise, týkající se budoucí právní úpravy nápravy škod na životním prostředí jako první stadium případné komunitární legislativy. Vycházel z Luganské úmluvy. K tomuto dokumentu se také konalo (1994) společné slyšení Evropského parlamentu, bylo k němu přijato stanovisko Ekonomického a sociálního výboru a také příslušná parlamentní rezoluce žádající Evropskou komisi o novou legislativu – přijetí směrnice Rady ES.

**„White Paper“, Bílá kniha (2000)** – Evropská komise až po delší době a obsáhle a kontroverzní diskusi se zainteresovanými stranami přijala 9. února 2000 tzv. „White Paper“, Bílou knihu o environmentální odpovědnosti jako další stadium zamýšlené komunitární legislativy v této oblasti. Tento typ dokumentu je možná srovnatelný s návrhem věcného záměru zákona při tvorbě české legislativy. Cílem tohoto dokumentu bylo především důkladné rozvedení principu „znečišťovatel platí“, jednoho z klíčových environmentálních principů Smlouvy o Evropské unii, pro jeho budoucí aplikaci na úseku environmentální odpovědnosti. Aby mohl být uplatněn princip environmentální odpovědnosti, musí být 1) původce zjištěn, 2) škoda určitelná a 3) prokázána příčinná souvislost mezi původcem a vzniklou škodou.

Zároveň Evropská komise došla k názoru, že nejvhodnější formou, jak zpracovat toto téma v komunitární legislativě, bude rámcová směrnice o odpovědnosti za škody na životním prostředí. Diskuse a přípravné práce pokračovaly dále. Mezi nejspornější otázky patřil rozsah zamýšlené právní úpravy – zda se má se vztahovat i na škody vzniklé v minulosti, otázka důkazního břemene, princip společné a nerozdílné odpovědnosti apod.

V červenci 2001 vzniknul na Generálním ředitelství pro životní prostředí při EK pracovní text směrnice (Commission Working Paper), který byl předložen k oponentuře členským státům, členům Evropské agentury životního prostředí, kandidátským zemím a celé řadě vládních i nevládních organizací mezinárodního i národního významu. Písemné připomínky a stanoviska předložila např. Belgie, Dánsko, Francie, Německo a Polsko. Některé členské státy vyjádřily politování, že pracovní návrh neupravuje otázky občanskoprávní odpovědnosti o životním prostředí (zejména škody majetkové a na zdraví v civilně – právním pohledu) a tzv. „historické škody“,

tj. škody vzniklé znečišťováním v minulosti, na které se nebude směrnice vztahovat. Na tomto základě a po vyhodnocení připomínek byl v lednu 2002 předložena verze návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady ES COM (2002)17 a 2002/0021(COD), (Proposal for a Directive Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on environmental Liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage) která byla předmětem dalších prací a diskusí.<sup>2</sup>

### ***Směrnice č. 2004/35/ES o odpovědnosti za prevenci škod na životním prostředí a jejich nápravy***

Odpovědnost za škodu na životním prostředí by podle čl. 1 směrnice měla být založena na principu „znečišťovatel platí“, který patří ke specifickým principům v oblasti ochrany životního prostředí zakotveným v čl. 174 odst. 2 Smlouvy o založení ES.

Směrnice v čl. 2, kde jsou vymezeny její základní pojmy, stanoví, co považuje za škodu obecně a co za škodu na životním prostředí. **Škoda** je chápána obecně podle čl. 2 odst. 2 jako určitelná nastalá ztráta na přírodních zdrojích nebo poškození funkce přírodních zdrojů, kterou je možno přímo nebo nepřímo určit. Tímto svým vymezením se odlišuje od klasického soukromoprávního chápání a pojímání škody jakožto materiální ztráty na věci, protože škodou je podle této směrnice i ztráta imateriální povahy, kterou je zmiňované poškození funkcí přírodního zdroje.

Vedle obecné definice škody však směrnice stanoví konkrétní případy škody, které jsou považovány za **škodu na životním prostředí**, k nimž podle čl. 2 odst. 1 patří:

- a) škoda na chráněných druzích a přírodních lokalitách, která je škodou, jenž má negativní účinek na dosažení nebo udržení příznivého stavu ochrany životního prostředí takových lokalit a druhů; kritéria pro stanovení negativního účinku jsou v příloze I. směrnice; negativní účinek je těž vyloučen, pokud provozovatel jednal v souladu s vydaným rozhodnutím o odchylce ze zákonů podle čl. 9 směrnice o ptácích, resp. čl. 16 směrnice o stanovištích nebo jednal v souladu s opatřeními vyplývajícími z posouzení vlivů záměru na soustavu NATURA 2000 podle čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích;
- b) škoda na vodě, která je škodou, jenž významně negativně ovlivňuje ekologický, chemický a množstevní stav vody nebo její ekologický potenciál;
- c) škoda na půdě, kterou je kontaminace půdy, jenž tvoří významné riziko negativně ovlivňující lidské zdraví jako výsledek přímého nebo nepřímého uvádění látek, přípravků, organismů a mikroorganismů do, na nebo pod půdu.

<sup>2</sup> K problémům procesu projednávání původního návrhu směrnice viz: Mlčoch, S.: Nad návrhem směrnice ES o ekologické odpovědnosti. In České právo životního prostředí, č. 1/2003 (7), str. 19–28.

Za chráněné druhy a přírodní lokality se považují podle čl. 2 odst. 3 směrnice č. 2004/35/ES druhy a lokality ze směrnic č. 79/409/EHS o ptácích, resp. č. 92/43/EHS, o stanovištích, výjimečně i jiné druhy či lokality stanovené členským státem.

Za vody se považují všechny vody spadající pod režim rámcové směrnice o vodách 2000/60/ES.

V ustanovení těchto případů škody na životním prostředí lze najít druhou odlišnost od klasické definice škody, která za škodu považuje jen materiální ztrátu na vlastnitelných složkách životního prostředí. Podle směrnice 2004/35/ES je škodou na životním prostředí ztráta, ať již materiální či imateriální, také na složkách životního prostředí, které jsou buď přímo ze zákona (podzemní a povrchová voda podle § 3 zákona o vodách) nebo nepřímo na základě jejich povahy (chráněné druhy volně žijících živočichů) vyloučeny z předmětu vlastnictví.

Shrnuto, škodou na životním prostředí podle směrnice je taková škoda, která splňuje požadavky obecného vymezení škody v čl. 2 odst. 2 směrnice a navíc spadá pod některý z případů škody na životním prostředí uvedených v čl. 2 odst. 1 písm. a), b) nebo c) směrnice.

### **Subjekty odpovědnosti**

Subjektem odpovědnosti (definice v čl. 2 odst. 6) je podle čl. 3 odst. 1 písm. a), b) směrnice některý z provozovatelů činností vyjmenovaných v příloze III. k této směrnici, přičemž odpovědnost vzniká nejen při způsobení škody na životním prostředí, ale také za ohrožení životního prostředí vznikem takové škody (čl. 3 odst. 1 písm. a). Odpovědnost je založena na principu objektivní odpovědnosti s možností liberace podle čl. 8 odst. 3 a 4 směrnice.

Jen škoda na chráněných druzích a přirozených stanovištích způsobená provozovateli neuvedenými v příloze III. je založena na principu subjektivní odpovědnosti, protože vyžaduje ke svému vzniku předpoklad zavinění. (čl. 3 odst. 1 písm. b)

Z čl. 8 odst. 3 písm. a) ve spojení s čl. 10 vyplývá, že v některých případech může nést odpovědnost také třetí strana.

Posledním subjektem, který nese odpovědnost, je stát, což vyplývá z čl. 8 odst. 5 směrnice, kde je stanoveno, že preventivní a nápravná opatření budou učiněna bez ohledu na odpovědnost provozovatele.

### **Výjimky z odpovědnosti za škodu**

V čl. 4 směrnice jsou uvedeny výjimky z odpovědnosti za škodu na životním prostředí nebo bezprostřední hrozby takové škody, na které se tato směrnice nevztahuje.

Mezi tyto výjimky patří například:

- a) škody na životním prostředí nebo hrozby těchto škod způsobené vojenskými konflikty, občanskými válkami, povstáním nebo
- b) výjimečným, nezvladatelným a nevyhnutelným přírodním jevem nebo
- c) škody na životním prostředí nebo hrozby takových škod, za něž je odpovědnost upravena v mezinárodní smlouvě vyjmenované v příloze IV směrnice, jejíž stranou je členský stát nebo
- d) jaderné nebezpečí nebo škoda na životním prostředí nebo její hrozba jestliže mohou být způsobeny činnostmi, jichž se týká Smlouva EUROATOM nebo událostí či činností, za níž vzniká odpovědnost podle mezinárodní smlouvy uvedené v příloze V k této směrnici nebo
- e) činnosti, jejichž hlavním účelem je zajištění národní obrany nebo mezinárodní bezpečnosti a činnosti, jejichž jediným účelem je ochrana proti přírodním neštěstím.

### **Preventivní a nápravná opatření**

K zabránění vzniku a k nápravě škod na životním prostředí zavádí směrnice 2004/35/ES systém preventivních (čl. 5) a nápravných opatření (čl. 6, 7).

K předcházení škodám na životním prostředí mají sloužit preventivní opatření, jichž se týká čl. 5 směrnice. Preventivní opatření mají být učiněna bezodkladně provozovatelem tehdy, když ještě nedošlo ke škodě na životním prostředí, ale hrozí nebezpečí této škody. Členský stát má přitom možnost si vyhradit, že v případě, pokud není nebezpečí škody zažehnáno preventivními opatřeními učiněnými provozovatelem, má provozovatel povinnost informovat příslušný orgán o všech důležitých podstatných aspektech dané situace, jakmile to bude možné.

Příslušný orgán může podle čl. 5 odst. 3 písm. a), b) c) nebo d) vykonávat tato oprávnění vztahující se k preventivním opatřením:

- a) může požadovat po provozovateli poskytování informací o hrozícím nebezpečí škody nebo o podezření takovéto hrozby,
- b) může požadovat po provozovateli, aby učinil nezbytná preventivní opatření,
- c) dávat provozovateli pokyny, kterými se bude řídit při provádění preventivních opatření,
- d) může sám učinit preventivní opatření.

Jak vyplývá z čl. 5 odst. 4 směrnice, za provádění preventivních opatření má přednostně odpovědnost provozovatel. Pokud se ale provozovateli preventivní opatření nezdaří, či není zjištěn odpovědný provozovatel nebo provozovatel není povinen nést náklady (čl. 8 odst. 3), může příslušný orgán provést preventivní opatření sám.

Pokud již dojde ke vzniku škody na životním prostředí, má provozovatel povinnost podle čl.6 odst.1 směrnice informovat příslušný orgán o všech důležitých podstatných aspektech dané situace a současně

- učinit všechny možné kroky, aby omezil nebo zabránil další škodě na životním prostředí a negativnímu účinku na lidské zdraví nebo dalšímu snížení funkcí a
- provést nezbytná nápravná opatření podle čl. 7 směrnice.

Příslušný orgán má mít podobná oprávnění jako v souvislosti s ukládáním preventivních opatření také ve vztahu k ukládání nápravných opatření.

V čl. 7 odst. 1 směrnice je zakotvena povinnost provozovatele zjistit, v souladu s přílohou II.směrnice, možná nápravná opatření a předložit je příslušnému orgánu ke schválení, pokud je příslušný orgán neučinil sám. V odst.2 tohoto ustanovení je dále stanoveno, že příslušný orgán rozhodne, která nápravná opatření provede v souladu s přílohou II směrnice a která ve spolupráci s příslušným provozovatelem.

### **Náklady na preventivní a nápravná opatření**

Náklady na preventivní a nápravná opatření ponese podle čl. 8 odst. 1 směrnice provozovatel, který je odpovědný za škodu. Pokud provedl opatření příslušný orgán, mají být náklady na ně vynaložené vymáhány na provozovateli. K vymáhání nákladů mohou být přitom využity i zajišťovací prostředky v podobě zástavy majetku provozovatele nebo jiné vhodné jistoty. Příslušný orgán ovšem může úhradu nákladů nepožadovat, pokud by náklady činily více než suma vymožená od provozovatele nebo pokud by provozovatel nebyl zjištěn.

Čl. 8 odst. 3 a 4 směrnice obsahuje liberační důvody, které pokud provozovatel prokáže, zproští se odpovědnosti za škodu.

Důvody podle čl. 8 odst. 3 jsou následující :

- a) škoda byla způsobena třetí stranou nebo v důsledku její činnosti, ačkoliv byla provozovatelem provedena všechna bezpečnostní opatření, aby k této škodě nedošlo, nebo
- b) ke škodě došlo v důsledku toho, že provozovatel postupoval v souladu s příkazy a pokyny správního orgánu.

Tyto liberační důvody jsou obligatorní, protože je členský stát má povinnost zahrnout do předpisu přijatého podle této směrnice.

Další důvody podle čl. 8 odst. 4 směrnice, které ovšem členský stát nemá povinnost zahrnout do předpisu přijatého podle této směrnice, jsou tyto:

Provozovatel prokáže, že škodu nezavinil a škoda byla způsobena

- a) emisí nebo událostí v souladu s povolením uděleným podle platného práva členského státu, které provedlo zákonná opatření podle přílohy III k této směrnici, nebo

- b) emisí nebo činností nebo jiným způsobem užívání výrobku v průběhu činnosti, jestliže provozovatel prokáže, že nemohl předpokládat vznik škody s ohledem na stav vědy a techniky v době, kdy k emisi nebo činnosti došlo.

Členské státy mohou stanovit svými národními úpravami pravidla rozdělení nákladů v případě více původců, zejména se zřetelem na dělbu odpovědnosti mezi výrobce a uživatele výrobku. (čl. 9 směrnice).

### **Lhůty pro uplatnění nákladů:**

Směrnice obsahuje i dvě ustanovení o promlčecí době v čl. 10 a v čl. 17 směrnice. Ustanovení čl. 10 směrnice se týká promlčecí doby k úhradě nákladů na opatření učiněná příslušným orgánem. Podle tohoto článku bude příslušný orgán zmocněn k tomu, aby zahájil řízení o náhradě nákladů proti provozovateli, nebo jestliže to bude vhodné proti třetí straně, která způsobila škodu nebo nebezpečí vzniku škody, do pěti let od data, kdy byla opatření dokončena nebo byl zjištěn odpovědný provozovatel nebo třetí strana odpovědná za škodu, pokud k tomu došlo později. Z ustanovení čl. 17 směrnice vyplývá, že délka objektivní promlčecí lhůty k nápravě škody na životním prostředí je 30 let a běžet začne dne, kdy se přihodila emise, událost nebo incident vztahující se ke vzniku škody.

### **Odpovědné orgány:**

Členské státy mají podle čl. 11 odst. 1 směrnice povinnost pověřit plněním povinností podle této směrnice příslušný orgán nebo orgány. Tento orgán, jak vyplývá z čl. 11 odst. 2 směrnice, bude mít povinnost označit provozovatele, který způsobil škodu na životním prostředí nebo nebezpečné ohrožení takovou škodou, stanovit rozsah škody a určit, která nápravná opatření by měla být učiněna s ohledem na přílohu II. k této směrnici. Tento orgán bude navíc oprávněn požadovat na provozovateli, aby provedl vlastní hodnocení a dodal nezbytné informace a údaje.

Příslušný orgán má mít podle čl. 11 odst. 3 možnost zmocnit nebo požádat o provedení preventivních nebo nápravných opatření třetí stranu, kterou je pravděpodobně myšlena specializovaná právnická nebo fyzická osoba, která je k provedení těchto opatření odborně a technicky způsobilá.

### **Dotčené osoby:**

V čl. 12 odst. 1 směrnice jsou taxativním způsobem určeny právnické nebo fyzické osoby, které jsou oprávněny podat příslušnému orgánu žádost o podniknutí kroků podle této směrnice a předložit poznatky o škodě na životním prostředí nebo nebezpečné hrozbě takové škody. Ovšem z čl. 12 odst. 5 směrnice vyplývá, že členské státy nemají povinnost toto oprávnění připustit v případě bezprostředního nebezpečí škody,



což platí ve stejném případě také o právu na poskytnutí informací podle čl. 12 odst. 4 směrnice. Právníckými nebo fyzickými osobami, které jsou oprávněny podat takovou žádost, jsou:

- a) osoby dotčené nebo pravděpodobně v budoucnu dotčené škodou na životním prostředí,
- b) osoby mající dostatečný zájem o rozhodování o životním prostředí ve vztahu ke škodě,
- c) osoby, které prohlašují, že byly poškozeny na právech, jestliže správní právo procesní příslušného státu vyžaduje takový předpoklad.

Čl. 12 odst. 3 směrnice stanoví, že prokáže-li žádost s příloženými poznatky hodnověrným způsobem existenci škody, pak příslušný orgán takovou žádost zváží a dá možnost se vyjádřit také příslušnému provozovateli. Dle čl. 12 odst. 4 směrnice má osoba, která žádost podala, právo na informace o rozhodnutí, které příslušný orgán učinil nebo informace o zamítnutí žádosti a příslušný orgán uvede důvody, které ho k tomu vedly, pokud je poskytnutí těchto informací možné a je v souladu s právem daného členského státu. Osoby uvedené v čl. 12 odst. 1 směrnice mají mít navíc podle čl. 13 odst. 1 směrnice právo na přístup k soudu nebo jinému nezávislému orgánu příslušnému přezkoumat procesní a hmotněprávní zákonnost rozhodnutí, činností nebo nečinností příslušného orgánu.

### **Finanční krytí provozovatelů:**

Čl. 14 odst. 1 směrnice se týká finančního zabezpečení provozovatelů k pokrytí jejich odpovědnosti podle této směrnice. Členské státy na základě tohoto ustanovení mají učinit příslušná opatření, aby toto finanční zabezpečení provozovatelům umožnily. Nejčastější formou finančního zabezpečení příslušných provozovatelů bude pravděpodobně pojištění.

### **Závěr**

Není dosud jasné, zda v ČR bude směrnice transponována formou speciálního zákona (zřejmě formou připravovaného kodexu životního prostředí v jeho obecné části) nebo i prostřednictvím novelizace některých složkových zákonů, které se zmiňovaných složek životního prostředí, na kterých může škoda na životním prostředí vzniknout, týkají. Těmito zákony se rozumí především zákon č. 254/2001 Sb. o vodách, zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, které se vztahují ke složkám životního prostředí, na nichž škoda na životním prostředí může podle směrnice vzniknout.

Úspěšnost řešení ztrát na životním prostředí způsobem, který zvolila směrnice, se projeví teprve až jednotlivé členské státy přijmou právní předpisy v souladu s touto směrnicí. Tuto povinnost jim přitom směrnice ukládá splnit v souladu s čl. 19 odst. 1 směrnice do 30. dubna 2007. Směrnice konečně podle čl. 16 připouští i přijetí přísnějších opatření národními státy.

V každém případě ale poslední slovo bude mít praktická aplikace a její výsledky.



**JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.**

autor je odborným asistentem na katedře  
práva životního prostředí PF UK v Praze



## K některým zmocňovacím ustanovením v zákonech o ochraně životního prostředí

JUDr. Josef Vedral, Ph.D.

Podle čl. 79 odst. 3 Ústavy mohou ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy vydávat na základě a v mezích zákona právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny. K tomu, aby mohl orgán veřejné správy vydat prováděcí právní předpis, je vždy třeba příslušného zákonného ustanovení, které musí především jednoznačně a nepochybně určit orgán veřejné správy, který má prováděcí právní předpis vydat a dále konkrétně definovat záležitosti, které mají být v prováděcím právním předpise upraveny a rozsah (meze zákona), v jakém mají být upraveny.<sup>1</sup> Zdaleka ne ve všech zákonných ustanoveních zmocňujících orgány veřejné správy k vydání právních předpisů jsou však tyto požadavky splněny, což pak vede ke sporům o to, co může a nemůže být na základě obecně formulovaného zmocňovacího ustanovení odkazující mnohdy jen na úpravu „podrobností“ obsahem prováděcího předpisu, jaké jsou zákonné meze, v nichž se může prováděcí právní předpis pohybovat a zda existuje ke všem jeho ustanovením dostatečný zákonný základ. V některých případech, z nichž o některých bude dále řeč, se k tomu (zpravidla díky legislativnímu chvatu, který ovlivňuje finální podobu zákona) přidružují i pochybnosti o tom, kterému orgánu veřejné správy je vlastně zákonné zmocnění adresováno.

Odpovědi na tyto otázky bývají mnohem složitější v situaci, kdy je zákonné zmocnění adresováno orgánům územní veřejné správy, které na rozdíl od ministerstev a dalších ústředních správních úřadů nevládnou v mnoha případech z objektivních důvodů rozsáhlým odborným aparátem, zejména pak jde-li o orgány územní samosprávy (ale nemusí jít jen o ně). Účelem přítomného příspěvku je pokus o kritické zhodnocení některých zmocňovacích ustanovení obsažených v několika nedávno vydaných, resp. novelizovaných zákonech z oboru práva životního prostředí, které právě takové otázky (zejména otázku po určení orgánu příslušného k vydání prováděcího předpisu), na které je velmi obtížné nalézt odpověď, vyvolávají.

### Zmocňovací ustanovení v zákoně o ochraně ovzduší

Podle § 3 odst. 5 zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší může obecní úřad stanovit nařízením obce podmínky pro spalování rostlinných materiálů podle § 50 odst. 1 písm. h) nebo jejich spalování zakázat, pokud zajistí podle zákona o od-

<sup>1</sup> Srov. též čl. 49 odst. 1 Legislativních pravidel vlády (usnesení vlády ze dne 19. března 1998 č. 188, ve znění pozdějších dodatků).

padech jiný způsob jejich odstranění. Toto ustanovení bylo do současné podoby uvedeno zákonem č. 92/2004 Sb., a to s účinností od 3. 3. 2004. Tato novela v čl. I bod 7 stanovila, že v § 3 odst. 5 původního znění zákona o ochraně ovzduší se slova „orgán obce v přenesené působnosti (dále jen „orgán obce“)“ a v § 50 odst. 1 a 2 slova „orgán obce v přenesené působnosti“ nahrazují slovy „obecní úřad“. Tato zdánlivě nenápadná změna, jejímž účelem bylo podle důvodové zprávy k návrhu zákona<sup>2</sup> „upřesnění názvu orgánů v souvislosti s reformou veřejné správy“, však má poměrně závažné důsledky.

Před touto novelou bylo v § 3 odst. 5 zákona stanoveno, že „orgán obce v přenesené působnosti může nařízením obce stanovit podmínky pro spalování rostlinných materiálů podle § 50 odst. 1 písm. h) nebo jejich spalování zakázat, pokud zajistí jiný způsob pro jejich odstranění podle zvláštního právního předpisu“. Takto obecně formulované ustanovení (neoznačující výslovně konkrétní orgán obce) nečinilo ohledně určení orgánu obce příslušného k vydání právního předpisu v přenesené působnosti (nařízení obce) žádné problémy, neboť podle § 102 odst. 2 písm. d) zákona č. 128/200 Sb., o obcích je vydávání nařízení obce vyhrazeno radě obce a pouze v těch obcích, kde není rada obce zřízena,<sup>3</sup> vydává nařízení obce ve smyslu § 84 odst. 3 zákona o obcích zastupitelstvo obce. Z obecného pojmu „orgán obce v přenesené působnosti“ užitého v zákoně o ovzduší před novelou se proto ve vztahu k citovaným ustanovením zákona o obcích bez obtíží dovodilo, že orgánem obce kompetentním vydat nařízení je rada obce, resp. zastupitelstvo obce v obci, kde se obecní rada nevolí. Nahrazení slov „orgán obce v přenesené působnosti“ slovy „obecní úřad“ v § 3 odst. 5 zákona o ovzduší však vyvolává přinejmenším dva interpretační otazníky, a to jak pokud jde o určení orgánu obce příslušného k vydání právního předpisu tak i pokud jde o určení typu působnosti obce, do kterého vydání tohoto předpisu spadá.

Podle § 11 odst. 1 zákona o obcích může obec v přenesené působnosti vydávat na základě zákona a v jeho mezích nařízení obce, je-li k tomu zákonem zmocněna. Příslušnost konkrétního orgánu obce (rady obce, resp. zastupitelstva obce) stanoví výše citovaná ustanovení zákona o obcích, která však nikde nepočítají s tím, že by nařízení obce vydával obecní úřad. Obecní úřad sice podle § 109 odst. 3 písm. b) zákona o obcích vykonává přenesenou působnost podle § 61 odst. 1 písm. a) zákona o obcích, ovšem s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu obce, což je i vydávání nařízení.

<sup>2</sup> Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění zákona č. 521/2002 Sb. (Sněmovní tisk č. 359, Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, 2003, IV. volební období)

<sup>3</sup> Podle § 99 odst. 3 poslední věta zákona o obcích se rada obce nevolí v obcích, kde má zastupitelstvo obce méně než 15 členů.

Ustanovení čl. 79 odst. 3 Ústavy předpokládá, že právní předpisy mohou na základě a v mezích zákona a jsou-li k tomu zákonem zmocněny vydávat „orgány územní samosprávy“, aniž by (na rozdíl od čl. 104 odst. 3 Ústavy) konkrétně určovalo, který orgán územního samosprávného celku je příslušný takové právní předpisy vydávat. Ústava sama ostatně v hlavě sedmé věnované územní samosprávě výslovně zmiňuje jen zastupitelstva územních samosprávných celků, určení jejich dalších orgánů ponechává zákonu o obcích a zákonu o krajích, resp. zákonu o hlavním městě Praze, kterým je ponecháno rovněž stanovení orgánů územní samosprávy příslušných vydávat prováděcí právní předpisy (nařízení). Ono nešťastně formulované ustanovení § 3 odst. 5 zákona o ovzduší by proto bylo možné chápat po novele tak, že nepřímou novelizuje § 102 odst. 2 písm. d), resp. § 84 odst. 3 zákona o obcích, jež vyhrazují vydávání nařízení obce radě obce (resp. zastupitelstvu obce tam, kde se rada obce nevolí) a svěčuje tuto pravomoc pro tento jediný případ obecnímu úřadu.

Dalším problémem je to, že prostřednictvím novely, která nahradila slova „orgán obce v přenesené působnosti“ slovy „obecní úřad“, došlo pravděpodobně kromě změny příslušnosti orgánu obce i ke změně typu působnosti, která je ustanovením § 3 odst. 5 obecním úřadům stanovena. Podle § 8 zákona o obcích platí, že upravuje-li zvláštní zákon působnost obcí a nestanoví, že jde o působnost přenesenou, platí, že jde vždy o působnost samostatnou. V zákoně o ovzduší není od účinnosti novely výslovně stanoveno, že by působnost svěřená obecnímu úřadu v § 3 odst. 5 byla působností přenesenou a šlo by to jen nepřímou dovozovat z ustanovení § 11 zákona o obcích s odvoláním na to, že vydávání nařízení patří podle něj vždy do přenesené působnosti. Novelizované ustanovení § 3 odst. 5 zákona o ovzduší by se tak mohlo paradoxně vykládat i tak, že je jím obecní úřad (!) „zmocněn“ k tomu, aby v samostatné působnosti obce (!) vydal právní předpis označený jako nařízení obce. Nelze proto zřejmě než dojít k závěru, že toto zmocňovací ustanovení je pro zmatečnost neaplikovatelné, a to až do té doby, než bude znovu změněno tak, aby odpovídalo příslušným ustanovením obecního zřízení.

Obdobná změna, jaké doznalo ustanovení § 3 odst. 5, však „postihla“ i další (ne však všechna – viz dále) ustanovení zákona o ovzduší, která zmocňují orgány územních samosprávných celků k vydávání nařízení a která před novelou světovala obecně tuto působnost orgánům obcí, resp. orgánům krajů v přenesené působnosti. Podle § 7 odst. 7 tak mají od 3. 3. 2004 na základě zákona č. 92/2004 Sb. krajské a obecní úřady vydávat „ve svých nařízeních“, která jsou závazná pro všechny orgány a správní úřady konající v řízeních podle § 7 odst. 9 a § 17 odst. 9, krajské a místní programy ke zlepšení kvality ovzduší, přičemž informace o programech zlepšení kvality ovzduší musí být podle tohoto ustanovení uvedeny na úředních deskách příslušného kraje a příslušné obce spolu s oznámením, kde lze do nich nahlédnout

s tím, že se tyto programy zveřejňují i v elektronické podobě ve veřejně přístupném informačním systému.

Druhá část ustanovení o zveřejňování informací o programech zlepšení kvality ovzduší, kterou už ovšem zákon obsahoval i před novelou, je zbytečná a do jisté míry matoucí, neboť způsob publikace a zpřístupnění právních předpisů vydávaných orgány územních samosprávných celků obecně upravuje obecní, resp. krajské zřízení.<sup>4</sup> Ustanovení zákona o ovzduší, podle něhož musí být na úředních deskách příslušného kraje a příslušné obce uvedena „informace o programech zlepšení kvality ovzduší“ (vydávaných ve formě nařízení obce, resp. kraje) spolu s oznámením, kde lze do nich nahlédnout, proto vyvolává spíše otázku, zda jde či nejde o lex specialis vztahu k těm ustanovením zákona o obcích a zákona o krajích, která regulují způsob vyhlášení právních předpisů obcí a krajů.

Stejně jako u § 3 odst. 5 platí i pro § 7 odst. 7 zákona, že zmocňovací ustanovení k vydání nařízení adresované obecním a krajským úřadům neodpovídá příslušným ustanovením obecního a krajského zřízení o vydávání právních předpisů v přenesené působnosti.<sup>5</sup> A stejně jako v případě § 3 odst. 5 by se zřejmě i tady mohlo při absenci výslovného ustanovení, že jde o výkon přenesené působnosti, dovozovat, že jde o působnost samostatnou.<sup>6</sup> Nutno však podotknout, že tak tomu bylo již před účinností novely, když § 7 odst. 7 pouze stanovil, že krajské a místní programy ke zlepšení kvality ovzduší vydávají orgány kraje a obcí ve svých nařízeních, aniž by výslovně obsahoval zmínku o tom, že jde o přenesenou působnost. S ohledem na to, že vydávání nařízení je podle obecního, resp. krajského zřízení výkonem přenesené působnosti, by snad nicméně bylo možné ve vztahu k § 7 a § 59 odst. 1 písm. k) zákona o krajích, resp. § 11 a § 102 odst. 2 písm. d) zákona o obcích dovozovat, že jde o výkon přenesené působnosti.

Ustanovení § 7 odst. 7 je však problematické ještě v jednom směru. Programy ke zlepšení kvality ovzduší pro znečišťující látky, u kterých jsou překračovány imisní limity a meze tolerance (v případě troposférického ozonu cílové imisní limity) jsou krajské a obecní úřady povinny vypracovat pro oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší, a to do dvou let od okamžiku, kdy takové oblasti vymezí ministerstvo podle § 7 odst. 4. Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší mají být sice podle § 7 odst. 11 (a § 55 odst. 1) vymezeny nařízením vlády, § 7 odst. 4 však stanoví, že vymezení

<sup>4</sup> Viz § 12 zákona o obcích a § 8 zákona o krajích

<sup>5</sup> Podle § 7 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích vydává rada kraje na základě a v mezích zákona právní předpisy v přenesené působnosti, je-li k tomu kraj zákonem zmocněn a tyto právní předpisy se nazývají nařízení kraje. Podle § 59 odst. 1 písm. k) patří vydávání nařízení kraje do vyhrazené působnosti rady kraje.

<sup>6</sup> Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích obsahuje v § 4 obdobné pravidlo jako zákon o obcích v § 8, když stanoví, že pokud zvláštní zákon upravuje působnost krajů a nestanoví, že jde o přenesenou působnost, platí, že jde vždy o činnosti patřící do samostatné působnosti krajů.

oblastí podle odst. 1, tedy oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší a jejich případné změny má jedenkrát za rok provádět Ministerstvo životního prostředí a zveřejňovat je ve svém Věstníku.

Mají-li být oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší stanoveny nařízením vlády, není možné, aby je současně určovalo Ministerstvo životního prostředí blíže nedefinovaným opatřením publikovaným ve Věstníku MŽP. Není zřejmé, jak se s tímto rozporom praxe vyrovná, když navíc podle § 7 odst. 11 má jít o právní předpis (nařízení vlády), zatímco ve druhém případě (§ 7 odst. 4) forma výslovně stanovena není, což je více než sporné z hlediska čl. 2 odst. 3 Ústavy (s ohledem na čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR je vyloučeno vydání právního předpisu) a je otázkou, zda by vůbec takový blíže neurčený akt byl pro vydávání nařízení obcí a krajů o programech ke zlepšení kvality ovzduší závazný, mají-li být tyto právní předpisy podle příslušných ustanovení zákona o obcích a zákona o krajích v souladu jen se zákony a jinými právními předpisy,<sup>7</sup> nikoliv však nenormativními akty orgánů výkonné moci. Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší má pro obce (i kraje) zásadní význam, neboť právě od něj se odvozuje jejich zákonná povinnost vypracovávat a ve formě nařízení vydávat programy ke zlepšení stavu kvality ovzduší. Vymezení těchto oblastí by proto mělo být na celostátní úrovni provedeno jednoznačně a nevzbuzovat takové pochybnosti. Obdobně je tomu v případě vymezení oblastí s dobrou kvalitou ovzduší (§ 7 odst. 3 a 4 a § 7 odst. 11).

Obdobně jako § 3 odst. 5 a § 7 odst. 7 byl změněn novelou i § 8 odst. 5, podle kterého krajské a obecní úřady vydávají od 3. 3. 2004 v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší svými nařízeními regulační řády. V regulačním řádu má být upraveno vyhlásování a odvolávání signálu upozornění a signálu regulace v případě možnosti vzniku nebo výskytu smogové situace a omezení nebo zastavení provozu stacionárních a mobilních zdrojů znečišťování ve své územní působnosti, s výjimkou stacionárních zdrojů regulovaných podle odstavce 3. I v tomto případě tedy existují pochybnosti o určení orgánu obce, resp. kraje, do jehož kompetence vydání takového nařízení spadá, jakož i o tom, o jaký druh působnosti obce, resp. kraje s ohledem na absenci výslovného odkazu na přenesenou působnost (takový odkaz chyběl již před novelou, stejně jako v § 7 odst. 7) jde.

Novelou naopak zůstalo překvapivě nedotčeno ustanovení § 6 odst. 6 zákona o ochraně ovzduší, podle kterého „orgány kraje a obcí“ (nikoliv tedy obecní a krajské úřady) vydávají ve svých nařízeních krajské a místní programy snižování emisí. Toto ustanovení je tak i po novele zákona o ovzduší provedené zákonem č. 92/2004 Sb. konformní s obecnými ustanoveními zákona o obcích, resp. zákona

<sup>7</sup> Viz § 61 odst. 2 písm. a) zákona o obcích a § 30 písm. a) zákona o krajích

o krajích o vydávání nařízení obcí a jeho bezproblémové aplikaci (na rozdíl od § 3 odst. 5 a § 7 odst. 7) nic nebrání.

## Zmocňovací ustanovení v zákoně o lesích

Sporná zmocňovací ustanovení, jaká je možné nalézt v platném znění zákona o ochraně ovzduší, jsou již delší dobu obsažena i v zákoně o lesích. Podle § 32 odst. 2 zákona č. 285/1995 Sb., o lesích může orgán státní správy lesů nařídít vlastníkově lesa při vzniku mimořádných okolností a nepředvídaných škod v lese

- a) zastavení jiných než nahodilých těžeb a zpracování nahodilých těžeb ve stanoveném rozsahu a termínu,
- b) provedení ochranného zásahu směřujícího k zastavení šíření nebo k hubení škodlivých organismů,
- c) zničení napadených semen a sazenic,
- d) průkazné označování a evidenci vytěženého dřeva,
- e) omezení nakládání se dřevem, semeny nebo sazenicemi lesních dřevin.

V § 32 odst. 3 zákona je stanoveno, že orgán státní správy lesů může tato opatření uložit též vyhláškou.<sup>8</sup> V právně nezávazné poznámce pod čarou k tomuto ustanovení se sice odkazuje na § 11 zákona o obcích, který upravuje vydávání nařízení obcí, což by mohlo nasvědčovat tomu, že orgánem příslušným k vydání právního předpisu bude rada obce, tak jednoduché to ale není. Pro určení orgánu územní samosprávy, jemuž je zmocnění k vydání právního předpisu ve smyslu čl. 79 odst. 3 adresováno, jsou relevantní i další ustanovení lesního zákona, která dávají pojmu „orgán státní správy lesů“ obsah. Podle § 47 odst. 1 zákona o lesích vykonávají státní správu lesů (a jsou tedy orgány státní správy lesů – viz též název oddílu prvního hlavy osmé zákona) obecní úřady obcí s rozšířenou působností, kraje<sup>9</sup> a Ministerstvo zemědělství. Rozhodování o uložení opatření v případě vzniku mimořádných okolností podle § 32 odst. 2 patří na základě § 48 odst. 1 písm. k) do kompetence obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, pokud taková opatření nepřesahují jejich správní obvod.<sup>10</sup> O uložení opatření, která přesahují správní obvod obce s rozšířenou působností, nepřesahují však obvod územní působnosti kraje, rozhodují podle

<sup>8</sup> Podle § 32 odst. 2 může tedy orgán státní správy lesů uložit uvedené povinnosti formou individuálního správního aktu. Již samotná koncepce, podle níž lze o jedné a téže věci vydat bez dalšího buď individuální nebo normativní správní akt (nebo snad i oba současně?), je diskutabilní, protože zatímco proti individuálnímu správnímu aktu mohou dotčené osoby jako aktivně legitimované brojit správní žalobou, v případě normativního správního aktu je procesní obrana proti jeho účinkům složitější.

<sup>9</sup> Zákon tu není přesný, podle čl. 105 Ústavy se výkon státní správy (přenesené působnosti) svěřuje orgánům územní samosprávy, nikoliv jako v případě samostatné působnosti krajům (nebo obcím) jako územním společenstvím občanů.

<sup>10</sup> Správní obvody obcí s rozšířenou působností jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., ve znění vyhlášky č. 388/2004 Sb.



§ 48a odst. 1 písm. p) krajské úřady. O uložení opatření přesahujících obvod územní působnosti kraje rozhoduje podle § 49 odst. 2 písm. b) Ministerstvo zemědělství.

Systematickým výkladem výše citovaných ustanovení lesního zákona tak lze dojít k závěru, že vydání právního předpisu podle § 32 odst. 3 patří do působnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, resp. krajského úřadu, resp. Ministerstva zemědělství jako orgánů státní správy lesů. To však v případě obecních a krajských úřadů koliduje s příslušnými ustanoveními obecního a krajského zřízení, podle kterých patří vydávání nařízení obcí a krajů do vyhrazené působnosti rady obce s rozšířenou působností a rady kraje. Zákon o lesích však jako orgán státní správy lesů ani radu obce s rozšířenou působností ani radu kraje neoznačuje.

Podle citovaných ustanovení zákona o lesích má orgán státní správy lesů vydat „vyhlášku“, nikoliv nařízení.<sup>11</sup> Tento pojmový zmatek je (ovšem jen částečně) vyvolán přechodem působnosti v oblasti státní správy lesů z okresních úřadů na orgány krajů, resp. orgány obcí s rozšířenou působností od 1. 1. 2003, nejasnosti však existovaly i předtím. Do 31. 12. 2002 vykonávaly státní správu lesů podle § 47 odst. 1 zákona okresní úřady, orgány krajů v přenesené působnosti (krajské úřady) a Ministerstvo zemědělství. Působnost nařizovat vlastníkům lesa opatření podle § 32 odst. 2 zákona v případě mimořádných okolností byla do tohoto data rozdělena mezi okresní úřady, orgány krajů v přenesené působnosti<sup>12</sup> a Ministerstvo zemědělství. I v tomto období však zákon o lesích v § 32 odst. 3 stanovil, že tato opatření může orgán státní správy lesů (tedy i orgán kraje v přenesené působnosti, resp. okresní úřad) uložit též „vyhláškou“. V nenormativní poznámce pod čarou se odkazovalo na zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů.

Je pravdou, že právní předpisy vydávané okresními úřady podle zákona č. 425/1990 Sb. nesly svého času označení obecně závazná vyhláška, to však jen do 31. 12. 1994 než byl zákonem č. 254/1994 Sb. tento pojem nahrazen pojmem „nařízení okresního úřadu“, který přetrvál i v zákoně č. 147/2000 Sb. až do zániku okresních úřadů k 31. 12. 2002. Zákon č. 289/1995 Sb. nabyl účinnosti 1. 1. 1996, aniž by však v § 32 odst. 3 (a v § 25 odst. 2 – viz dále) na terminologii pro označování právních

<sup>11</sup> O nařízení obce se zákon naproti tomu výslovně zmiňuje v § 19 odst. 3, kde upravuje podmínky pro dočasné omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, když výslovně stanoví, že tato omezení lze stanovit nařízením obce s rozšířenou působností, aniž by se v tomto ustanovení mluvilo o „orgánu státní správy lesů“, což ve vztahu k § 11 odst. 1 a 2 zákona o obcích znamená, že k vydání takového předpisu je příslušná rada obce s rozšířenou působností.

<sup>12</sup> V tomto období tedy neexistoval na úrovni krajů interpretační problém s určením příslušného orgánu kraje, neboť zákon mluvil obecně o orgánu kraje v přenesené působnosti, z čehož bylo možné ve vztahu k příslušným ustanovením zákona č. 129/2000 Sb., o krajích dovodit, že o vydávání takových nařízení rozhoduje rada kraje, které tuto kompetenci krajské zřízení světovalo (srov. § 7 a § 59 odst. 1 písm. k) zákona o krajích ve znění účinném do 31. 12. 2002). To však nic neměnilo na tom, že zákon o lesích užíval (a užívá) v tomto případě nepřipadného pojmu „vyhláška“.

předpisů vydávaných okresními úřady obsaženou v zákoně o okresních úřadech, resp. od 12. 11. 2000 též v zákoně o krajích, reagoval. Když byl v r. 2000 vydán zákon č. 129/2000 Sb., o krajích a zákonem č. 132/2000 Sb. byly některé kompetence v oblasti státní správy delegovány na orgány krajů, situace se opakovala, resp. interpretační problém s označením právního předpisu podle § 32 odst. 3 (a § 25 odst. 2) zákona o lesích se rozšířil i na předpisy vydávané radou kraje.

Podle § 25 odst. 1 se pro zjištění stavu lesa a pro výkon státní správy lesů pro všechny lesy o výměře menší než 50 ha ve vlastnictví fyzických a právnických osob, pokud pro ně není zpracován plán (§ 24 odst. 3), zpracovávají lesní hospodářské osnovy. Osnovy se zpracovávají obvykle na deset let se stejnou dobou platnosti v určeném území. Jejich zpracování zadává orgán státní správy lesů. Záměr zadat zpracování osnovy vyhlášeje podle § 25 odst. 2 orgán státní správy lesů „obecně závaznou vyhláškou“.

Jak v případě § 32 odst. 3 tak i v případě § 25 odst. 2 lze ale snad dovodit, že adekvátním pojmem pro označení právního předpisu, jehož vydání zákon na úrovni obce s rozšířenou působností, resp. na úrovni kraje předpokládá, je nařízení. Zákon o obcích i zákon o krajích tu působí jako lex posterior, a to stejným způsobem, jako tomu bylo v případě změny označení právních předpisů obcí vydávaných obcemi v přenesené působnosti při nahrazení původního zákona o obcích zákonem stávajícím, kdy předchozí právní úprava<sup>13</sup> mluvila o obecně závazných vyhláškách v přenesené působnosti (a stejně tak speciální zákony obsahující konkrétní zmocnění), zatímco nový zákon o obcích začal používat pro tyto předpisy pojmu „nařízení obce“, aniž by však zákon o obcích obsahoval adekvátní přechodné ustanovení, resp. aniž došlo k souběžné novelizaci těch zákonů, které vydávání obecně závazných vyhlášek obcí v přenesené působnosti předpokládaly.<sup>14</sup>

S určením orgánu příslušného k vydání právních předpisů podle § 32 odst. 3 a § 25 odst. 2 (na rozdíl od § 19 odst. 3 zákona) je to složitější. Citovaná ustanovení je možné interpretovat buď tak, že v případě kompetence k vydávání právních předpisů jsou pro svou zmatečnost neaplikovatelná, neboť při použití systematického výkladu lze dojít k závěru, že vydávání právních předpisů obcí s rozšířenou působností, resp. krajů svěřují obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, resp. krajským úřadům, což je v rozporu s příslušnými ustanoveními obecního a krajského zřízení, které naopak svěřují (vyhrazuji) tuto pravomoc radě obce, resp. radě kraje. Další možností je interpretovat zmíněná ustanovení v kontextu s příslušnými ustanoveními zákona o obcích a zákona o krajích upravujícími příslušnost rady obce, resp. rady kraje k vydávání nařízení a dovodit, že nic nenásvědčuje tomu, že by bylo úmyslem zákonodárce provést

<sup>13</sup> § 24 odst. 1 zákona č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení)

<sup>14</sup> Srov. např. až do 1. 5. 2004 nezměněné ustanovení § 18 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

nepřímou novelou uvedených ustanovení a svěřit pro tyto případy normotvornou pravomoc obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, resp. krajským úřadům, jinými slovy nepřihlížet k doslovnému znění obsaženému v § 48 odst. 1 písm. k) a § 48a odst. 1 písm. p) zákona o lesích, ale vycházet z účelu uvedených ustanovení.<sup>15</sup> Konečně třetí možností výkladu je přiklonit se k závěru, že zákon o lesích je v případě zmíněných ustanovení nepřímou novelou zákona o obcích a zákona o krajích a umožňuje v daných případech obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, resp. krajským úřadům vydávat právní předpisy označované jako nařízení obce s rozšířenou působností, resp. nařízení kraje. Z praktických důvodů lze doporučit postup podle druhé varianty, tedy extenzivním výkladem pojmu „orgán státní správy lesů“, který tak zahrne nejen obecní úřad obce s rozšířenou působností, resp. krajský úřad ale i radu obce s rozšířenou působností, resp. radu kraje.<sup>16</sup> Nejjednoznačnějším řešením by samozřejmě byla novelizace dotčených ustanovení lesního zákona tak, aby byly uvedeny do souladu se zákonem o obcích a zákonem o krajích.

## **Zmocňovací ustanovení v zákoně o ochraně přírody a krajiny**

Zákonem č. 218/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti 1. 5. 2004, byl do právního řádu doplněn nový druh právního předpisu ve smyslu čl. 79 odst. 3 Ústavy, a sice nařízení správy národního parku, resp. chráněné krajinné oblasti. Správy národních parků a chráněných krajinných oblastí (dále jen „správy NP a CHKO“) jsou na základě nového § 78 odst. 3 zákona od 1. 5. 2004 zmocněny vydávat pro obvod své (územní) působnosti nařízení, a to podle § 5 odst. 1, § 19, § 33 odst. 1, § 36 odst. 1 a § 45 odst. 1, a dále podle § 64, není-li k tomu příslušné Ministerstvo životního prostředí. Současně s tím byla do zákona doplněna i speciální úprava rušení těchto právních předpisů pro jejich rozpor se zákonem.

Do zákona byl touto novelou zároveň doplněn § 78a upravující působnost orgánů ochrany přírody na území vojenských újezdů.<sup>17</sup> Podle § 78a odst. 1 vykonávají na území vojenských újezdů státní správu v ochraně přírody a krajiny újezdní úřady

<sup>15</sup> Např. Kadečka k tomu nicméně bez podrobnější argumentace uvádí, že jde v tomto případě o nařízení obce s rozšířenou působností, nikoliv o nařízení obecního úřadu obce s rozšířenou působností – srov. S. Kadečka: *Právo obcí a krajů*, Praha 2003, s. 186.

<sup>16</sup> V případě zákona o ovzduší takový postup možný není, neboť tam zákon označuje přímo konkrétní orgán územního samosprávného celku (obecní, resp. krajský úřad).

<sup>17</sup> Srov. § 30 a násl. a přílohy č. 1 až 6 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

v rozsahu působnosti obecních úřadů (§ 76), obcí s rozšířenou působností (§ 77), krajů (§ 77a) a správy (§ 78), není-li k ní příslušné Ministerstvo obrany. To tedy zřejmě znamená, že ve vojenských újezdech jsou k vydávání nařízení podle § 78 odst. 3 zmocněny újezdní úřady, neboť Ministerstvo obrany je podle § 78a odst. 2 zmocněno vydávat pouze prováděcí právní předpisy, kterými se zřizují přírodní rezervace (§ 33) a přírodní památky (§ 36) a jejich ochranná pásma a stanoví jejich bližší ochranné podmínky.

Pokud jde o jednotlivá zmocňovací ustanovení, tak podle § 5 odst. 1 jsou všechny druhy rostlin a živočichů chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchyt, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek ochrany (zřejmě tedy nestačí porušení jen jedné podmínky) je orgán ochrany přírody<sup>18</sup> oprávněn rušivou činnost zakázat nebo omezit, aniž by však zákon v tomto ustanovení určoval právní formu, kterou k tomu má použít (tu lze seznat až z § 77 odst. 1, resp. § 78 odst. 3). Je diskutabilní, zda takto velmi obecně formulované ustanovení splňuje požadavky čl. 79 odst. 3 Ústavy, resp. zda vůbec je pro takovýto případ skutečně vhodná forma právního předpisu a ne spíše individuálního správního aktu.

Podle § 19 odst. 1 stanoví zákon o ochraně přírody a krajiny a návštěvní řády národních parků podmínky vstupu, vjezdu a volného pohybu osob mimo současně zastavěné území obcí a rekreačních a dále podmínky turistických aktivit osob v národních parcích, resp. výčet turistických a rekreačních činností, které jsou zakázány. Návštěvní řád národního parku vydává podle § 19 odst. 2 orgán ochrany přírody, tedy správa NP, formou obecně závazné vyhlášky, což se opakuje i v § 78 odst. 9 (před novelou šlo o ustanovení § 78 odst. 5). Tato ustanovení terminologicky kolidují s § 78 odst. 3, kde se v případě správ NP a CHKO obecně předpokládá vydávání právního předpisu označeného jako „nařízení“ a je proto sporné, jaké označení má vlastně nést právní předpis, který mohou správy NP a CHKO od 1. 5. 2004 podle § 19 odst. 2, resp. § 78 odst. 9 vydávat.

Orgán ochrany přírody může podle § 33 odst. 1 vyhlásit menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast za přírodní rezervaci a stanovit přitom také její bližší ochranné podmínky a podle § 36 odst. 1 může vyhlásit za přírodní památku (a stanovit její bližší ochranné podmínky) přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým význa-

<sup>18</sup> Je jím buď správa NP nebo CHKO podle § 78 odst. 3 zákona nebo obec s rozšířenou působností podle § 77 odst. 1 zákona.

mem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. Pro oba tyto případy (§ 33 i § 36) zákon v § 78 odst. 2 zákona předpokládá vydání vyhlášek a nikoliv nařízení, jak to činí § 78 odst. 3. Podle § 78 odst. 2 jsou správy NP a CHKO již od počátku účinnosti zákona č. 114/1992 Sb. zmocněny vydávat vyhlášky o zřízení přírodních rezervací (podle § 33) a přírodních památek (podle § 36). Je proto opět otázkou, jaké označení má nyní s ohledem na nově doplněný § 78 odst. 3 nést právní předpis, který mohou správy NP a CHKO od 1. 5. 2004 vydávat, mluví-li se v § 78 odst. 3 výslovně o nařízení.

Správy NP a CHKO jsou dále zmocněny vydávat nařízení podle § 45 odst. 1, který stanoví, že orgán ochrany přírody, který vyhlásil území včetně ochranného pásma za zvláště chráněné, je oprávněn zrušit ochranu stejným způsobem, jakým bylo provedeno její vyhlášení, a to pouze z důvodů, pro něž lze udělit výjimku z bližších podmínek ochrany (s odkazem na § 43) anebo pokud důvody pro zvláštní ochranu zanikly. Posledním případem, na který § 78 odst. 3 odkazuje a předpokládá vydání nařízení správy NP nebo CHKO, je § 64 (s výhradou, že není dána příslušnost Ministerstva životního prostředí), podle kterého může orgán ochrany přírody po projednání s dotčenými obcemi omezit nebo zakázat přístup veřejnosti do území nebo částí území v národních parcích, národních přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a v první zóně chráněných krajinných oblastí nebo do jeskyní hrozí-li jejich poškození, zejména nadměrnou návštěvností, přičemž zákaz či omezení vstupu musí být řádně vyznačeny na všech přístupových cestách a vhodným způsobem i na jiných místech v terénu.

Pokud jde o procedurální postup stanovený v § 78 odst. 3 pro vydávání nařízení správ NP a CHKO, předpokládá se, že správa projedná návrh nařízení s dotčenými obcemi. Zákon tedy stanoví obligatorní připomínkové řízení, je však sporné, zda by jeho nedodržení, resp. porušení zakládalo důvod pro zrušení nařízení s odkazem na § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.<sup>19</sup> Ustanovení ukládající správám NP a CHKO povinnost projednávat návrhy nařízení s dotčenými obcemi navazuje na § 13 odst. 1 zákona o obcích, podle kterého jsou státní orgány a orgány kraje povinny, pokud je to možné, předem projednat s obcí návrhy opatření dotýkající se působnosti obce a který vychází z čl. 4 odst. 6 Evropské charty místní samosprávy,<sup>20</sup> podle něhož se s místními společenstvími, pokud to lze, včas a vhodným

<sup>19</sup> Podle tohoto ustanovení posuzuje Ústavní soud obsah zákona nebo jiného právního předpisu z hlediska jejich souladu s ústavními zákony, a jedná-li se o jiný právní předpis, též se zákony a zjišťuje, zda byly přijaty a vydány v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem, přičemž ústavně předepsaný způsob interpretuje Ústavní soud tak, že jde o postupy při tvorbě právních předpisů obsažené v ústavních zákonech, případně postupy stanovené v ostatních zákonech, jsou-li jimi rozváděny ústavní principy (srov. nálezy ÚS č. 271/1995 Sb.).

<sup>20</sup> Sdělení Ministerstva zahraničních věcí publikované pod č. 181/1999 Sb. o přijetí Evropské charty místní samosprávy

způsobem konzultují otázky plánování a rozhodování ve všech věcech, které se jich přímo dotýkají.

Nařízení musí být vyhlášeno vyvěšením na úřední desce správy po dobu 15 dnů, což je podmínkou jeho platnosti. Za den vyhlášení se považuje první den vyvěšení nařízení na úřední desce. Kromě toho může správa uveřejnit nařízení způsobem v místě obvyklým. Podle § 78 odst. 4 nabývá nařízení správy účinnosti patnáctým dnem následujícím po dni jeho vyhlášení,<sup>21</sup> pokud v něm není stanoven pozdější počátek účinnosti (v případě, kdy to vyžaduje naléhavý obecný zájem, může nařízení správy nabýt platnosti a účinnosti již dnem vyhlášení). Podle § 78 odst. 5 musí být nařízení každému přístupné na pověřených obecních úřadech a obecních úřadech v obcích, jejichž územního obvodu se týká. Nařízení zašle správa neprodleně Ministerstvu životního prostředí.<sup>22</sup>

V § 78 odst. 6 je stanoveno, že odporuje-li nařízení správy nebo jeho část zákonu nebo jinému právnímu předpisu vydanému k provedení zákona, Ministerstvo životního prostředí takové nařízení nebo jeho část zruší (aniž by však zákon stanovil právní formu derogačního aktu), přičemž zrušení je platné dnem doručení jeho písemného vyhotovení správě a účinné po uplynutí 15 dnů po jeho uveřejnění na úřední desce správy. Není jasné, jaký právní význam má v případě derogačního aktu ministerstva rozlišování mezi platností zrušení a účinností zrušení nařízení, když rozhodující je v daném případě zjevně teprve „účinnost zrušení“, neboť až tímto okamžikem přestává být nařízení správy NP, resp. CHKO součástí právního řádu a mít právní účinky. Zdá se proto diskutabilní vázat „účinnost zrušení“ (derogačního aktu ministerstva) na uplynutí lhůty 15 dnů od jeho uveřejnění na úřední desce správy NP, resp. CHKO, neboť by tak záviselo na rychlosti postupu příslušné správy NP, resp. CHKO, tedy na tom, kdy rozhodnutí ministerstva o zrušení svého nařízení na úřední desku vyvěsí a kdy tedy začne běžet lhůta ústící v jeho derogaci. Jakkoliv může být v praxi málo pravděpodobné, že by správa NP, resp. CHKO tímto způsobem „brojila“ proti postupu ministerstva směřujícímu ke zrušení nařízení vydaného správou, již samotná skutečnost, že zákon takovou možnost v rámci výkonu správního dozoru vůbec připouští, je nešťastná.<sup>23</sup>

<sup>21</sup> Ustanovení o nabývání platnosti a účinnosti nařízení správ NP a CHKO jsou zřejmě inspirována ustanoveními zákona č. 128/2000 Sb., o obcích o platnosti a účinnosti právních předpisů obcí, novela zákona č. 114/1992 Sb. se však (zřejmě pod dojmem diskusí ohledně interpretace § 12 odst. 2 zákona obcích) vyvarovala diskutabilní dikce o nabytí účinnosti právního předpisu „patnáctým dnem po vyhlášení“ a mluví jednoznačně o nabytí účinnosti patnáctým dnem následujícím po dni jeho vyhlášení, což ohledně počítání lhůt nepřipouští pochybnost.

<sup>22</sup> Na rozdíl od analogického § 12 odst. 5 věta třetí zákona o obcích není stanoveno, zda správa NP, resp. CHKO zasílá nařízení ministerstvu neprodleně „po jeho vyhlášení“, tedy ještě před nabytím jeho účinnosti (nenabylo-li nařízení účinnosti dnem vyhlášení) nebo neprodleně „po nabytí účinnosti“.

<sup>23</sup> Nahlédneme-li do zákona o obcích, a sice do ustanovení o doзору nad zákonností právních předpisů

Ještě diskutabilnější se však zdá samotná kompetence Ministerstva životního prostředí rozhodovat o rušení nařízení správ NP a CHKO nebo jejich částí pro rozpor se zákonem nebo jiným právním předpisem vydaným k provedení zákona, a to ze dvou důvodů. Tím prvním je vztah ustanovení zákona zakládajícího takovou kompetenci ministerstva k čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy, podle kterého Ústavní soud rozhoduje o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem. Je totiž nanejvýš sporné, zda při existenci takovéto prerogativy Ústavního soudu (a ve vztahu k čl. 87 odst. 3 písm. a) Ústavy, který předpokládá, že zákon může stanovit pouze to, že namísto Ústavního soudu rozhoduje o zrušení právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu se zákonem, Nejvyšší správní soud a nikdo jiný) lze běžným zákonem svěřit tuto působnost i jinému orgánu veřejné moci než Nejvyššímu správnímu soudu.

O této otázce se diskutovalo (a stále ještě diskutuje) v souvislosti s právní úpravou dozoru nad někdejšími nařízeními okresních úřadů, resp. nad právními předpisy obcí (a krajů) vydávanými v jejich přenesené působnosti.<sup>24</sup> Autoři dvou existujících komentářů k Ústavě ČR se nicméně shodují na tom, že výčet kompetencí Ústavního soudu v čl. 87 Ústavy znamená, že o věcech uvedených v tomto ustanovení může (s výjimkou věcí podle čl. 87 odst. 2) rozhodovat pouze Ústavní soud.<sup>25</sup>

Výše uvedená ustanovení o nápravě nezákonných nařízení správ NP a CHKO se nicméně vztahují právě jen na nařízení vydaná těmito správami, dozor nad právními předpisy vydávanými v této oblasti orgány územních samosprávních celků se řídí příslušnými ustanoveními zákona o obcích a zákona o krajích,<sup>26</sup> dozor nad zákonností právních předpisů, které mohou na základě § 78a odst. 1 vydávat újezdní úřady jakožto orgány veřejné správy vykonávající kompetence svěřené správám NP a CHKO pro území vojenských újezdů, pak dosud není upraven vůbec.

## Závěr

Účelem tohoto příspěvku nebylo, a ani být nemohlo, podat podrobný výklad právních předpisů zmocňujících územní orgány veřejné správy k vydávání právních

obce, je v § 124 odst. 2 upravujícím kompetenci Ministerstva vnitra sistovat účinnost právního předpisu obce stanoveno, že rozhodnutí Ministerstva vnitra o pozastavení účinnosti obecně závazné vyhlášky nabývá právní moci dnem doručení jeho písemného vyhotovení obecnímu úřadu, přičemž podle § 128 může obec toto rozhodnutí uveřejnit též způsobem v místě obvyklým. To, kdy nastane okamžik sistace účinnosti právního předpisu obce, je proto na jejím dalším postupu v této věci nezávislé.

<sup>24</sup> Srov. S. Kadečka: Právo obcí a krajů v České republice, Praha 2003, s. 286 a násl., resp. J. Vedral: Obecně závazné vyhlášky a správní dozor, Správní právo 3/1999, s. 151–152.

<sup>25</sup> Srov. V. Pavlíček–J. Hřebejk: Ústava a ústavní řád, I. díl – Ústavní systém, Praha 1998, s. 284, D. Hendrych/C. Svoboda a kol.: Ústava České republiky, komentář, Praha 1997, s. 141.

<sup>26</sup> § 127 odst. 1 zákona o obcích a § 85 zákona o krajích.



předpisů v rámci výkonu jim svěřené státní správy. Cílem bylo toliko na několika příkladech poukázat na to, že koncipování zmocňovacích ustanovení tak, aby odpovídala nejen požadavkům kladeným na ně čl. 79 odst. 3 Ústavy ale i dalším normám právního řádu síly zákona upravujícím základy organizace veřejné správy, není záležitostí jednoduchou a stejně jako k dalším zákonným úpravám regulujícím výkon veřejné moci je třeba k nim přistupovat s největší obezřetností a citlivostí, a to jak pokud jde o samotné rozhodnutí takové zákonné zmocnění do zákona vtělit a obdařit tak územní orgán veřejné správy normotvornou kompetencí (a nepřímo tím přispívat k další hypertrofii již tak předimenzovaného právního řádu), tak i pokud jde o samotnou formulaci zmocňovacího ustanovení, které se, jak je z několika výše uvedených příkladů patrné, může v praxi stát těžko rozlousknutelným oříškem.



**JUDr. Josef Vedral, Ph.D.**

odbor legislativy Ministerstva vnitra





## Komunitární právní ochrana před zoonózami (se zvláštním zřetelem na tzv. ptačí chřipku)

JUDr. MVC. Jana Zástěrová, CSc.

Ačkoli lze v rámci společenských věd s úspěchem diskutovat o víceméně filosofické otázce, zda dnešní lidstvo bojuje svou novodobou 3. či 4. světovou válku,<sup>1</sup> přírodovědně zaměření odborníci se v příslušné diskusi shodnou alespoň na jedné věci – ať již je společenskovědní výčet konfliktů jakkoli dlouhý, z jejich hlediska alespoň jeden další v tomto výčtu vždy absentuje: celý svět se totiž již dlouhodobě – a nutno říci, že dosud nepříliš úspěšně! – potýká s infekčními chorobami,<sup>2</sup> které jsou nesrovnatelně nebezpečnější než největší současná hrozba lidstva – tedy terorismus<sup>3</sup> a jež si vyžádaly daleko více obětí na životech (nejen lidských) než veškeré válečné konflikty od samých počátků lidské civilizace dohromady. Není to, bohužel, žádná nadsázka: zatímco na soudobé relevantní statistiky snad možno (ve snaze zavírat oči nad nepříjemnými skutečnostmi) nahlížet s jistou nedůvěrou a považovat je za přehnané či alespoň nadnesené,<sup>4</sup> starší statistiky, týkající se příslušných problémů, však hovoří až příliš jednoznačným jazykem – kupř. jednoznačně neoddiskutovatelným vítězem 1. světové války byla (jak všeobecně známo) španělská chřipka (!).<sup>5</sup>

Čím dál tím významnější roli v tomto permanentním boji hrají tzv. zoonózy, tedy choroby přenosné ze zvířat na lidi.<sup>6</sup> Ani pro obyvatele ČR nepředstavují tyto in-

<sup>1</sup> Srov. např. dokumentární dvoudílný film BBC „Třetí světová válka – Al Káida“, ČT 2. 5. 10. 2004, 20,25 h. (repríza 6. 10. 2004, 23,45 h.) a 12. 10. 2004, 20,25 h. (repríza 14. 10. 2004, 0,15 h.) atd., a rovněž (ČTK, Reuters), „Čtvrtá světová válka začala, tvrdí vatikánský kardinál“, MF Dnes, 8. 9. 2004, str. A/8 aj.

<sup>2</sup> Viz např. I. LESKOVÁ: Infekční choroby jsou na vzestupu, MF Dnes, 16. 7. 2001, str. A/6 či V. SCHREIBER: Medicína na přelomu tisíciletí, Praha, Academia, 2000, zejm. str. 47–48, 125 atd.

<sup>3</sup> Srov. např. M. MOCEK: Svět ohrožují nemoci více než terorismus (Američtí analytici upozorňují na možná rizika světové bezpečnosti v 21. století), MF Dnes, 2. 7. 2003, str. A/10; týž, AIDS je ničivější než války, míní odborníci, MF Dnes, 16. 7. 2003, str. A/9 aj.

<sup>4</sup> Viz např. ČTK, WHO: Svět není připraven na šok zvaný AIDS, MF Dnes, 12. 5. 2004, str. A/13 atd.

<sup>5</sup> Podle nejruznějších statistik si španělská chřipka v r. 1918 vyžádala 20–40 milionů úmrtí ve světě (!). Srov. V. DOLEŽŠÍ – M. RIEBAUROVÁ: Jak se Česko chystá na boj s chřipkou (Epidemie chřipky ve světě), MF Dnes, 8. 10. 2004, str. A/3, naposledy viz I. TREBICHAŤSKÝ: Virus pomohl ukončit válku, Lidové noviny, příl. „Věda“, 30. 10. 2004, str. 21–22.

<sup>6</sup> V daných souvislostech složitě problematiky infekčních chorob možno konkrétně rozlišovat již zmíněné – zoonózy (řec. nosos = nemoc), tedy nemoci způsobené viry, bakteriemi, parazity a priony, jež jsou přeneseny ze zvířete na člověka,

– antroponózy choroby přenosné z lidí na zvířata (resp. na ostatní lidi), a konečně

– antropozoonózy choroby vzájemně přenosné mezi lidmi a zvířaty.

Bliže viz např. M. VOKURKA – J. HUGO a kol.: Velký lékařský slovník, Praha, MAXDORF, 2002, zejm. str. 54–55 a 919.

K obecné problematice zoonóz v české odborné literatuře srov. např. J. JERÁBEK: Významné zoonózy přenášené ze zvířat na člověka přímým stykem, Časopis komory veterinárních lékařů, 1998, č. 5, str. 9–10; H. ŽERTOŮVÁ: Zoonózy stále aktuální, Veterinářství, 2002, č. 11, str. 538; V. VEČEREC: Ochrana před zoonózami, 2003, č. 9, str. 461 atd.

fekční nemoci nějaký akademický problém vzdálený našemu každodennímu životu – opak je pravdou: zatímco o „exotických“ zoonózách (jako např. SARS, západonilská horečka, Ebola, ale kupř. i malárie) je možno – naštěstí – dozvědět se nejvíce stále ještě spíše jen z médií,<sup>7</sup> naproti tomu s ostatními typy zoonóz – zejména s tzv. „klasickými“ (např. salmonelóza, toxoplazmóza, toxokaróza [škrkavky], echinokokóza [tasemnice], avšak kupř. i vzteklna a chřipka – viz níže) a „moderními“, jako je např. BSE (kterážto problematika vyžaduje samostatnou informaci), se lze běžně setkat i relativně velmi často.<sup>8</sup> V této spojitosti pak rovněž možno připomenout, že prakticky každý chovatel či obdivovatel koček během svého života prodělal tzv. nemoc z kočičího kousnutí nebo škrábnutí,<sup>9</sup> ať již v jakémkoli rozsahu a intenzitě.

Právní předpisy upravující ochranu před zoonózami jsou hraničními předpisy vícero normativní sfér, a to zejména oblasti veterinární normativity, předpisů péče o zdraví lidu a taktéž ochrany a welfare zvířat (volně žijících či chovaných pro jiné účely, než je živočišná výroba – srov. např. ochranu divokých ptáků žijících v zoologických zahradách před tzv. ptačí chřipkou).<sup>10</sup> Přes jistou komplexnost a kompaktnost příslušné komunitární normativity, která i se svými nedostatky tvoří patrně nejucelnější relevantní normativní systém na světě, nutno konstatovat, že vzhledem k závažnosti problému zoonóz obecně a především v souvislosti s objevením se a agresivním nástupem zcela nových těchto chorob v poslední době stávající relevantní normativita (a zejména též její koncepce), jejíž kořeny sahají až do 90. let minulého století, již nevyhovují dnešním společenským potřebám. Snad ještě více alarmující je však skutečnost, že se daným problémům nevěnují způsobem odpovídajícím vážnosti tématu

<sup>7</sup> K problematice SARS srov. např. M. PROKOPOVÁ: SARS pochází od zvířat, zjistili vědci, MF Dnes, 17. 4. 2003, str. A/12; ČTR, Reuters, kro, SARS přeskočil na člověka z cibetek, MF Dnes, 24. 5. 2003, str. A/12; Reuters, tes, Smrtící SARS přenáší asijské šelmy cibetky, Lidové noviny, 24. 5. 2003, str. 1 a 7; ap., ČTK, ef, Virus způsobující SARS nemutuje, v lidech ale zůstává déle, míní vědci, Lidové noviny, 10. 5. 2003, str. 8 atd.

<sup>8</sup> Z těžko přehlédnutelné literatury dané tématické orientace viz např. J. JEŘÁBEK: Salmonely a prostředí, Náš chov, 1997, č. 7, str. 42–43; H. BREJCHOVÁ: Těhotenství a toxoplazmóza, Praktický lékař, 1997, č. 8, str. 37; J. JEŘÁBEK: Plazi a salmonely, Veterinářství, 1999, č. 8, str. 352–353; V. KÓUBA: Historie eradikace bovinní brucelózy v České republice, Časopis lékařů českých, 2000, č. 8, str. 22–230; J. JEŘÁBEK: Prasata a virová hepatitida typu E, Veterinářství, 2000, č. 5, str. 208–209; L. SVOBODOVÁ: Výskyt echinokokózy psů v České republice, Acta veterinaria, 2002, č. 3, str. 347–350 atd.

<sup>9</sup> Příznaky: hůře či špatně se hojící zranění, nemoc způsobuje nejčastěji zoonotická bakterie Bartonella henselae. V odborné literatuře viz např. V. GRÝMOVÁ: Co víme o nemoci z kočičího škrábnutí? Veterinářství, 1998, č. 5, str. 213–214; O. MELTER: Infekce způsobené Bartonella henselae, Praktický lékař, 1998, č. 3, str. 116–119 atd.

<sup>10</sup> Srov. např. 2003/291/EC: Commission Decision of 25 April 2003 laying down the requirements for the prevention of avian influenza in susceptible birds kept in zoos in Belgium and the Netherlands (Text with EEA relevance) (Notified under document number C (2003) 1439) OJ L 105 26. 04. 2003 p. 34 See 32 003 D 0359 (OJ L 123 17. 05. 2003 p. 59)

ani teorie výše jmenovaných právních sfér a zvláště pak nekoordinují svou výzkumnou činnost a nespolupracují při přípravě novelizací či doplňků příslušných platných právních předpisů s cílem plného, event. společného uspokojení (všech) požadavků vznesených jednotlivými výše uvedenými právními sférami.

Klíčovým předpisem v dané normativní sféře je **směrnice Rady č. 92/117/EHS ze 17. prosince 1992, týkající se opatření pro ochranu proti určitým zoonózám a určitým původcům zoonóz u zvířat a v produktech živočišného původu za účelem zabránění propuknutí infekcí a intoxikací způsobených požitatinami**, ve znění především **směrnice č. 97/22/ES** a **směrnice č. 1999/72/ES**,<sup>11</sup> jejichž samotné názvy již věrně reflektují dnes již evidentně nevyhovující koncepce ochrany před tímto typem chorob.

Směrnice nejprve (Čl. 2) definuje některé klíčové pojmy:

- zoonóza je jakéhokoliv onemocnění, které se může přenést přirozeným způsobem ze zvířat na člověka,
- vzorek je vzorek odebraný buď majitelem nebo odpovědnou osobou nebo odebraný jejich jménem pro vyšetření na původce nemoci přenosné ze zvířat na člověka,
- úřední vzorek je vzorek odebraný příslušným úřadem pro vyšetření na původce nemoci přenosné ze zvířat na člověka, opatřený je údajem týkajícím se druhu, typu, významu a metody odběru a rovněž označením původu zvířete nebo produktu živočišného původu, má být odebrán bez předchozího oznámení,
- schválená národní laboratoř je laboratoř schválená nebo uznaná příslušným úřadem členského státu a pověřená vyšetřováním úředních vzorků za účelem zjištění původce onemocnění přenosných ze zvířat na člověka,
- příslušný úřad je jeden nebo více úřadů členského státu, které jsou oprávněny kontrolovat požadavky stanovené v této směrnici.

Ve svém Čl. 3 směrnice ukládá členským státům EU provádět šetření zaměřená na zjišťování nemocí přenosných ze zvířat na člověka na území členského státu. Provozovatelé zařízení v oblasti produkce a uvádění na trh čerstvého masa, masných výrobků a drůbežního masa, schválených příslušným úřadem, mají povinnost ucho-

<sup>11</sup> Council Directive 92/117/EEC of 17 December 1992 concerning measures for protection against specified zoonoses and specified zoonotic agents in animals and products of animal origin in order to prevent outbreaks of food-borne infections and intoxications

OJ L 062 15. 03. 1993 p. 38

– Amended by 11 994 N

– Amended by 31 997 L 0022

(OJ L 113 30. 04. 1997 p. 9)

– Amended by 31 999 L 0072

(OJ L 210 10. 08. 1999 p. 12)

– See 32 003 L 0099

(OJ L 325 12. 12. 2003 p. 31)

– Amended by 32 003 R 0806

(OJ L 122 16. 05. 2003, p. 1)

vávat výsledky svých vyšetření na nemoci přenosné ze zvířat na člověka, vyjmenované v Příloze č. 1, bod 1 Směrnice, po dobu stanovenou příslušným úřadem a mají povinnost oznámit je tomuto úřadu na jeho žádost. Odpovědnost za izolaci a identifikaci původců nemocí přenosných ze zvířat na člověka má příslušná laboratoř, v níž se vyšetření provádí, nebo je-li identifikace prováděna jinde než v laboratoři, pak má tuto odpovědnost osoba zodpovědná za vyšetření. Každý členský stát je povinován designací národních referenčních laboratoří, v nichž může být provedena identifikace původce nemoci přenosné ze zvířat na člověka nebo definitivní potvrzení jeho výskytu pro původce nemocí uvedených v Příloze č. 1, bodě 1 Směrnice; tyto povinnosti však mohou být rozhodovacím postupem stanoveným v této Směrnici rozšířeny i na nemoci přenosné na člověka uvedené v Příloze č. 1, bodech 2 a 3. Pro koordinaci činnosti národních referenčních laboratoří byly určeny referenční laboratoře EU. V případě, že je diagnostikováno onemocnění přenosné ze zvířat na člověka nebo identifikován původce tohoto onemocnění, je stanovena povinnost oznámit diagnózu a identifikaci původce příslušnému úřadu. Tento úřad shromažďuje informace o původcích nemocí přenosných ze zvířat na člověka, jejichž přítomnost byla potvrzena vyšetřeními, a o klinických případech těchto nemocí, které byly zjištěny u člověka nebo u zvířete. Tyto informace jsou pak členským státem pravidelně předávány Stálému veterinárnímu výboru. Členský stát každoročně předává informace o nemocích přenosných ze zvířat na člověka Komisi EU. Komise na základě zmíněných informací sleduje vývoj situace v nemocech přenosných ze zvířat na člověka v Evropské unii a provádí studie zaměřené na vyhodnocení rizik týkajících se těchto nemocí, na diagnostické postupy a na opatření pro tlumení těchto nemocí. Komise stanoví metody odběru vzorků a postupy vyšetřování na nemoci přenosné ze zvířat na člověka ve schválených národních laboratořích a dále vymezí rámce opatření týkajících se prevence, potlačování a tlumení těchto onemocnění (Čl. 5 a 6 Směrnice).

Členské státy mají povinnost předložit Komisi EU národní opatření pro dosažení účinku této směrnice na národní úrovni (Čl. 8). Komise může provádět – prostřednictvím svých expertů a ve spolupráci s příslušnými úřady členských států – kontroly na místě v jednotlivých státech za účelem dosažení jednotného prosazování směrnice. O výsledku provedených kontrol informuje Komise EU příslušný úřad členského státu. Členský stát pak přijme opatření s ohledem na výsledky těchto kontrol (Čl. 11).

Směrnice rovněž řeší postup vůči členskému státu, který by příslušná opatření nepřijal. V takovémto případě představitel Komise EU předloží návrh přiměřených opatření Stálému veterinárnímu výboru. Jsou-li tato opatření hlasováním ve Stálém veterinárním výboru schválena, Komise vyhlásí příslušná opatření a okamžitě je uvede v účinnost. Pokud návrh ve Stálém veterinárním výboru není schválen, předloží Komise návrh opatření Radě EU. Jsou-li posléze opatření v Radě EU schválena,

Rada je ihned vyhlásí. Jestliže ovšem Rada nepřijme žádná opatření do 3 měsíců od jejich předložení, přijme Komise navrhovaná opatření a okamžitě je uvede v účinnost, s výjimkou případů, kdy se Rada vyjádřila proti uvedeným opatřením.

Komise vede seznam třetích zemí, ze kterých (nebo z jejich částí) jsou z veterinárního hlediska povoleny importy do Evropské unie (Čl. 14). Tyto země musí předložit plán opatření, jež dávají záruky z pohledu onemocnění přenosných ze zvířat na člověka, že opatření proti těmto onemocněním budou mít stejný účinek jako opatření proti těmto nemocem vyplývající z přítomné Směrnice. Plán opatření konkrétní třetí země schvaluje Komise EU. V případě, že Komise neschválí plán opatření týkajících se daného typu nemoci některé třetí země, je uvedení této země (či její části) na seznamu zrušeno. Realizace plánu opatření proti onemocněním přenosným ze zvířat na člověka ve třetích zemích je ověřována formou kontrol prováděných experty Komise EU.

Členské státy mají za povinnost uvést své relevantní právní předpisy, opatření a administrativní postupy do souladu s touto směrnicí. Komisi EU pak sdělí texty právních předpisů upravujících problematiku obsaženou v této směrnici (Čl. 17).

***Směrnice je doplněna čtyřmi přílohami:***

- ***Příloha č. 1*** obsahuje seznam nemocí přenosných ze zvířat na člověka, k nimž se vztahuje povinnost provozovatelů uchovávat výsledky a povinnost příslušného úřadu shromažďovat informace o nemocech přenosných ze zvířat na člověka.  
Bod č. 1: tuberkulóza způsobená *Mycobacterium bovis*, brucelóza a její původci, salmonelóza a její původci, trichinelóza;  
Bod č. 2: kampylobakterióza, echinokokóza, listerióza, vzteklna, toxoplazmóza, yersinióza, další nemoci přenosné na člověka a jejich původci;  
Bod č. 3: všechny ostatní nemoci přenosné ze zvířat na člověka cizí pro Evropskou unii a původci těchto nemocí;
- ***Příloha č. 2*** obsahuje kritéria pro vypracování plánů pro kontrolu salmonel v hejnech drůbeže;
- ***Příloha č. 3*** stanoví systém kontroly salmonel, a to jak na úrovni reprodukčních hejn drůbeže, tak rovněž i na úrovni finální přípravy směsí pro drůbež;
- ***Příloha č. 4*** obsahuje seznam referenčních laboratoří Evropské unie pro nemoci přenosné na člověka a uvádí jejich působnost.

Konkrétní otázky ochrany před jednotlivými významnými druhy zoonóz – jako je např. salmonelóza – jsou pak dále upraveny samostatnými právními úpravami,<sup>12</sup>

<sup>12</sup> Blíže viz např.

– Regulation (EC) No 2160/2003 of the European Parliament and of the Council of 17 November 2003 on the control of salmonella and other specified food – borne zoonotic agents

OJ L 325 12. 12. 2003 p. 1;

– 97/32/EC: Commission Decision of 18 December 1996, on financial aid from the Community for

přičemž patrně nejrozsáhlejší samostatný normativní systém se týká (pro českého laika v oboru možná poněkud překvapivě) problémů **brucelózy**.<sup>13</sup>

Evropská unie věnuje problematice zoonóz značnou pozornost – zabezpečuje stálý monitoring těchto chorob jako celku i jejich jednotlivých původců<sup>14</sup> a každoročně vynakládá nemalé finanční částky na různé programy prevence řečených chorob,<sup>15</sup> to vše v širším rámci snah o konečnou eliminaci (některých) chorob zvířat<sup>16</sup> a v širším kontextu obecné epidemiologické ochrany EU.<sup>17</sup>

Takto praktikovaná ochrana je vskutku relativně efektivní, avšak – celkem logicky – pouze v intencích směrnice č. 92/117/EHS; a právě v tom spočívá problém veškerých nedostatků dnes tak potřebné komplexní ochrany před všemi aktuálními zoonózami:

---

the operation of the Community Reference Laboratory for Salmonella (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, Bilthoven, Netherlands)

(Only the Dutch text is Autentic)

OJ L 012 15. 01. 1997 p. 42

Amended by 31 997 D 0421

(OJ L 179 08. 07. 1997 p. 7) atd.

- <sup>13</sup> BRUCELOZA je infekční choroba zvířat, zvláště pak skotu, vyvolaná bakteriemi rodu *Brucella*, projevující se především zmetáním.

Z legislativy srov. např.:

– Council Directive 77/391/EEC of 17 May 1977 introducing Community measures for the eradication of brucellosis, tuberculosis and leucosis in cattle

OJ L 145 13. 06. 1977 p. 44 ve znění pozdějších právních předpisů;

– Council Directive 78/52/EEC of 13 December 1977 establishing the Community criteria for national plans for the accelerated eradication of brucellosis, tuberculosis and enzootic leucosis in cattle

OJ L 015 19. 01. 1978 p. 34 ve znění pozdějších právních předpisů;

- 80/1025/EEC: Commission Decision of 20 October 1980 on the monitoring of the application of national plans for the eradication of brucellosis, tuberculosis and leucosis in cattle

OJ L 304 13. 11. 1980 p. 35 a celá řada dalších normativních aktů.

- <sup>14</sup> Directive 2003/99/EC of the European Parliament and of the Council of 17 November 2003 on the monitoring of zoonoses and zoonotic agents, amending Council Decision 90/424/EEC and repealing Council Directive 92/117/EEC.

OJ L 325 12. 12. 2003 p. 31

- <sup>15</sup> Blíže viz např.

– 2003/743/EC: Commission Decision of 14 October 2003, on the lists of programmes for the eradication and monitoring of animal diseases and of checks aimed at the prevention of zoonoses qualifying for a financial contribution from the Community in 2004

[notified under document number C(2003) 3 708]

OJ L 268 18. 10. 2003 p. 77;

– 2003/849/EC: Commission Decision of 28 November 2003 approving programmes for the eradication and monitoring of certain animal diseases and for the prevention of zoonoses presented by the Member States for the year 2004 and fixing the level of the Community's financial contribution

[notified under document number C (2003) 4 424]

OJ L 322 09. 12. 2003 p. 16

- <sup>16</sup> 90/638/EEC: Council Decision of 27 November 1990 laying down Community criteria for the eradication and monitoring of certain animal diseases OJ L 347 12. 12. 1990 p. 27, ve znění pozdějších právních předpisů.

- <sup>17</sup> 31 994 Y 0118 (04)

Council conclusion of 13 December 1993 on the setting up of an epidemiological network in the Community OJ C 015 18. 01. 1994 p. 6.

- recentní doplnění<sup>18</sup> komunitárního systému právní ochrany před zoonózami nezměnily (a ani změnit nemohly) jeho základní koncepci orientovanou téměř výlučně na zvířata chovaná pro účely zemědělské, resp. živočišné výroby, nadto s důrazem na výrobky z nich vyprodukované;
- základní právní předpis nebere dostatečně v potaz hraniční charakter dané právní oblasti<sup>19</sup> – soustřeďuje se téměř bezvýjimečně na problémy veterinární a dostatečně nereflakuje aspekty péče o zdraví lidu a rovněž tak ochrany a welfare zvířat jiných než chovaných pro zemědělské účely;<sup>20</sup>
- klíčový právní předpis neupravuje primárně vlastní meritum ochrany, nýbrž se zaměřuje na pouhé „technikálie“ – na reglementaci nejrůznějších, byť i relevantních právních postupů;
- evidentně zastaralá je i věcná a logická koncepce příloh klíčové směrnice, zejména též Přílohy č. 1 bodu 3, jež již neodpovídá dnešním evropským potřebám úspěšně čelit celosvětovým hrozbám razantního nástupu „exotických“ zoonóz, kupř. ptačí chřipky.

**Chřipka** (influenza) obecně v Evropě vyvolává značné obavy z příchodu velmi rozsáhlé pandemie, která by si globálně mohla vyžádat až desítky milionů životů (zdaleka nejen lidských): řečenou pandemii, jež se ve světě objevuje zhruba ve čtyřicetiletých cyklech (1918, 1957, 1968, 1997 – 1999) a kterou působí vždy nový a mnohem nebezpečnější typ chřipkového viru, očekávají totiž příslušní experti nyní již každým rokem.

Oproti ostatním chřipkovým epidemiím se však situace v současnosti značně zkomplikovala a riziko fatálního charakteru budoucí pandemie se podstatně zvýšilo, a to zejména též z důvodu již od loňska řádicí epizootie tzv. **ptačí chřipky** (aviární infekce) v jihovýchodní Asii. Tam se již touto chřipkou nakazilo jednak mnoho desítek zvířat, jejichž druhy se jinak „běžnou“ influenzou infikovat vůbec nemohou – např. koček, resp. kočkovitých šelem či psů,<sup>21</sup> jednak též i nezanedbatelný počet lidí. A právě spojení ptačího a lidského viru se odborníci obávají nejvíce: z tohoto spojení by totiž mohl vzniknout zcela nový a nesrovnatelně virulentnější kmen chřipkového

<sup>18</sup> Srov. poznámky č. 14 a 15.

<sup>19</sup> Např. v seznamu platného komunitárního zákonodárství (Official Journal of the European Union – Directory of Community Legislation in Force and other acts of the Community institutions, Volume I, Analytical register, As at 1 January 2004, 42 nd edition) možno veškeré příslušné právní předpisy nalézt sice pod názvem „Animal Health and Zootechnics“ (str. 264–373), avšak pouze a výlučně v oddílu „Agriculture“ a nikoli v oddílu „Consumers“ v části „Health Protection“ či „Animal Protection“.

<sup>20</sup> Srov. např. Council Directive 92/45/EEC of 16 June 1992 on public health and animal health problems relating to the killing of wild game and the placing on the market of wild-game meat OJ L 268 14, 09. 1992 p. 35, ve znění pozdějších právních předpisů.

<sup>21</sup> Srov. např. ČTK, zpr. Ptačí chřipka v Thajsku má už 11. obětí, Právo, 5. 10. 2004, str. 10; apod. ČTK, ef, Ptačí chřipka se začala šířit mezi zvířaty (Tři virem nakažené kočky včera uhynuly v Thajsku. Vědci se obávají, že se nyní může nemoc přenášet rychleji a snadněji), Lidové noviny, 21. 2. 2004, str. 9 ad.



viru, jenž by masově zabíjel jako ptačí a šířil by se podobně snadno jako lidský, tedy vzájemným kontaktem. Přímá infekce mezi lidmi prozatím seriózně vědecky prokázána nebyla, naštěstí, neboť relevantní ochrana před takto vzniklým virem prozatím neexistuje.<sup>22</sup>

Avšak ani v Evropě není „klasická“ ptačí chřipka nějakou zcela neznámou, neobvyklou či „exotickou“, byť doposud nikoli zoonotickou (!) chorobou zvířat: např. v r. 1999, kdy v Asii vrcholila hongkongská ptačí chřipka, probíhala v Itálii ze zjevných důvodů nepřilíh medializovaná epizootie aviární influenzy. Zdolávána byla na základě odpovídajících obecně platných komunitárních předpisů a dalších specializovaných právních předpisů, účelově přijatých pro řešení konkrétní situace v konkrétním státě.<sup>23</sup>

<sup>22</sup> Ptačí chřipka náleží do komplexu chorob vyvolaných influenzovými viry, které postihují určité druhy ptáků (zejména též vodních) a savců (konkrétně prasata, koně, norky a některé mořské savce – např. velryby, a nikoli tedy kupř. kočky); k mezidruhovému přenosu virů může docházet vždy jen v určitých liniích – např. v případě vzniku epidemie „obyčejné“ chřipky na člověka přejde výlučně jen „lidská linie“ („human-like viruses“) virů chřipky prasat (Swine Influenza – SI), spíše teoreticky virů chřipky tuleňů. Chřipkové viry jsou zařazeny do čeledi Orthomyxoviridae s rody A, B, C, přičemž pouze rod A postihuje všechny výše uvedené živočišné druhy; rody B a C jsou téměř výlučně patogenní pro člověka.

Obal chřipkového viru tvoří bílkovina, jeho vnitřní dvojvrstva je z tuků. Vnitřek obsahuje 8 specifických segmentů ribonukleové kyseliny (RNA), jež jsou neustále pozměňovány náhodnými mutacemi. Na svém povrchu pak má dva důležité glykoproteiny – bílkovinu hemaglutinin (HA), která viru otevírá cestu do zdravé buňky, aby ji mohl „nakazit“ (umožňuje adhezi chřipkového viru na buňku), a neuraminidázu (NA) působící svou enzymatickou aktivitou, s jejíž pomocí jednak namnožené viry opouštějí infikovanou buňku, jednak přímo pronikají do další (zdravé) buňky. Chřipkové viry typu A se dělí podle variant hemaglutininů a neuraminidáz – doposud bylo určeno 15 subtypů H a 9 subtypů N. Základní „vzorec“ španělské chřipky z r. 1918 je A/H1 N1.

Jelikož RNA je u influenzových virů – jak už bylo výše řečeno – segmentovaná, může dojít k tzv. reasortmentu (přeskupení) jednotlivých segmentů v případě, že současně dojde k infekci jedné buňky dvěma rozdílnými chřipkovými viry. Tato možnost představuje jeden z nejzávažnějších problémů influenzového onemocnění: takto totiž mohou vznikat kvalitativně nové viry, proti nimž není lidská populace chráněna a může proto dojít k celosvětovým epidemiím – pandemiím.

Při mezidruhovém přenosu chřipkových virů je klíčová skutečnost, že člověk nemá na povrchu buněk respiračního traktu receptory, na něž by se navázaly HA proteiny ptačích influenzových virů, nýbrž pouze virů prasečích a samozřejmě lidských (lze poznamenat, že např. výše zmíněné kočky nebo psi nemají receptory pro žádné výše uvedené druhy virů!). Tento „mechanismus“ však nefunguje za situace, pokud jsou prasata – coby ústřední subjekt v procesu vzniku nových typů chřipkového onemocnění – infikována jak prasečím, tak i aviárními influenzovými viry (neboť prase může hrát roli jakési „mixážní nádoby“ – „šejkru“, ve kterém se mohou „mísit“ a geneticky přestavovat [„reassortment“] SIA viry ptáků, koní, lidí i prasat). V respiračním ústrojí prasat pak vznikají vysoce virulentní chřipkové viry se zcela novými vlastnostmi, kteréžto virové rekombinanty mohou již mít *ut supra* popsanou vazební vlastnost, a tím se stát příčinou fatálních pandemií.

Ještě donedávna se předpokládalo, že člověka dokáže infikovat pouze vir s hemaglutininy H1, H2 či H3, zatímco ptačí chřipkové viry s H4, H5 nebo H7 měly být pro člověka neškodné. Ukázalo se však, že ptačí chřipkové viry proniknou do lidských buněk přímo – bez prasečího prostředníka. Jednou z příčin může být jistá imunodeficience jedinců či eventuálně současně probíhající jiné onemocnění a vysoká koncentrace infikované drůbeže nacházející se v těsném kontaktu s člověkem, což zejména v jihovýchodní Asii nebývá rozhodně výjimkou.

Influenzové viry ptáků se podle závažnosti vyvolaného onemocnění dělí do dvou kategorií:

1) vysoce patogenní aviární influenzové viry (Highly Pathogenic Avian Influenza – HPAI), jež vyvolávají obzvláště nakažlivé onemocnění s velmi těžkým průběhem, charakterizované generalizovanou



Ústřední úlohu v dané oblasti společenských vztahů hraje **směrnice Rady 92/40/EHS ze dne 19. května 1992 zavádějící opatření Společenství pro tlumení infekce ptáků ve znění pozdějších právních předpisů**,<sup>24</sup> jež je aplikovatelná pouze na případy ptačí chřipky u drůbeže (sic!); za situace zjištění aviární infekce u jiných ptáků epidemií dotčený členský stát uvědomí Komisi o opatřeních, která k eliminaci této chřipky přijme (Čl. 1).

Ve svém Čl. 2 Směrnice vymezuje některé klíčové pojmy jako je např. „nakažená drůbež“, „drůbež podezřelá z nákazy“, „příslušný úřad“, „úřední veterinární lékař“ atd.

V případě výskytu či podezření výskytu infekce ptáků je stanovena povinnost okamžitého hlášení tohoto výskytu nebo podezření příslušnému úřadu a podle postupů uvedených ve směrnici též Komisi EU, případně dalším členským státům (Čl. 3).

V případě podezření z nakažení nebo nákazy ptačí chřipkou určuje směrnice povinnosti pro činnost příslušného úřadu, úředního veterinárního lékaře a pro vlastníka nebo držitele zvířat (Čl. 4).

Čl. 5 Směrnice stanoví povinnosti pro utlumení nákazy v hospodářství, event. v sousedních hospodářstvích, pro případ oficiálního potvrzení výskytu aviární infekce v chovu: chov se likviduje metodou „stamping – out“ – veškerá drůbež v ohnisku nákazy musí být utracena a zcela bezpečným způsobem odstraněna, stejně tak jako její vejce a masné produkty; zakotvena je povinnost provést podrobné epizootologické šetření (Čl. 7), kolem hospodářství je třeba vymezit ochranné pásmo o poloměru

---

infekcí s mimořádně vysokou mortalitou, výjimečně dosahující až 100 %;

2) nízkopatogenní aviární infekční viry (Low Pathogenic Avian Influenza – LPAI), vyvolávající pouze mírná onemocnění u drůbeže, především v gastrointestinálním traktu.

Velmi významnou roli v problematice infekčních virů rodu A hrají vodní, zejména též migrující ptáci, kteří představují jakési rezervoáry, zvláště pak nízkopatogenních virů. LPAI se však mohou za určitých podmínek změnit v HPAI, zejména pokud jde o kmeny viru obsahující hemaglutinin H5 a H7.

K problematice chřipky obecně a aviární infekce především v české odborné literatuře srov. např. Z. POSPÍŠIL: Aktuální otázky ptačí chřipky, Veterinářství, 2004, č. 3, str. 180–181; dále viz kupř. V. DUBANSKÝ – J. DRÁBEK – R. NAVRÁTIL: Chřipka prasat – review, Veterinářství, 2003, č. 9, str. 394–399 a literatura tam uvedená; P. LÁNY – P. JAHN – D. ZENDULKOVÁ – Z. POSPÍŠIL: Infekce koní, Veterinářství 2004, č. 1, str. 24–27 a literatura tam uvedená atd.

<sup>23</sup> 2000/149/EC: Commission Decision of 22 February 2000 concerning certain protection measures relating to avian influenza in Italy [Text with EEA relevance] [notified under document number C (2000) 489] OJ L 050 23. 02. 2000 p. 22

– 2000/510/EC: Commission Decision of 26 July 2000 on Community financial assistance towards the eradication of avian influenza in Italy in 1999 [notified under document number C (2000) 2 282] [Text with EEA relevance] [Only the Italian text is authentic] OJ L 205 12. 08. 2000 p. 13

– Amended by 32 000 D 0594 OJ L 249 04. 10. 2000 p. 25

<sup>24</sup> Council Directive 92/40/EEC of 19 May 1992 introducing Community measures for the control of avian influenza

OJ L 167 22. 06. 1992 p. 1

– Amended by 11 994 N

– Amended by 12 003 T

– Amended by 32 003 R 0806

(OJ L 122 16. 05. 2003 p. 1)

alespoň 3 km, v němž se provádějí příslušná opatření daná směnicí; dále se vymezuje pásmo dozoru (surveillance) o poloměru nejméně 10 km okolo hospodářství, v jehož rámci byla potvrzena nákaza, a v tomto pásmu se provádějí další opatření související se zdoláváním nákazy (Čl. 9); za účelem koordinace veškerých opatření k tlumení infekce ptáků se zřizuje nákazová skupina, případně národní nákazová skupina, která spolupracuje s nákazovou skupinou Společenství.

Jakožto pouhé doplnění protinákazových opatření přijatých při výskytu nákazy může být uskutečněna vakcinace proti infekci ptáků, a to jen tehdy, když se jedná o vakcinaci okolo ohniska a členský stát toto rozhodnutí oznámí Komisi EU, která ho přezkoumá v rámci Stálého veterinárního výboru. V ostatních případech možno vakcinovat jen jako doplněk protinákazových opatření přijatých při výskytu nákazy a při souhlasu Komise EU (Čl. 16).

Podle Čl. 14 Směrnice má členský stát za povinnost zřídit národní laboratoř k provádění zjišťování identifikace a patogenity chřipkových virů a ke kontrole reagentů používaných regionálními diagnostickými laboratořemi a ústav či národní laboratoř ke kontrole schválených vakcín. Národní laboratoř spolupracuje s referenční laboratoř Společenství.

Pro případ výskytu infekce ptáků každý členský stát vypracovává tzv. pohotovostní plán. Ten se předkládá Komisi EU, jež jej přezkoumá a posléze schválí (Čl. 17).

Hlášení infekce chovu aviační infekcí podléhá právnímu režimu stanovenému **směrnicí Rady 82/894/EHS z 21. prosince 1982 týkající se hlášení nákaz zvířat ve Společenství**, ve znění pozdějších právních předpisů, zejména též **rozhodnutí Komise 98/12/ES, 2000/807/ES a 2002/788/ES**.<sup>25</sup>

<sup>25</sup> Council Directive 82/894/EEC of 21 December 1982 on the notification of animal diseases within the Community

OJ L 378 31. 12. 1982 p. 58

– Amended by 31 985 R 3768

(OJ L 362 31. 12. 1985 p. 8)

– Amended by 31 089 D 0162

(OJ L 061 04. 03. 1989 p. 48)

– Amended by 11 994 N

– Incorporated by 21 994 A 0103 (51)

(OJ L 001 03. 01. 1994 p. 220)

– Derogation in 31 998 D 0012

(OJ L 004 08. 01. 1998 p. 63)

– Amended by 31 998 D 0012

(OJ L 004 08. 01. 1998 p. 63)

– Amended by 32 000 D 0556

(OJ L 235 19. 09. 2000 p. 27)

– Amended by 32 002 D 0788

(OJ L 274 11. 10. 2002 p. 33)

– Derogation in 32 003 D 0724

(OJ L 260 11. 10. 2003 p. 36)

– Amended by 32 003 R 0807

(OJ L 122 16.05. 2003 p. 36)

Směrnice stanoví podmínky hlášení nálezů specifikovaných v Příloze I Směrnice a rovněž tak podmínky hlášení zrušení omezení, prováděných ve spojitosti s výskytem ohniska po utlumení posledního ohniska, týkající se nálezů uvedených v Příloze I.

Řečená příloha obsahuje taxativní výčet nálezů podléhajících hlášení, jimiž jsou – vedle již zmíněné ptáčí chřipky – např. mor koní, africký mor prasat, katarální horečka ovcí, plicní nákaza skotu, slintavka a kulhavka, newcastleská choroba (pseudomor drůbeže), infekční anémie lososovitých ryb, horečka údolí Rift a řada dalších.

Pro své vlastní potřeby Směrnice vymezuje některé základní pojmy:

- „hospodářství“ je zemědělský nebo jiný podnik, nacházející se na území členského státu, v němž jsou držena nebo chována zvířata,
- „ohnisko“ představuje hospodářství nebo místo, nacházející se na území EU, v němž jsou zvířata shromážděna a kde byl úředně potvrzen jeden nebo více případů nákazy,
- „primární ohnisko“ je ohnisko, které epizootologicky nesouvisí s předchozím ohniskem ve stejné oblasti, přičemž oblastí se rozumí část území členského státu, která má plochu nejméně 2000 km<sup>2</sup> a podléhá inspekci příslušných úřadů.

Směrnice ukládá členským státům EU za povinnost hlásit do 24 hodin přímo Komisi a ostatním členským státům primární ohnisko nákazy uvedené v Příloze I, jež bylo na jeho území potvrzeno, a rovněž tak zrušení omezení prováděných na jeho území ve spojitosti s výskytem ohniska některé z nálezů uvedených v řečené příloze po eradikaci posledního ohniska. Rozsah hlášení je stanoven v Příloze II Směrnice.

Členské státy mají dále za povinnost ohlásit přímo Evropské komisi sekundární ohnisko jakékoli z nálezů uvedených v Příloze I, která byla na jeho území potvrzena, a to přinejmenším první pracovní den každého týdne. Pokud Komise neobdrží žádné příslušné informace, pak se má za to, že se během období uplynulého týdne žádné sekundární ohnisko neobjevilo. Komise poté předá informace ústředí veterinárních správ každého členského státu.

Konečně Směrnice stanoví členským státům povinnost uvést svou interní normativitu do souladu s touto Směrnicí; texty relevantních právních předpisů pak sdělí Komisi EU.

Po odeznění epizootie aviární infekce v Itálii, která Evropskou unii notně vydělila, v r. 2000 EU přijala, resp. schválila do té doby nebyvavé pečlivé nákazové plány k (u)tlumení určitých chorob drůbeže jako potenciálního prostředníka specifických zoonóz.<sup>26</sup>

<sup>26</sup> 2000/680/EC: Commission Decision of 30 October 2000 approving contingency plans for the control of avian influenza and of Newcastle disease  
[Text with EEA relevance]  
[notified under document number C (2000) 3 136]  
OJ L 281 07. 11. 2000 p. 21  
– Amended by 32 001 D 0525  
(OJ L 190 12. 07. 2001 p. 24)

Nicméně již v r. 2003 se v Evropě poprvé objevila epizootie zoonotické aviární influenzy – závažný výskyt vysoce patogenního viru ptačí chřipky H7 N7<sup>27</sup> byl zaznamenán na jaře toho roku v Belgii a Holandsku, výsledek: kromě statisíců kusů zlikvidované drůbeže onemocnělo konkrétně v Holandsku přibližně 260 lidí konjunktivitidami, u 82 byla infekce virem H7 vědecky věrohodně prokázána a jedna osoba zemřela (veterinární lékař pracující v infikovaném chovu).<sup>28</sup> EU tuto neblahou situací právně řešila přijímáním konkrétních normativních aktů, přímo „ušitých na míru“ dotčených členských zemí – přesně reflektujících aktuální společenské potřeby těchto členských států.<sup>29</sup> Kromě zmíněných regulací relativně obecného věcného rozsahu však Unie přijala i úzce specializované právní předpisy, řešící i jednotlivé dílčí problémy celé problematiky – např. prevenci aviární influenzy ptáků chovaných v belgických a holandských zoologických zahradách<sup>30</sup> či prevenci ptačí chřipky u (některých druhů) potenciálně ohrožených ptáků v některých členských zemích EU.<sup>31</sup>

Po odeznění epizootií aviární influenzy v Itálii, Belgii a Holandsku se i Evropa (po vzoru určitých zemí či regionů jihovýchodní Asie, zejména Hongkongu) začala reálně zabývat myšlenkou možnosti „masovějšího“ využívání vakcinace v prevenci této choroby, zvláště pak její eventuální zoonotické formy: s vakcinací drůbeže má od r. 2002 jisté zkušenosti předchozí epizootií znepokojená Itálie, která vakcinuje

<sup>27</sup> Bliže viz pozn. č. 22.

<sup>28</sup> Údaje o počtech zemřelých uváděné v (nejen českém) denním tisku, se běžně liší od skutečně seriózních podkladů prezentovaných WHO.

<sup>29</sup> K problematice ptačí chřipky v Belgii a Holandsku v r. 2003 bliže viz Z. POSPÍŠIL, op. cit. 22, str. 180. 2003/153/EC: Commission Decision of 3 March 2003 concerning protective measures in relation to strong suspicion of avian influenza in the Netherlands

[Text with EEA relevance]

[notified under document number C (2003) 735]

OJ L 059 04. 03. 2003 p. 32

Amended by 32 003 D 0156

(OJ L 064 07. 03. 2003 p. 36)

– 2003/173/EC: Commission Decision of 12 March 2003 concerning protective measures in relation to a strong suspicion of avian influenza in Belgium

[Text with EEA relevance]

OJ L 069 13. 03. 2003 p. 29

– 2003/678/EC: Commission Decision of 24 September 2003 on a first financial contribution from the Community towards the eligible costs of the eradication of avian influenza in the Netherlands in 2003 [notified under document number C (2003) 3 327]

OJ L 249 01. 10. 2003 p. 53

– 2003/749/EC: Commission Decision of 10 October 2003 on a first financial contribution from the Community towards the eligible costs on the eradication of avian influenza in Belgium in 2003 [notified under document number C (2003) 3 559]

OJ L 271 22. 10. 2003 p. 19

<sup>30</sup> Srov. pozn. 4. 10.

<sup>31</sup> 2003/359/EC: Commission Decision of 16 May 2003 laying down requirements for the prevention of avian influenza in susceptible birds in certain Member States

[Text with EEA relevance]

[notified under document number C (2003) 1 691]

OJ L 123 17. 05. 2003 p. 59

před chorobou způsobenou nízkopatogenními viry s cílem prevence jejich mutace ve viry vysokopatogenní.<sup>32</sup>

Komunitární snahy o zabezpečení maximální možné prevence zoonóz obecně a ptačí chřipky zejména získaly recentně svou institucionální podobu ve zřízení **Evropského centra pro kontrolu a prevenci nálezů**<sup>33</sup> se sídlem ve švédském Stockholmu, jehož funkce je zcela zřejmá již z jeho názvu.

Konečně EU v rámci péče o efektivní zajištění příslušné prevence v praxi věnuje nemalou pozornost vědě a teoretickému výzkumu zkoumané problematiky zoonóz a rovněž tak i dalšímu pravidelnému odbornému vzdělávání komunitárních i národních specialistů a expertů v dané oblasti, realizovanému v různých formách, nejčastěji jakožto workshopy, semináře a konference: jednou z posledních takovýchto akcí byla v Haagu ve dnech 16. – 17. 9. 2004 konaná konference „Evropská odpověď na rizika pro veřejné zdraví vyplývající z onemocnění přenosných ze zvířat na člověka“, kteroužto akci uspořádalo za podpory Evropské komise Holandsko coby předsedající země EU pro šéfy veterinárních správ a hygienických služeb členských zemí a z jejíhož obsahu vyplynula bezpodmínečná nutnost ještě větší vzájemné informovanosti mezi oběma jmenovanými složkami státního dozoru každého členského státu EU.<sup>34</sup>

Z uvedeného se podává, že EU je patrně schopná úspěšně zvládnout nejbližší epizootie běžného rozsahu běžné formy aviární influenzy i běžnou epizootii ptačí chřipky zoonotického charakteru, a to zejména též vzhledem k podrobným a pečlivým preventivním opatřením, která je každý členský stát Unie povinen přijmout.<sup>35</sup>

<sup>32</sup> 2002/975/EC: Commission Decision of 12 December 2002 on introduction vaccination to supplement the measures to control infections with low pathogenic avian influenza in Italy and on specific movement control measures; [Text with EEA relevance]; [notified under document number C (2002) 5 051]; OJ L 337 13. 12. 2002 p. 87; Amended by 32 003 D 0436; (OJ L 149 17. 06. 2003 p. 33)

<sup>33</sup> Regulation (EC No 851/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 establishing a European centre for disease prevention and control OJ L 142 30. 4. 2004, p. 1

<sup>34</sup> Konference se rovněž zúčastnil komisař pro zdraví a ochranu spotřebitele David BYRNE, nizozemští ministři zemědělství a zdravotnictví a poslanec Evropského parlamentu, který se veterinárně zdravotní problematikou oficiálně zabývá.

Komisař D. BYRNE zdůraznil, jaký přínos mají takové setkání zejména v souvislosti se zkušenostmi s některými zoonózami, vyskytnuvšími se v poslední době, a to zejména též s ptačí chřipkou, na jejímž příkladě uvedl význam nově se objevujících antigenních variant chřipkového viru. Dále akcentoval význam preventivních opatření, která se ve veterinární oblasti při výskytu aviární influenzy přijímala a přijímají, jak na evropském kontinentě, tak v řadě (zvláště pak dotčených) zemích jihovýchodní Asie.

Bližší viz J. DUBEN, Jak EU vzdoruje nebezpečným nákazám, Zvěrokruh, 2004, č. 10, str. 12.

<sup>35</sup> V rámci České republiky pro případ výskytu ptačí chřipky vyvolávané vysokopatogenními kmeny HPAI vypracovává Státní veterinární správa ČR celostátní pohotovostní plány (podobné těm, které se vypracovávají např. pro případy slintavky a kulhavky). Diagnostikou a surveillancí tohoto typu chřipky je pověřena Národní referenční laboratoř při státním veterinárním ústavu Praha.

Pro případ vzniku pandemie influenzy u lidí předložilo Ministerstvo zdravotnictví ČR plán opatření při pandemii chřipky vyvolané novou variantou viru, tzv. Národní pandemický plán České republiky. Program surveillance je uskutečňován prostřednictvím Národní referenční laboratoře pro chřipku ve Státním zdravotním ústavu Praha. Bližší viz Z. POSPÍŠIL, op. cit. 22, str. 181.

Ve spojitosti s přípravami na letošní chřipkové období dne 7. října 2004 zasedala dokonce bezpečnostní

Do budoucna však bude zřejmě nezbytně nutné učinit vícero kroků ke zvýšení prevence aviární influenzy i na komunitární úrovni, z nichž první by nepochybně měly směřovat ke změně koncepce dnes platných základních nástrojů ochrany s cílem vytvoření komplexního systému ochrany pro řešení předmětné problematiky v celém jejím rozsahu.

Řečeného nového základu budoucího systému ochrany lze dosáhnout:

- jednak změnou koncepce směrnice Rady č. 92/40/EHS tak, aby byla aplikovatelná i na případy infekcí (epizootického charakteru) jiných subjektů než drůbeže, a to především volně žijících ptáků, a zároveň již výše zmíněnou modifikací směrnice Rady č. 92/117/EHS k právnímu „pokrytí“ (eventuálních) případů ptačí chřipky zoonotické povahy, jež pak budou do budoucna (do značné míry) samostatně a paralelně upravovat oba aspekty jednoho základního problému;
- jednak vypracováním a přijetím zcela nového – jednoho jediného právního předpisu, jenž by obsahoval normativní ochranu před oběma druhy ptačí chřipky zároveň.

Každé z naznačených řešení má své klady, nedostatky i nejrůznější úskalí; časný výběr jedné z *ut supra* uvedených koncepcí základů právní ochrany před aviární influenzou je však předpokladem k urychlenému vytvoření vědecky promyšleného systému nástrojů k aktuální společenské potřebě účinné budoucí ochrany před jednou z potenciálně nejnebezpečnějších chorob současnosti.

Ukazuje se, že i v 3. tisíciletí našeho letopočtu je rezervoárem těch nejzávažnějších existenčních hrozeb pro lidstvo stále ještě říše zvířat. Proto se i nadále vzájemným vztahům mezi populacemi (lidskými a zvířecími) a infekcemi musí věnovat zcela mimořádná pozornost nejen pouze z hlediska normativní regulace (mezinárodní, regionální – zvláště asijské a evropské, národní) předmětné problematiky, ale především v rovině naprosto klíčové realizace určitých faktických opatření, jako je např. včasná diagnostika zoonóz, existence finančně přijatelných a účinných léčiv k léčbě „exotických“ nemocí a možná i opatření dosud ještě nikdy nepraktikovaná – kupř. zajištění „globální imunizace pro 21. století“.<sup>36</sup>



**JUDr. MVC. Jana Zástěrová, CSc.**

je odborným pracovníkem Ústavu státu a práva AV ČR



rada státu a ústředním tématem tohoto zasedání byla právě problematika chřipky v ČR.

Bliže viz V. DOLEJŠÍ – M. RIEBAUEROVÁ, op. cit. 5, str. A/1.

Zcela jiným problémem je samozřejmě finanční zabezpečení realizace příslušných opatření, který ovšem přesahuje věcný rámec této informace.

<sup>36</sup> Což však platí – a to bohužel – prakticky pouze pro bohaté obyvatele naší planety.

Srov. V. SCHREIBER, op. cit. 2, str. 126 a zejména literatura tam citovaná.

## Týrání zvířat – nová právní úprava italského trestního zákoníku

Mgr. Veronika Tomášková

Dne 31. července 2004 byl v italském Úředním věstníku (Gazzetta Ufficiale) publikován, a dnem 1. srpna 2004 nabyl účinnosti, zákon č. 189 ze dne 20. července 2004, kterým se mění trestní zákoník a další normy upravující zákaz týrání zvířat, jakož i zakázané boje a nepovolené závody mezi zvířaty. Zákon byl diskutovaným dokumentem projednávaným italským zákonodárným sborem téměř dva roky, v průběhu ledna 2003 až června 2004 měněn ve svém obsahu jak Poslaneckou sněmovnou, tak Senátem.

Zákon č. 189/2004 Sb. přinesl do italského trestního zákoníku následující ustanovení.

V části II se za díl IX trestního zákoníku vkládá nový díl IX<sup>bis</sup>, který nese název „Trestné činy proti citu ke zvířatům“ (V originálu „Dei delitti contro il sentimento per gli animali“.) Tento název není jen podivným překladem originálního znění, nad názvem tohoto dílu zákona se podivují i samotní italští právníci.<sup>1</sup> Z povahy tohoto názvu lze dovodit, že nikoli ochrana práv zvířat, ale ochrana lidského citu ke zvířatům je předmětem citované právní úpravy. Zvířata, respektive jejich práva, která jim přiznává (i když právně nezávazná) Všeobecná deklarace práv zvířat z 15. října 1978,<sup>2</sup> jsou tedy chráněna nepřímou. Ještě v lednu 2003 měl návrh schválený Poslaneckou sněmovnou název „*Trestné činy proti zvířatům*“ (Dei delitti contro gli animali). Návrh pak byl Senátem znovu vrácen Poslanecké sněmovně a konečný text byl schválen Senátem v červnu 2004.

Trestné činy jsou podle závažnosti seřazeny sestupně. Podle dílu IX<sup>bis</sup>, čl. 544<sup>bis</sup> novelizovaného trestního zákoníku – Zabití zvířat (Uccisione di animali) – hrozí trest odnětí svobody od 3 do 18 měsíců tomu, kdo z krutosti nebo bezdůvodně způsobí smrt zvířete.

Podle dalšího ustanovení tohoto dílu – čl. 544<sup>ter</sup> – Týrání zvířat (Maltrattamento di animali) – kdokoli, kdo z krutosti nebo bezdůvodně způsobí zranění zvířeti nebo ho podrobí utrpení nebo zacházení nebo námaze nebo pracem neslučitelným s jeho etologií, bude potrestán vězením od 3 měsíců do 1 roku nebo pokutou od 3.000 do 15.000 euro. Tím samým trestem bude postižen ten, kdo podává zvířatům omamné látky nebo je podrobí zacházení, které jím způsobí újmu na zdraví. Trest se v případě činů podle čl. 544<sup>ter</sup> zvyšuje o polovinu, pokud je uvedenými činy způsobena smrt zvířete.

<sup>1</sup> Ognibene, Rossella: Ma é una vera legge per la tutela degli animali?, názor publikovaný 2. září 2004, [www.lexambiente.com](http://www.lexambiente.com).

<sup>2</sup> Deklarace byla revidována a přijata Mezinárodní ligou práv zvířete v Ženevě 21. října 1989. Podle čl. 1 této deklarace mají všechna zvířata stejná práva na existenci v rámci biologické rovnováhy. Čl. 2 hovoří o tom, že život každého zvířete má právo na to, aby byl respektován, čl. 3 zdůrazňuje, že žádné zvíře nesmí být vystaveno špatnému zacházení nebo krutému jednání. Ustanovení čl. 14 poukazuje na fakt, že práva zvířat mají být, stejně jako práva člověka, chráněna zákonem.



Článek 544quater zakazuje představení nebo manifestace se zvířaty (Spettacoli o manifestazioni vietati), které vyžadují služby zvířat. Organizátor takovýchto akcí může být potrestán vězením od 4 měsíců do 2 let a pokutou od 3.000 do 15.000 euro. Trest se zvyšuje o třetinu až polovinu, pokud jsou uvedené činy spáchány v souvislosti s výkonem ilegálních sázek nebo za cílem získání prospěchu pro sebe nebo jiné nebo je jimi způsobena smrt zvířete.

Následující článek 544quinqies zakazuje boje mezi zvířaty (Divieto di combattimenti tra animali). Kdokoli podporuje, organizuje nebo řídí nepovolené boje nebo zápasy mezi zvířaty, které mohou uvést v nebezpečí jejich tělesnou integritu, bude potrestán vězením od 1 do 3 let a pokutou od 50.000 do 160.000 euro (tedy více než 5 miliónů korun!). Trest se opět zvyšuje o třetinu až polovinu, pokud uvedené aktivity jsou páčány za účasti nezletilých nebo ozbrojených osob, jestliže uvedené aktivity jsou podporovány užitím záznamových prostředků nebo materiály jakéhokoli typu obsahující scény nebo záběry z bojů nebo zápasů nebo pokud viník uchovává záběry nebo registrace v jakékoli formě o bojích nebo zápasech.

Trest odnětí svobody od 3 měsíců do 2 let nebo pokuta od 5.000 do 30.000 euro hrozí tomu, kdo chová nebo cvičí zvířata a určuje je k jakékoli formě, i prostřednictvím třetích osob, k účasti na zápasech. Stejný trest je určen majitelům nebo držitelům zvířat používaných v bojích nebo zápasech, pokud s tím byli srozuměni. Osoba, a to i pokud není přítomna na místě činu, organizující nebo vykonávající sázky na boje nebo soutěže, může být potrestána vězením od 3 měsíců do 2 let a pokutou od 5.000 do 30.000 euro.

Článek 544sexies upravuje konfiskace a související tresty. V případě odsouzení pro delikty uvedené v čl. 544ter, 544quater a 544quinqies je vždy nařízeno zabavení zvířete, pokud nenáleží osobě, která se na trestném činu nepodílela. Bude rovněž pozastavena činnost převozu, obchodu nebo výcviku zvířat, a to od 3 měsíců do 3 let, pokud odsuzující rozsudek nebo použití trestu v jiných zákonem stanovených případech, byl vysloven vůči tomu, kdo provozuje uvedené činnosti. V případě recidivy se stanovuje úplný zákaz výkonu těchto činností.

Článek 727 trestního zákoníku je zákonem č. 189/2004 upraven tak, že ten, kdo opustí zvíře domácí, bude potrestán vězením až na jeden rok nebo pokutou od 1.000 do 10.000 euro. Stejnému trestu bude podrobena osoba držící zvířata v podmínkách neslučitelných s jejich přirozeností, nebo jakkoli vyvolávající jejich těžké utrpení.

Zákon výslovně zakazuje používání psů (*Canis familiaris*) a koček (*Felis catus*) k výrobě výrobků nebo drobných doplňků z kůže, kožichů, svršků nebo jiného koženého zboží, z kůže nebo kožešiny uvedených zvířat, jakož i prodávat nebo uvádět takové výrobky na národní trh. Za porušení tohoto zákazu hrozí trest vězení od 3 měsí-



ců do 1 roku nebo pokuta od 5.000 do 100.000 euro. K trestu v každém případě patří zabavení a zničení materiálů související s trestnou činností.

Pro srovnání právní úprava ochrany zvířat před týráním v ČR. Podle českého zákona č. 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týráním, ve znění pozdějších předpisů, se na úseku ochrany zvířat před týráním může správního deliktu dopustit fyzická osoba, která je podnikatelem, nebo právnická osoba, které v rámci výkonu své činnosti poruší zákaz týrání podle tohoto zákona. Trestem za delikt týrání je pokuta maximálně do výše 100.000 Kč, v závažnějších případech do 500.000 Kč, nebo zákaz činnosti až na 5 let. Fyzické osobě (nepodnikateli) hrozí za přestupek na úseku ochrany zvířat proti týráním pokuta 20.000 Kč, v některých, závažnějších případech maximálně 30.000 Kč, nebo zákaz činnosti na 2 roky. Za přestupek je podle citovaného zákona považováno provádění bez povolení pokusů na zvířatech, chování jedince nebezpečného druhu zvířat bez příslušného povolení (které uděluje za zákonem stanovených podmínek příslušný orgán veterinární správy) či porušení jiné povinnosti stanovené tímto zákonem a obecně závaznými právními předpisy vydanými na jeho základě, trpění týrání zvířat nezletilými nebo nesvéprávnými osobami, za které odpovídá, provádění nebo propagování týrání zvířat.

Týrání zvířat jako trestnému činu je v českém trestním zákoně (zákon č. 140/1961 Sb.) věnováno pouze ustanovení § 203 (toto ustanovení bylo včleněno do trestního zákona zákonem č. 557/1991 Sb.). Podle tohoto ustanovení se týrání zvířat považuje za trestný čin až tehdy, kdy pachatel týrá zvíře opakovaně a byl za obdobný přestupek v posledním roce postižen nebo za takový čin v posledních dvou letech odsouzen. Trestní zákon stanoví maximální trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest. Maximálně na dvě léta může být podle § 203 odst. 2 trestního zákona pachatel tohoto trestného činu potrestán, pokud jej spáchá veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.

Český trestní zákon nerozlišuje formy trestného činu týrání, navíc může být trestem odnětí svobody postižen pouze ten, kdo se týrání již alespoň jednou dopustil (nebo spíše dopustil četnosti takové, aby „byl stížen být postižen“ za přestupek jednou ročně či odsouzen v průběhu uplynulých dvou let) – nezbytnou součástí skutkové podstaty trestného činu týrání zvířat je tedy recidiva. Vzhledem k četnosti případů, kdy k týrání zvířat dochází a pravděpodobnosti, že je při činu pachatel přistižen, či dokonce potrestán, je stanovena sankce, která by měla mít především i funkci odstrašující, spíše úsměvným ustanovením. V případech, kdy je proti pachateli opravdu zahájeno trestní řízení, nastupuje otázka dostatku důkazů k usvědčení pachatele, resp. k prokázání jeho viny a příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a způsobeným následkem,<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Podle Zprávy Ministerstva vnitra o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 1999 byl porovnán vývoj počtu zjištěných a objasněných trestných činů

jakož i procesní rychlost trestního řízení, které nejčastěji skončí pouze podmíněným trestem.

Poněkud „revoluční“ úpravu italského trestního zákona narušuje poněkud nejasné ustanovení čl. 19ter, které by mohlo způsobit neaplikovatelnost úpravy na podstatnou, většinovou část zvířecí „populace“, především pak volně žijící živočichy. Podle čl. 19ter se ustanovení dílu IXbis knihy II trestního zákoníku nepoužijí na případy upravené ve zvláštních předpisech týkajících se lovu, rybolovu, výcviku, přepravy, porážky jatečných zvířat, vědeckých výzkumů, cirkusových a zoologických zvířat, jakož i dalších zvláštních předpisech týkajících se zvířat. Ustanovení části IXbis knihy II trestního zákoníku se rovněž v souladu s tímto ustanovením nepoužijí na historické a kulturní představení povolené příslušnými oprávněnými úřady. Toto ustanovení může ve svém důsledku významně omezit možnost postihu takového zacházení se zvířaty, které je sice zvláštními právními předpisy povoleno – např. v případě lovu, rybolovu či porážky jatečných zvířat to bude „legální“ smrt zvířete, ale co v případech, kdy jsou tato zvířata vystavena zacházení, která by mohla být považována za týrání? Například před onou legální smrtí. Není ani jasné proč je z aplikace těchto ustanovení vyjmuta například přeprava, výcvik, zoo a cirkusy či dokonce historická kulturní představení. Budou pachatelé krutého zacházení (byť v režimu zvláštního zákona) postižitelní pouze za správní delikty podle těchto zvláštních předpisů nebo budou moci být v závažnějších případech potrestáni i za trestný čin podle trestního zákoníku trestem odnětí svobody? Pokud by se na ně trestní zákoník nevztahoval, jde o nedokonalou, ba dokonce zbytečnou právní úpravu v oblasti ochrany zvířat proti týrání. Pokud se na ně trestní zákoník vztahuje, pak je toto ustanovení pouze zbytečné a matoucí. Zde bude důležitá především aplikace úpravy soudem (doufajíc v maximálně extenzivní ochranu práv zvířete, jež jistě byla hlavním důvodem přijetí této úpravy). Lze souhlasit i s vyslovenou pochybností<sup>1</sup> nad možností aplikace čl. 544sexies – tedy pozastavení výkonu činnosti přepravy nebo výcviku či dokonce zákaz výkonu uvedených činností v případě recidivy, pokud by se přeprava a výcvik vyloučily z působnosti zmíněných ustanovení.

Novou italskou právní úpravu, která změnila úpravu starou více než 11 let (do přijetí zákona č. 189/2004 platila úprava zákona č. 473 z roku 1993), lze shrnout následovně. Pozitivním aspektem, a to i oproti naší právní úpravě, je určitě rozčlenění jednotlivých typů jednání na zvláštní trestné činy podle formy špatného zacházení

v ČR v letech 1998 a 1999 a meziroční změna vývoje ([http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp\\_si99/tabul\\_01.html](http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si99/tabul_01.html)). Podle této zprávy byl počet zjištěných trestných činů týrání zvířat v roce 1992 133, objasněných 124, v roce 1992 již to bylo pouze 52 zjištěných a 47 objasněných trestných činů podle § 203. Podle další zprávy ([http://www.vnitro.cz/statistiky/krim\\_stat/2002/ziv\\_pr.html](http://www.vnitro.cz/statistiky/krim_stat/2002/ziv_pr.html)) v roce 2000 bylo 61 zjištěných a 49 stíhaných, v roce 2001 50:47.

se zvířaty, které odlišuje jakousi společenskou nebezpečnost takového jednání (u nás je pouze jeden kumulativní trestný čin, a to týrání zvířat, bez ohledu na jeho formu; je sice pravdou že skutečnosti konkrétního jednání mohou být rozlišeny v rámci výše uloženého trestu, ale záležitost trestání bude spíš otázkou subjektivního pohledu každého jednotlivého soudce, který se nebude moci opřít ani o nedostatečnou judikaturu). V italské úpravě dále došlo k přemístění řady dosavadních přestupků do kategorie trestných činů a postižení viníků trestem odnětí svobody a zvýšením peněžitých trestů. Za jakýsi negativní aspekt úpravy lze považovat již zmíněné nejasné ustanovení 19ter. Úprava českého trestního zákona působí v této době již velmi zastarale (ustanovení § 203 o týrání zvířat zůstalo již po dobu 13 let nezměněno – byť je trestní zákon poměrně často novelizovanou normou – od roku 1991 téměř čtyřicetkrát). Největší nedostatek úpravy lze spatřovat ve zmíněné recidivitě, tzn. možnosti postihnout trestem pouze toho, kdo týrá zvíře opakovaně a za dalších stanovených (časových) podmínek. Rovněž by pro správnou a snadnou aplikaci soudní moci bylo vhodnější oddělit a vymezit jednotlivé formy týrání, rozlišit mezi závažnějšími a méně závažnými formami jeho projevu. Přednost české úpravy před italskou lze spatřovat v tom, že sice více nerozlišuje mezi jednotlivými formami týrání, ale na druhou stranu ani nerozlišuje mezi jednotlivými zvířaty, či se matoucím způsobem neodvolává na neaplikovatelnost ustanovení trestního zákona u případů upravených zvláštními právními předpisy. Výhodou italské úpravy oproti české je jistě i výše trestů a pokut, které jsou přeci jen přísnější. V tomto ohledu by bylo třeba novelizovat nejen trestní zákon, ale i související právní předpisy, především pak samotný zákon na ochranu zvířat proti týrání.

## Sommario

L'articolo mette in conoscenza la nuova legislazione italiana – la legge 20 luglio 2004, n. 189, pubblicata in Gazzetta Ufficiale il 31 luglio 2004, entrata in vigore il giorno successivo a quello della sua pubblicazione. Questo decreto modifica codice penale italiano e altre norme relative al divieto del maltrattamento degli animali. Lo scopo dell'articolo é mettere in conoscenza questa nuova legislazione, i suoi „vantaggi e svantaggi“ che ha portato per la tutela giuridica degli animali e compararla con quella ceca. Il codice penale ceco contiene una sola disposizione (art. 203 legge n. 140/1961), recepita nel codice penale tredici anni fa, che riguarda il maltrattamento degli animali – un solo reato, cui contenuto é ampio e generale e non distingue tra le forme del maltrattamento o specie di animali protetti. Secondo questa disposizione chiunque maltratta gli animali viene punito con la reclusione a l'anno o con la multa o divieto dell'esercizio dell'attività. L'aspetto negativo di questa disposizione sia che il maltrattamento viene considerato reato solo

quando la persona accusata è già stata punita per un reato in ultimi due anni o una contravvenzione di questo genere nell'ultimo anno. L'aspetto positivo della (nuova) legislazione italiana può essere considerata nell'aver inserito la maggior parte dei delitti contro gli animali nella categoria dei delitti e non solo delle contravvenzioni e nella differenziazione delle forme dei delitti. L'aspetto più negativo invece si trova nell' art. 19ter che dispone (con evidente efficacia riduttiva della nuova normativa in tema di divieto di maltrattamento) che le nuove disposizioni non si applicano ai casi previsti dalle leggi speciali in materia di caccia, pesca, allevamento, trasporto, macellazione, zoo, ecc., nonché alle altre leggi speciali in materia di animali. Questa disposizione potrebbe creare problemi nella sua interpretazione, bisogna sperare in un intervento chiarificatore da parte della giurisprudenza.



**Mgr. Veronika Tomášková**

pracovnice legislativního odboru MŽP



## Obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

Mgr. Adéla Kudynová

Jedním z nástrojů vedoucích ke splnění závazků vyplývajících z Kjótského protokolu se stala úprava směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES. Článek 17 Kjótského protokolu totiž stanoví: „Strany uvedené v příloze B se mohou podílet na obchodování s emisemi za účelem plnění závazků na základě článku 3 protokolu. Každý takový obchod bude doplňkem domácích aktivit za účelem splnění kvantifikovaných závazků na omezení a snížení emisí na základě příslušného článku.“

Na základě článku 2 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky a dalších členských států a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie, je povinností České republiky implementovat uvedenou směrnici 2003/87/ES do českého právního řádu. Právním předpisem, který plní funkci transpoziční normy této směrnice, má být zákon o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o emisním obchodování“). V současné době byl návrh zákona odeslán k projednání do Senátu Parlamentu ČR.

### Současná právní úprava ochrany klimatického systému Země

V případě obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů se jedná o zcela nový nástroj v ochraně životního prostředí, tedy alespoň v České republice (např. v USA podobné systémy fungují již řadu let). Problematiku ochrany klimatického systému Země doposud upravoval pouze zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší) a to v hlavě IV. Uvedený zákon jednak definuje základní pojmy (klimatický systém Země, změna klimatu, látky ovlivňující klimatický systém Země) a jednak stanoví základní pravidla pro ochranu klimatického systému. Podle § 34 odst. 1 stanoví Národní program ke zmírnění změny klimatu Země redukční cíle pro látky ovlivňující klimatický systém Země a lhůty k jejich dosažení. Podmínky tohoto programu schváleného vládou je povinen plnit každý provozovatel zvláště velkého a velkého stacionárního zdroje (§ 35 odst. 1). Jedná se o velmi obecné ustanovení, které danou problematiku upravuje jen nedostatečně, navíc prováděcí právní předpis, jehož vydání předpokládá § 35 odst. 3 dosud vydán nebyl. Systém emisního obchodování se tak má stát hlavním nástrojem ke snižování emisí látek ovlivňujících klimatický systém Země, tedy skleníkových plynů.

Doposud byl systém ochrany životního prostředí založen zejména na principu stanovení emisních limitů a sankcí za jejich překročení. Systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů se od těchto tradičních postupů liší, jeho podstata spočívá v ekonomické motivaci subjektů obchodování, dává znečišťovatelům větší volnost při rozhodování o strategii podniku. Provozovatel zařízení sám zhodnotí, zda je pro něj výhodnější investovat do technologií šetrnějších k životnímu prostředí, snížit tím emise skleníkových plynů a profitovat tak z prodeje nadbytečných povolenek nebo naopak zvyšovat emise a podstoupit tak finanční ztrátu způsobenou následnou povinností dokoupit potřebné množství povolenek.

Tím se dostávám k hlavním principům připravované právní úpravy emisního obchodování. Ta je postavena v souladu se směrnicí na dvou základních pilířích –

- 1) povolení k emisím skleníkových plynů a
- 2) obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

### **Povolení k emisím skleníkových plynů**

Povolení musí mít každý provozovatel zařízení, které spadá do některé ze zákonem daných kategorií a které vypouští skleníkové plyny uvedené v národním alokačním plánu. Kategorie zařízení jsou vyjmenovány v příloze č. 1 návrhu zákona o emisním obchodování – jedná se o zařízení především z oblasti energetiky, ocelářství, chemického či cementářského průmyslu a v současné době do této kategorie spadá v ČR téměř 500 zařízení. Obchodování se prozatím vztahuje pouze na oxid uhličitý, případné rozšíření o další plyny může navrhnout Evropská komise podle článku 30 směrnice 2003/87/ES. Povolení vydává na žádost Ministerstvo životního prostředí (MŽP) po dohodě s Ministerstvem průmyslu a obchodu (MPO) po splnění stanovených podmínek. Povolení mimo jiné obsahuje podmínky zjišťování a vykazování emisí. Získáním povolení se provozovatel zapojuje do systému emisního obchodování, z čehož pro něj přirozeně vyplývá celá řada práv a povinností, o nichž budu hovořit dále.

### **Obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů**

Emisní obchodování má probíhat v tzv. obchodovacích obdobích, přičemž první začíná 1. 1. 2005 a trvá pouze tři roky (dalo by se označit za jakousi zkušební dobu), další pětiletá období bezprostředně navazují. Na každé obchodovací období připraví MŽP ve spolupráci s MPO (po projednání připomínek veřejnosti a provozovatelů zařízení) tzv. národní alokační plán (NAP), kterým určí celkové množství povolenek,<sup>1</sup> které bude pro toto období vydáno, a množství, které bude přiděleno jednotlivým

<sup>1</sup> Povolenka je jinou majetkovou hodnotou ve smyslu § 118 občanského zákoníku a odpovídá právu vypustit do ovzduší v daném období ekvivalent tuny oxidu uhličitého. Cena povolenky se nestanovuje, bude určována trhem.

provozovatelům zařízení. Takto připravený a vládou schválený návrh musí být zaslán Evropské komisi k posouzení. Pokud Komise návrh zčásti ani jako celek neodmítne, vláda NAP vydá ve formě nařízení vlády.

S povolenkami přidělenými na základě NAPu (podle článku 10 směrnice 2003/87/ES musí být alespoň 95 % povolenek přiděleno zdarma) může provozovatel nakládat zcela libovolně – může je prodat či jinak převést na jakoukoliv jinou osobu (tedy nejen na jiného provozovatele zařízení), a to i mimo území České republiky, vždy však musí dodržet podmínku, že za kalendářní rok nemůže emitovat více skleníkových plynů, než odpovídá množství jím držených povolenek (jedná se o tzv. vyřazení povolenek<sup>2</sup>). V případě, že provozovatel překročí limit držených povolenek, je nucen dokoupit jejich odpovídající množství. Prodávajícími budou zejména provozovatelé, kteří mají povolenek přebytek díky investicím do šetrnějších technologií vedoucím ke snížení emisí skleníkových plynů.

Obchodování s povolenkami bude probíhat prostřednictvím registru obchodování s povolenkami, jehož správcem je operátor trhu s elektřinou.<sup>3</sup>

Transakce budou probíhat zápisem na účtu podle pravidel daných nařízením Evropské komise.<sup>4</sup>

Návrh zákona dále umožňuje vytvořit sdružení provozovatelů zařízení. Sdružit se mohou provozovatelé zařízení, ve kterých se provozuje stejná činnost. Správce registru pak nepřidělí stanovené množství povolenek jednotlivým provozovatelům, nýbrž jimi zvolenému zástupci, na kterého tímto přechází povinnost za každý kalendářní rok vyřadit z obchodování takové množství povolenek, které by jinak příslušelo vyřadit z obchodování všem členům sdružení.

## Prováděcí právní předpisy

Ustanovení § 24 návrhu zákona o emisním obchodování je zmocňovacím ustanovením k vydání tří prováděcích právních předpisů. Jedná se o vyhlášku udávající množství skleníkového plynu jiného než oxidu uhličitého, které má stejný účinek globálního ohřevu na klimatický systém Země jako jedna metrická tuna oxidu uhličitého;

<sup>2</sup> § 12 návrhu zákona: „Každý provozovatel zařízení je povinen do 30. dubna vyřadit z obchodování postupem stanoveným právními předpisy Evropských společenství množství povolenek odpovídající množství emisí v předchozím kalendářním roce, výkázaným v souladu s tímto zákonem a podmínkami, které ministerstvo stanovilo v povolení, a ověřeným v souladu s § 7. Okamžikem vyřazení přestávají být povolenky obchodovatelné.“

<sup>3</sup> Jedná se o osobu založenou zákonem č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) – § 27.

<sup>4</sup> Nařízení Komise (ES) č. .../2004 o standardizovaném a bezpečném systému registrů podle čl. 19(3) směrnice 2003/87/ES a článku 6(1) rozhodnutí 2003/.../ES. Již delší dobu je očekáváno přijetí tohoto nařízení, dosud se však tak nestalo, přestože se jedná o zásadní dokument upravující do detailů fungování registrů, vydávání a přidělování povolenek, jakož i způsoby jejich převodu, jeho přijetí je tedy nezbytnou podmínkou pro zahájení celého systému obchodování.

formulář žádosti o vydání povolení a jako poslední postup zjišťování, vykazování a ověřování množství emisí skleníkových plynů. Blíže se zastavím u poslední ze tří jmenovaných vzhledem k tomu, že v případě zjišťování, vykazování a ověřování se jedná o základní povinnosti související jednak s provozem zařízení a jednak s možností obchodování s povolenkami. Provozovatel má povinnost zjistit a vykázat množství emisí skleníkových plynů ze zařízení za minulý rok v rozsahu a postupem zjišťování, vykazování a ověřování množství emisí skleníkových plynů stanoveným prováděcím právním předpisem a dále podle podmínek uvedených v povolení. V případě uvedeného prováděcího právního předpisu se jedná o převedení rozhodnutí Komise č. 2004/156/EC<sup>5</sup> do našeho právního řádu. Dále je provozovatel povinen zajistit ověření vykázaného množství emisí. Ověření je klíčovým institutem, bez něhož nelze plnit základní povinnost stanovenou pro obchodování s povolenkami – vyřadit za každý kalendářní rok tolik povolenek, kolik odpovídá vykázanému a ověřenému množství emisí. Toto ověřování je oprávněna provádět pouze osoba, která je držitelem rozhodnutí o autorizaci podle § 15 zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší). Za tímto účelem dochází k novelizaci zákona o ochraně ovzduší, kategorie činností, ke kterým je třeba rozhodnutí o autorizaci, se rozšiřuje o činnost ověřování množství emisí skleníkových plynů. Dále jsou doplněna ustanovení o podmínkách vydání rozhodnutí o předmětné autorizaci či povinnosti této autorizované osoby. Návrh novelizace rovněž předpokládá vydání prováděcího právního předpisu, jež bude podmínky pro získání autorizace upřesňovat.

### Stav legislativních prací

Směrnice 2003/87/ES ve svém článku 31 po členských státech požaduje, aby přijaly právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 31. 12. 2003 (pro Českou republiku platil termín dne vstupu do EU). Vzhledem k tomu, že samotná směrnice byla přijata až 13. října 2003, uvedený termín pro splnění závazků byl značně nereálný. Další nikoliv zanedbatelnou překážkou při přípravě odpovídající legislativy byla skutečnost, že v případě obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů se jedná o u nás zcela novou problematiku a nebylo tak možné navázat na předchozí zkušenosti s přípravou obdobných právních předpisů. Třetím faktorem je dopad připravované legislativy na podstatnou část podnikatelských subjektů. Vzhledem k tomu, že navrhovaná úprava poskytne na jedné straně těmto subjektům výhody, ale na straně druhé pro ně znamená také určité povinnosti a omezení, průběh přípravy zákona bylo nutno doplnit o poměrně rozsáhlá jednání s adresáty jeho ustanovení. Určité zdržení bohužel přinesly také již

<sup>5</sup> Commission Decision of 29 January 2004 establishing guidelines for the monitoring and reporting of greenhouse gas emissions pursuant to Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council



tradiční spory mezi MŽP a MPO, tentokrát jak o kompetence na poli emisního obchodování, tak o určení míry skutečného přínosu připravované legislativy k ochraně životního prostředí.<sup>6</sup>

V Poslanecké sněmovně byla zkrácena lhůta pro projednávání návrhu, neboť první obchodovací období má začít 1. ledna a pokud by k transpozici předpisů Evropského společenství do té doby nedošlo, znamenalo by to porušení závazků se všemi důsledky pro Českou republiku z toho vyplývajících, rovněž by však hrozilo poškození podnikatelských subjektů, které by se nemohly do evropského systému obchodování včas zapojit. Bohužel i v případě, že zákon nabude účinnosti do konce roku 2004, některé lhůty již nemohou být splněny. Z tohoto důvodu byla například pozměňovacím návrhem doplněna přechodná ustanovení o možnost provozovat zařízení i bez povolení, a to do nabytí právní moci rozhodnutí o tomto povolení. Jak již bylo řečeno výše, v současné době se návrh zákona nachází v Senátu.

### **Národní alokační plán a budoucnost emisního obchodování**

Závěrem považuji za nutné se alespoň krátce zmínit i o tomto dokumentu, vzhledem k významu, který pro celé emisní obchodování představuje. Jeho funkce již byla popsána výše, jedná se o dokument určující celkové množství povolenek, které bude vydáno na jedno obchodovací období a množství, které připadne jednotlivým provozovatelům. Vytvoření tohoto dokumentu předcházely velké třenice o množství povolenek, které bude vydáno. MŽP prosazovalo rozdělení 99,45 milionu tun CO<sub>2</sub> ročně, nevládní organizace zhruba 85 a naproti tomu MPO 110 milionů tun. Konečné číslo 107,66 se stalo kompromisem mezi zájmy ochrany přírody a zájmy ekonomickými. Otázkou je, jaký bude názor Evropské komise, neboť základním a hlavním účelem celého obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů má být snižování emisí znečišťujících látek a nikoliv ochrana a podpora ekonomických subjektů, i když samozřejmě není a ani nemůže být cílem tyto subjekty poškozovat.

Aby byl smysl emisního obchodování naplněn, mělo by se v budoucnu množství povolenek stanovené NAPem postupně snižovat, čímž by provozovatelé byli nuceni více investovat do technologií šetrnějších k životnímu prostředí. Zda k tomu skutečně dojde, bude záležet na několika faktorech – jednak na již zmíněném postoji Evropské komise a jednotlivých států a jednak na situaci na trhu, tedy na ceně povolenky – zda cena bude dostatečnou motivací pro provozovatele k investicím vedoucím ke snižování emisí a následném prodeji přebytečných povolenek. V neposlední řadě také záleží na tom, jak bude zákon o emisním obchodování fungovat v praxi.

<sup>6</sup> V Poslanecké sněmovně například došlo k vypuštění odst. 2 § 11, který zněl: „Finanční prostředky získané prodejem povolenek musí provozovatel zařízení investovat do technologií šetrnějších k životnímu prostředí nebo jiných opatření na ochranu životního prostředí.“

Již dnes je však jisté, že zákon čekají změny a sice v důsledku přijetí směrnice, která novelizuje směrnici 2003/87/ES. Pojednání o ní by však bylo tématem na samostatný článek.



**Mgr. Adéla Kudynová**

je právnická, pracuje na  
Legislativním odboru Ministerstva životního prostředí





## Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA



## Mezinárodní konference „Recent Developments in European Environmental Law“

Ve dnech 18. – 19. září se na půdě Akademie Evropského Práva (Europäische Rechtsakademie) v německém Trieru uskutečnila mezinárodní konference na téma aktuálního vývoje komunitárního práva životního prostředí. Garantem celé akce a hlavním organizátorem konference byl vedoucí sekce II – Evropské obchodní právo Akademie Evropského práva v Trieru, Jens Hamer, který působí rovněž na Univerzitě v Metz, ve Francii. Spoluorganizátorem byl Wybe Th. Douma, vedoucí sekce Evropského práva na T. M. C. Asser Institutu v Haagu, v Nizozemí.

Konference byla zaměřena především na rozbor činnosti jednotlivých institucí ES v oblasti práva životního prostředí. Předmětem diskuse byla obecně politika ES, jednotlivá opatření ze strany ES i judikatura Evropského soudního dvora týkající se ochrany životního prostředí. Příspěvky prvního dne konference byly předneseny na následující témata: implementace Aarhuské úmluvy na komunitární úrovni, směrnice o odpovědnosti v oblasti ochrany životního prostředí, role trestního práva v ochraně životního prostředí, poslední vývoj v oblasti odpadového hospodářství, politika ES v oblasti nakládání s chemickými látkami, implementace sekundární legislativy a její přezkum Komisí.

Druhý den konference byl věnován jediné problematice, a to změně klimatu a s ním souvisejícímu režimu obchodování s emisemi na komunitární úrovni.

Prvním příspěvkem prvního dne konference bylo vystoupení docentky Marie Lee z King's College London na téma implementace Aarhuské úmluvy v rámci Evropské unie. Příspěvek shrnul stav implementace Aarhuské úmluvy ve všech třech oblastech odpovídajících třem pilířům Aarhuské úmluvy a nastínil některé problematické aspekty, zvláště v oblasti 3. pilíře Aarhuské úmluvy, tedy přístupu ke spravedlnosti.

Prof. Lucas Bergkamp z Univerzity v Rotterdamu zaměřil svůj příspěvek na novou Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí, pokud jde o prevenci škod na životním prostředí a jejich nápravu. Přednášející zmínil současný stav odpovědnosti v oblasti ochrany životního prostředí, a to na mezinárodní, komunitární i národní úrovni.

Role trestního práva a možnosti jeho využití v ochraně životního prostředí na komunitární úrovni byla předmětem vystoupení pracovnice Generálního ředitelství pro spravedlnost a vnitřní záležitosti Evropské komise (DG Justice and Home Affairs), Barbary Jéso–Gimeno. Aktuální vývoj v této oblasti dle přednášející nepostoupil nějak závažně

dopředu, na úrovni ES se hovoří zejména o potřebě sblížení neboli aproximace trestního práva. Předmětem diskuse bylo Rámcové rozhodnutí Rady č. 2003/80/JHA ze dne 27. 1. 2003 o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva.

Jens Hamer se zabýval nejnovější judikaturou Evropského soudního dvora v oblasti ochrany životního prostředí, a to nejen ze statistického hlediska. Z jeho příspěvku vyplynulo, že počet případů z oblasti ochrany životního prostředí, které napadají Evropský soudní dvůr, se oproti roku 2001 více než zdvojnásobil, přičemž tento zvyšující se trend by měl podle odhadů nadále pokračovat.

Nejčastějším právním základem pro řízení před Evropským soudním dvorem je podle statistik suverénně čl. 226 Smlouvy o založení Evropského Společenství, tedy řízení ve věcech porušení smlouvy. Nejvíce žalob pro porušení smlouvy bylo v období 1976 – 2001 vzneseno proti Belgii (33) a Itálii (30). V posledních třech letech se jedná převážně o Francii a Itálii. Obě zmiňované země mají na svém kontě pro rok 2004 šest žalob. Naopak nejméně žalob pro porušení smlouvy bylo vzneseno proti skandinávským členským státům (Finsko, Švédsko a Dánsko). Nejvíce žalob se týká odpadového hospodářství, ochrany přírody a vody.

Wybe Th. Douma zvolil jako téma svého vystoupení aktuální vývoj v oblasti nakládání s odpady s důrazem na některá rozhodnutí Evropského soudního dvora. Předmětem rozboru byl např. případ C–235/01 Saetti z 15. 1. 2004 nebo případ C–1/03 Texaco ze 7. 9. 2004. Na základě rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci Texaco byla půda kontaminovaná naftou prosakující ze skladovacích zařízení označena jako odpad. Tento případ je významný rovněž z hlediska okruhu osob odpovědných za vznik odpadu a jím způsobené škody, neboť odpovědnou byla shledána i firma Texaco a její statutární zástupci, ačkoli předmětná benzínová stanice nebyla jimi provozována.

Dr. Georg Herb ze Zemského ústavu Bádenska – Württemberska pro ochranu životního prostředí přednesl z pohledu profesionálního chemika referát na téma nová úprava Evropské politiky v oblasti nakládání s chemickými látkami.

Marco Onida, člen Generálního ředitelství pro životní prostředí (DG Environment) Evropské Komise, zástupce Itálie, sdělil publiku své zkušenosti s metodami prosazování a implementace komunitárního práva životního prostředí, zejména s ohledem na čl. 226 a 228 Smlouvy o založení Evropského Společenství.

Druhý den konference vystoupila řada odborníků s příspěvky týkajícími se jediné oblasti, a to změny klimatu a související problematiky obchodovatelných emisních povolení.

David Grimeaud, právník firmy HUGLO LEPAGE z Bruselu podal všeobecnou informaci o systému emisního obchodování v rámci Evropské unie. Problematiku národních alokačních plánů z německé perspektivy nastínil právník firmy Baker & Mackenzie z Frankfurtu. Ulrich Soltész z advokátní kanceláře GLEISS LUTZ

poreferoval o problematice státních podpor v oblasti emisního obchodování a o některých úskalích vznikajících v souvislosti s poskytováním určitých výhod ze strany státu vybraným subjektům. Poslední příspěvek druhého dne konference byl přednesen docentkou Marjan Peeters z Maastrichtské univerzity a tématem bylo monitorování a prosazování režimu obchodování s emisemi. Po příspěvcích následovala panelová diskuse se všemi přednášejícími druhého dne konference.

Konference se zúčastnili zástupci z více než 16 zemí, včetně nových členských států Evropské unie a států, které doposud členy EU nejsou. Z pohledu profesního zastupovali jednotliví účastníci akademickou sféru, státní správu, justici, nevládní organizace či instituce EU.



**Mgr. Veronika Vlčková**

Katedra správního práva a správní vědy  
Právnická fakulta UP v Olomouci



## **Právní kliniky jako metoda výuky práva životního prostředí, seminář 16. – 17. 9. 2004, Novi Sad, Srbsko; pořadatel Public Interest Law Initiative, Columbia University Budapešť Law Center**

Právo životního prostředí jako poměrně mladé právní odvětví je již svou povahou spojeno s aktivním přístupem k jeho realizaci. Jedná se o oblast, kde má zcela zásadní význam poskytování informací vůči veřejnosti, a na základě získaných informací pak aktivní účast při ochraně specifického veřejného zájmu – životního prostředí.

Právě proto se pro tuto oblast objevují také specifické metody výuky. První z nich je výuka v rámci Public Interest Law. Obecně lze říci, že se jedná o „využívání práva k ochraně jednotlivců, skupin a zájmů, na které z různých důvodů právo, právníci a instituce doposud spíše zapomínají“, s cílem zvyšování právního povědomí, posilování schopnosti jednotlivců i jejich sdružení zapojovat se do rozhodovacích procesů, prakticky zaměřené vzdělávání studentů právnických fakult (často formou tzv. právních klinik), zapojování advokátů do poskytování bezplatných právních služeb, ovlivňování legislativy, rozšiřování možností přístupu k soudům v případech porušování lidských práv a veřejných zájmů, zlepšování dostupnosti právní pomoci (viz <http://www.pilaw.cz/index.php?cat=cz&art=co/co>)

Přeneseně se pak jedná o výuku, která má být zaměřena na praktické dopady práva, na výuku toho, jak konkrétní instituty využívat, jaké jsou jejich faktické dopady.

V praxi probíhala výuka Public Interest Law např. na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a na Právnické fakultě Univerzity Palackého. Zaměřením se Public Interest Law obrací na obory, které mohou být širokou veřejností opomíjené, přičemž ale jejich zanedbávání může mít na danou oblast nepříznivé dopady. Jednou z oblastí, která si zasluhuje velkou podporu je právo životního prostředí. Smyslem této výuky je aktivní zapojení studentů, ale i odborníků mimo akademickou sféru, kteří se zabývají aplikací práva životního prostředí, do řešení problémů práva životního prostředí jak v teoretické (simulační) tak praktické rovině. Důležité je to, že oblast práva životního prostředí není primárně ekonomickou oblastí, záměr tohoto práva je v ochranářské rovině, a v zaručení příznivého životního prostředí pro každého.

S ohledem na výše uvedené je právě oblast práva životního prostředí i v akademické sféře oborem, kde se uplatňují aktivní a řekněme „alternativní“ metody výuky. Jednou z těchto metod je forma právních klinik. Jejich realizaci se zabývají v České republice nevládní organizace, které se snaží o jejich prosazení jako součást výuky na právnických fakultách. Typickým příkladem je spolupráce Ekologického právního servisu (viz [www.eps.cz](http://www.eps.cz)), resp. PILA (Public Interest Lawyers Association – Asociace pro právo veřejného zájmu; <http://www.pilaw.cz/>) a Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Tato právní klinika bezúplatně poskytuje obecnou právní pomoc studenty Právnické fakulty UP pod vedením vedoucího kliniky, kterým se rozumí advokát zapsaný v seznamu vedeném Českou advokátní komorou, přičemž se jedná o pomoc zejm. osobám sociálně či jinak handicapovaným. Při své činnosti se klinika řídí řádem právní kliniky, který nastavuje pravidla pro poskytování pomoci. Klinika se zaměřuje na administrativně právní prostředky ochrany veřejných zájmů se zvláštním důrazem na možnosti aktivního zapojení občanů a nevládních organizací do správy veřejných záležitostí. Jednotlivé bloky se týkají např. práva na přístup k informacím, správního řízení, soudní ochrany veřejných zájmů nebo možnosti využití práva shromažďovacího. Zvláště výrazná je kooperace fakulty s právníky Ekologického právního servisu a Ligy lidských práv, kteří aktivně působí při jednotlivých blocích.

Na téma právních klinik jsou pořádány semináře a školení, z nichž jeden se uskutečnil ve dnech 16.–17. 9. 2004 v Novim Sadu v Srbsku. Jeho pořadatelem byla organizace Public Interest Law Initiative, Columbia University Budapešť Law Center.

Účastníky tohoto workshopu byly zástupci univerzit (Srbsko, Maďarsko, USA, Česká republika), dále zástupci z nevládního sektoru a také ze státní správy a městského zastupitelstva.

Hlavním tématem bylo vytvoření právní kliniky pro oblast životního prostředí (s přesahem sobě vlastním do oblasti veřejného zájmu) na univerzitě v Novim Sadu. Diskutovány byly základní problémy vytvoření takové kliniky, jakož i její základní cíle. Těmi by měla být jednak praktická výuka studentů prostřednictvím řešení reál-

ných případů a jednak pomoc např. osobám sociálně slabším. Touto cestou by měla být vyučována i praktická orientace v oboru, skutečné právní dovednosti, diskusní schopnosti a etická pravidla.

Názory na význam a prospěšnost právních klinik mohou být různé, nicméně je to jedna z možností, jak právo studovat coby reálnou součást života. Je zde vždy nutné zvážit dopad na osoby v reálném případě zainteresované a vyřešit dopad „studentského rozhodování“, formu dohledu advokátů apod. Důležité je samozřejmě vyhnout se možným rizikům této činnosti a nastavit řád kliniky tak, aby řešil možné krizové situace a případné spory a zejména stanovil pravidla odpovědnosti za řešené případy.

Realizace klinik může být příležitostí pro širší zapojení právnických fakult do veřejného života, možností využít kontakty s odborníky z oblasti advokacie, popř. soudnictví, a vedle toho jejich zakládání může být dobrou inspirací pro styl výuky práva v duchu aktivního zapojení se studentů např. do simulovaných jednání a procesů.

Ačkoliv právní kliniky coby metoda výuky práva jsou v České republice zatím poměrně vzácné, a jejich možné postavení a podoba není zcela jednoznačná, přesto mohou být alespoň jako inspirativní prvek využity ve standardní a ustálené výuce na právnických fakultách. Přeneseně mají samozřejmě své místo také na poli ekovýchovné a právní činnosti na poli nevládních organizací.



JUDr. Tereza Tichá



## **Správa z vedeckej konferencie „Ochrana prírody a krajiny v právnej teórii a praxi“ vo Varíne**

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave a Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky usporiadali v dňoch 7. a 8. septembra 2004 pod záštitou ministra životného prostredia Lászla Miklósa a dekana Právnickej fakulty UK doc. JUDr. Mariána Vrabka, CSc. vedeckú konferenciu s medzinárodnou účasťou „Ochrana prírody a krajiny v právnej teórii a praxi“. Na konferencii sa zúčastnili učitelia právnických fakúlt z Poľska, Česka a Slovenska a zamestnanci Ministerstva životného prostredia SR, ďalej zamestnanci Ministerstva životného prostredia Českej republiky a Slovenskej inšpekcie životného prostredia. Okrem toho sa konferencie zúčastnili i študenti právnických fakúlt. Odbornú garanciu prevzal Ing. Peter Urban, Ph.D., ústredný riaditeľ štátnej ochrany prírody SR a Doc. JUDr. Soňa Košičiarová, Ph.D., z katedry správneho a enviromentálneho práva PF UK v Bratislave.

Konferencia bola zameraná na aktuálne otázky ochrany prírody, pričom do popredia vystupovali predovšetkým otázky transpozície a implementácie európskej komunitárnej legislatívy a problémy s tým spojené, a tiež aktuálne otázky praktického presadzovania orgánmi verejnej správy národných štátov.

Prvý deň po oficiálnom zahájení Doc. JUDr. Soni Košičiarovej, Ph.D. z katedry správneho a enviromentálneho práva PF UK v Bratislave a RNDr. Mariána Kassu, riaditeľa Správy Národného parku Malá Fatra prebehol prvý blok konferencie, poľská sekcia pod predsedníctvom Prof. Dr. Wojciecha Radeckého z Institutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zespól Prawa Ochrony Srodowiska, Wroclaw. Ako prvý vystúpil so svojim príspevkom *prof. Dr. Jerzy Sommer*, z Institutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zespól Prawa Ochrony Srodowiska, Wroclaw, v ktorom sa zamerail na problematiku práva ochrany životného prostredia a jeho vzťahu k právu ochrany prírody v Poľsku. *Prof. Dr. hab. Jerzy Rotko*, z Institutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zespól Prawa Ochrony Srodowiska, Wroclaw, vo svojom príspevku analyzoval právne nástroje ochrany prírody v Poľsku. Vymedzil osem bodov, I. nástroje územnej ochrany, II. nástroje kontroly, III. plány a programy, IV. zákazy, príkazy, V. pokuty, tresty, nápravné opatrenia, VI. nástroje občianskoprávnej zodpovednosti, VII. materiálne technické nástroje, VIII. Poplatky. *Dr. Pavel Bojarski* z Institutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zespól Prawa Ochrony Srodowiska, Wroclaw, charakterizoval ústavnoprávne východiská práva ochrany prírody v Poľsku. Urobil súhrn historického vývoja právnej úpravy v Poľsku od počiatku 20. storočia až po súčasnosť. Účastníkov konferencie zo Slovenska a Českej republiky zaujala informácia, že súčasná poľská ústava nepozná právo na priaznivé životné prostredie. *Prof. Dr. hab. Marek Górski*, z Uniwersytetu Lodzki, Wydział Prawa i Administracji, Zakład Prawa Ochrony Srodowiska, Lodz, v príspevku analyzoval nový poľský zákon o ochrane prírody a krajiny z 16. apríla 2004, pričom poukazyval na jeho pozitíva a negatíva. Najprv predstavil legislatívny proces prípravy a schvaľovania tohoto zákona a potom sa venoval jeho základným princípom a cieľom, ďalej predmetu ochrany a pojmom (čl. 2 odst. 1 a 2) a právnym formám ochrany prírody (čl. 6 a nasl. – územná ochrana a sústava NATURA 2000, čl. 48–61 druhová ochrana).

*Dr. Jan Jerzmanski* z Uniwersytetu v Opole sa venoval novej forme ochrany prírody vyplývajúcej z európskeho komunitárneho práva, sústave chránených území európskeho významu NATURA 2000. Obsahom vystúpenia bol kritický pohľad na transpozíciu smernice č. 79/409/EHS a smernice č. 92/43/EHS. Ďalej upozornil na problémy s implementáciou v oblasti verejnej správy ochrany prírody. *Prof. Dr. hab. Halina Lisická* z Uniwersytetu Wroclawskiego, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Politologii, Wroclaw, analyzovala úlohu a postavenie tretieho sektora v rámci ochra-



ny prírody a krajiny v Poľsku. Vymedzila hlavne vzájomné vzťahy medzi sebou a medzi orgánmi verejnej správy a poukázala na niektoré problémy plynúce hlavne z rozdielného postavenia subjektov.

*Prof. Dr. hab. Wojciech Radecki* z Institutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zespół Prawa Ochrony Środowiska, Wrocław, sa vo svojom vystúpení venoval otázkam deliktnej zodpovednosti v ochrane prírody. Najprv predstavil historický vývoj právnej úpravy, zmenil zákon o priestupkoch z roku 1932 a trestný zákon z roku 1933, potom trestný zákon z roku 1969 a zákon o priestupkoch z roku 1971 (tu bol mimochodom materiálny rozdiel len v stupni spoločenskej nebezpečnosti) a konečne trestný zákon z roku 1997. Jedným z rozdielov od českej právnej úpravy je fakt, že skutkové podstaty trestných činov sú v Poľsku upravené i mimo trestný zákon. Ďalší rozdiel je v tom, že v Poľsku majú trestnú zodpovednosť i právnické osoby. Nový zákon o ochrane prírody z roku 2004 obsahuje pri priestupkoch zodpovednosť len za úmyselné konanie. V závere vystúpenia sa pán profesor venoval vybraným skutkovým podstatám správnych deliktov v oblasti ochrany prírody vrátane medzinárodného obchodu s ohrozenými druhmi, ktorý je upravený v Poľsku v rámci zákona o ochrane prírody. Na záver rokovania poľskej sekcie vystúpil *Dr. Robert Alberski*, z Uniwersytetu Wrocławski, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Politologii, Wrocław, predniesol príspevok na tému Ochrana prírody v poľskej vládnej environmentálnej politike. Hovoril predovšetkým o Programe ochrany životného prostredia na roky 2003–2006, ktorý kladie veľký dôraz na ochranu biodiverzity právnymi prostriedkami.

V rámci diskusie k príspevkom v poľskej sekcii zazneli tieto problémy:

- problematika trestnej zodpovednosti právnických osôb podľa poľského zákona z 28. 10. 2002 riešená prostredníctvom odvodenej zodpovednosti fyzických osôb
- neexistencia ústavného práva na priaznivé životné prostredie, neexistencia *actio popularis*
- otázky práva na informácie o životnom prostredí
- otázky týkajúce sa postavenia zvieratá
- otázky vymáhania splnenia povinnosti uloženej z predpisu ES.

Slovenskú sekcii otvorila odborná garantka tejto konferencie doc. JUDr. Soňa Košičiarová, ktorá sa zaoberala právnou úpravou rozhodovania v oblasti ochrany prírody a krajiny podľa zákona č. 543/2002 Zb. z. a praktickými aspektmi novelizácie správneho poriadku. Prebrala úpravu procesných nástrojov § 81–89 zákona č. 543/2002 Zb. z., o ochrane prírody, vo vzťahu k správneho poriadku. Na príklade zákona o ochrane prírody demonštrovala využitie jednotlivých zásad správneho konania.

RNDr. Beáta Múčková, Slovenská inšpekcia životného prostredia, Bratislava, sa venovala v rámci svojho vystúpenia praktickým skúsenostiam inšpekcie pri vyvodzovaní zodpovednosti za porušenie zákona o ochrane prírody a krajiny, či porušenie zákona o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi. Medzi najčastejšie problémy uviedla situácie, kedy správny akt nemá podstatné náležitosti, alebo je vydaný podľa neplatného zákona, či je adresovaný účastníkovi procesu, ktorý nemá subjektivitu, alebo je vydaný v rozpore s kompetenciou príslušného orgánu. Rozruch v sále vyvolala citácia judikátu Najvyššieho súdu SR, podľa ktorého je legálne konanie podľa jedného zákona a napriek tomu, že je iným zákonom to isté konanie zakázané, v konkrétnom prípade šlo o vzťah zákona o ochrane prírody a zákona o poľovníctve. *JUDr. Jozef Tóth* z katedry správneho a enviromentálneho práva PF UK v Bratislave vo svojom príspevku analyzoval návrh nového zákona o poľovníctve a jeho vplyv na ochranu prírody a krajiny. *JUDr. Ing. Branislav Cepek* z tej istej katedry sa vo svojom referáte venoval koncepcii ochrany prírody a krajiny ako základnému programovému dokumentu, ktorý určuje strategické ciele ochrany prírody a krajiny a charakterizoval stav chráneného územia.

V rámci diskusie k slovenskej sekcii boli prebrané nasledujúce témy:

- stret platnosti a záväznosti právneho aktu vydaného stavebným úradom kontra akt prírody
- otázky kompenzácie vlastníkovi za obmedzenie výkonu vlastníctva z dôvodu ochrany prírody
- zákonnosť rozhodovania správnych orgánov nových členských štátov EU po 1. 5. 2004
- rozpor medzinárodnej zmluvy a nariadenia EU.

V podvečer druhého dňa konferencie nasledovala terénna exkurzia do Národného parku Malá Fatra a diskusia s pracovníkmi Správy NP Malá Fatra o praktických problémoch spojených s ochranou prírody. Z diskusie vyplynulo, že všetky tri krajiny majú podobné problémy.

Česká sekcia rokovala v druhý deň konferencie dňa 8. 9. 2004. Sekcii predsedal doc. JUDr. Ing. Milan Pekárek, CSc., vedúceho katedry Práva životného prostredia a pozemkového práva PF MU v Brne.

V úvode vystúpila Mgr. Hana Malá z Ministerstva životného prostredia, sekcia ochrany prírody, aby účastníkov informovala o hlavných problémoch českého zákona o ochrane prírody a krajiny po novele zákonom č. 218/2004 Zb. z. hlavných problémov zmienila okrem legislatívneho vývoja hlavne nové poňatie územnej a druchovej ochrany, ďalej tvorbu sústavy chránených území európskeho významu NATURA 2000, novú koncepciu verejnej správy ochrany prírody či problematiku náhrad újmy obmedzením výkonu vlastníckeho práva z dôvodov ochrany prírody.

Doc. JUDr. Ing. Milan Pekárek, CSc., sa vo svojom vystúpení venoval otázkam ekologickej ujmy v ochrane životného prostredia ako z historického pohľadu, tak aj vzhľadom k platnej právnej úprave, hlavne v zákone č. 17/1992 Zb. z. a vo vybraných ustanoveniach zákona č. 114/1992 Zb. z.

JUDr. Tereza Tichá z katedry Práva životného prostredia PF UK v Prahe predniesla príspevok na tému Integračné tendencie v práve životného prostredia so zameraním na ochranu prírody a krajiny. V príspevku postupovala metódou od všeobecného k zvláštnemu, pričom právne teoretický výklad potom demonštrovala na vzťahoch zákona č. 76/2002 Zb. z., o IPPC k § 8 a § 12 zákona č. 114/1992 Zb. z.

JUDr. Michal Sobotka, Ph.D., z tej istej katedry sa vo svojom vystúpení sústredil na ochranu prírody vo vzťahu k prierezoovým nástrojom ochrany životného prostredia. V rámci svojho vystúpenia informoval o príprave nového stavebného zákona, ďalej o úprave EIA a SEA v zákone č. 100/2001 Zb. z., IPPC a nakoniec o riešení rozporov podľa režimu § 136 stavebného zákona. Teoretické konštrukcie demonštroval na prípadovej štúdii diaľnice D8.

Mgr. Veronika Vlčková z katedry správneho práva Palackého univerzity v Olomouci nadviazala na dve predchádzajúce vystúpenia a venovala sa konkrétnejšiemu územnému plánovaniu ako prierezovému nástroju ochrany životného prostredia. Po teoretickom rozbere procesu obstarávania plánovacej dokumentácie predviedla jednotlivé aplikácie na konkrétnych inštitútoch všeobecnej a zvláštnej ochrany zo zákona o ochrane prírody a krajiny. Kľúčovým je teda § 2 odst. 2 písm. g) zákona č. 114/1992 Zb. z.

JUDr. Ing. Filip Dienstbier z tej istej katedry predniesol problematiku možnosti využitia ekonomických nástrojov v ochrane prírody a krajiny. Vo svojom vystúpení sa venoval nielen už 12 rokov existujúcim inštitútom, ako sú poplatky v národných parkoch či finančné príspevky vlastníkom pozemkov alebo legislatívou predpokladaných ale prakticky nezavedených náhrad za rúbanie drevín, ale aj novým ekonomickým nástrojom zavedeným po novele zákonom č. 218/2004 Zb. z.

Doc. JUDr. Milan Damohorský, DrSc., vedúci katedry práva životného prostredia PF UK v Prahe sa v rámci svojho príspevku venoval aktuálnym otázkam ochrany zvlášť chránených území po novele zákona o ochrane prírody, uskutočnenej zákonom č. 218/2004 Zb. z. Sústredil sa obzvlášť na otázky územnej ochrany a otázky povoľovania výnimiek zo zákazu v rámci základných ochranných podmienok vládou ČR podľa § 43 zákona č. 218/2004 Zb. z.

JUDr. Jana Dudová, Dr. z katedry práva životného prostredia a pozemkového práva PF MU v Brne sa vo svojom príspevku zamýšľala nad vzťahom verejného záujmu na ochrane prírody a iných verejných záujmov nad týmto záujmom prevažujúcich. Vychádzala predovšetkým zo stavebného zákona a zo zákona č. 218/2004 Zb. z.

Doc. JUDr. Ivana Průchová, CSc. z tej istej katedry sa venovala zmluvnej ochrane prírody a krajiny pred účinnosťou zákona č. 218/2004 Zb. z. a po ňom obzvlášť režimu § 39, § 45e a § 68.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D., z katedry práva životného prostredia PF UK v Prahe predniesol príspevok na tému Špecifiká ochrany prírody a krajiny – Vtáčia oblasť. V príspevku sa venoval judikatúre Európskeho súdneho dvora týkajúcej sa otázok interpretácie smernice č. 79/409/EHS pri tvorbe a vymedzení vtáčích oblastí a upozornil na chyby, ktorých by sa aplikačná prax v ČR mala vyvarovať. Toto krátko demonštroval na prípadovej štúdii vybraného navrhnutého vtáčieho územia.

V rámci diskusie k príspevkom českej sekcie zazneli tieto problémy:

- oceňovať či neoceňovať prírodu pre účely uplatňovania ekologicko-právnej zodpovednosti
- strety verejných záujmov v ochrane prírody
- zmluvné vzťahy v ochrane prírody a krajiny
- výnimky zo zákazov povolené správnymi úradmi

Tým bol oficiálny program konferencie vyčerpaný. Nasledovali neformálne rozhovory jednotlivých účastníkov a odchody domov.

Konferencia, ktorej ústrednou témou bola ochrana prírody a krajiny a s ňou bezprostredne spojená právna problematika, dala odpoveď na mnohé pálčivé otázky, ktorými sa zaoberali poprední odborníci v danej problematike. Šírka a komplikovanosť problémov v tejto oblasti vyústili do spoločného rozhodnutia pokračovať v diskusiách na ďalšom stretnutí, a to 29. septembra 2004 v Brne.

**JUDr. Ing. Branislav Cepek**

interný doktorand na katedre  
správneho a environmentálneho práva PF UK v Bratislave



**JUDr. Jozef Tóth**

asistent na KS a EP



## **Zpráva ze semináře „Trestní prosazování práva životního prostředí“**

Dne 12. listopadu 2004 v dopoledních hodinách se v Rytířském sále Senátu Parlamentu České republiky uskutečnil seminář na téma „Trestní prosazování práva životního prostředí“, jehož hlavním hostem byl Thomas L. Sansonetti, ředitel Od-

boru životního prostředí a přírodních zdrojů (*Environment and Natural Resources Division, ENRD*) Ministerstva spravedlnosti USA. Seminář byl pořádán senátním Výborem pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí ve spolupráci s Velvyslanectvím Spojených států amerických v České republice a své příspěvky na něm přednesli mimo pana Sansonettiho také čeští odborníci v oblasti trestněprávní ochrany životního prostředí. Seminářem provázela senátorka RNDr. Jitka Seitlová, která také přednesla úvodní slovo.

Pan Sansonetti je zkušeným právním expertem zabývajícím se prosazováním práva životního prostředí ve federální vládě USA. Ředitelem ENRD se stal v listopadu 2001, předtím působil v soukromé sféře a v letech 1987–1993 na Ministerstvu vnitra. Významným úspěchem jeho působení v tomto úřadu bylo podepsání dohody o narovnání ve výši 1,1 miliardy dolarů v případě havárie ropného tankeru *Exxon Valdez*.<sup>1</sup> Je členem Republikánské strany, dvakrát byl ve Wyomingu zvolen jejím předsedou.

Na úvod svého příspěvku pan Sansonetti stručně popsal činnost ENRD, dále se již věnoval otázkám prosazování práva životního prostředí, a to jak obecně, tak specificky prostřednictvím trestního práva. ENRD je jedním z šesti odborů pro vedení právních sporů, které fungují v rámci amerického Ministerstva spravedlnosti. Jeho agenda sestává z více než 7000 případů, na kterých pracuje přes 400 právníků. Ústřední sídlo ENRD je ve Washingtonu, má ale řadu poboček po celé zemi. Zajímavá je dvojaká povaha odboru – zastupuje příslušné federální úřady jak v případech, kdy vystupují v roli žalobce, tak v případech, kdy jsou samy žalovány pro nesplnění povinností stanovených jim příslušnými federálními zákony. ENRD disponuje ročním rozpočtem ve výši 103 milionů amerických dolarů.

Co se týká prosazování práva životního prostředí, pan Sansonetti zdůraznil obecně platnou zásadu, že bez efektivního prosazování ztrácí právo smysl, a uvedl v hrubých rysech hlavní způsoby, kterými je plnění právních povinností v oblasti ochrany životního prostředí vynucováno ve Spojených státech. Dle subjektu, který právo prosazuje, je tu možno rozlišovat dvě skupiny případů, a to jednak občanské prosazování práva, jednak prosazování prostřednictvím státních orgánů. Občané či jejich sdružení mohou plnění povinností prosazovat prostřednictvím tzv. *citizen suits* (ustanovení opravňující

<sup>1</sup> Havárie ropného tankeru *Exxon Valdez* patří mezi nejsledovanější a svými následky nejvýznamnější lodní katastrofu v dějinách. Tanker převážející 180 000 tun surové ropy ztroskotal dne 24. března 1989 na útesech v průlivu Prince Williama na Aljašce, v oblasti významné pro rybolov a charakteristické nedotčenou přírodou. Z vraku uniklo více než 40 tis. tun nákladu, znečištěno bylo více než 800 km pobřeží (více než 2000 km i s přilehlými ostrovy). Vedle značných ekonomických ztrát (náklady na odstranění znečištění, nemožnost rybolovu, rekreace apod.) došlo k úhynu tisíců mořských ptáků a savců a významnému narušení místních ekosystémů. Důsledkem katastrofy v právní oblasti bylo přijetí v roce 1990 amerického *Oil Pollution Act*, který komplexně upravuje předcházení a reakci v případě obdobných havárií (zákon stanoví mimo jiné velmi přísné požadavky na ropné tankery vstupující do amerických vod). Více k havárii tankeru *Exxon Valdez* viz např. [www.evostc.state.ak.us](http://www.evostc.state.ak.us).

k podání těchto zvláštních „občanských žalob“ jsou obsažena ve většině federálních zákonů na ochranu jednotlivých složek životního prostředí), pokud prokáží tzv. *legal standing*, tedy právem uznaný zájem na plnění stanovených povinností (problematika *legal standing* k prosazování veřejného zájmu je velmi zajímavá, nicméně pan Sansonetti jí vzhledem k omezenému rozsahu příspěvku nevěnoval větší pozornost). Žalovaným subjektem tu může být nejen znečišťovatel, resp. obecně právnická či fyzická osoba, která porušuje stanovené povinnosti na ochranu životního prostředí, ale i příslušný federální úřad, který v takovém případě nezakročil, i když k tomu byl dle zákona povinen. Prosazování federálního práva životního prostředí prostřednictvím občanských žalob je třeba odlišovat od „běžných“ občanskoprávních sporů mezi dvěma soukromými subjekty, občané zde vlastně suplují státní orgán, hájí veřejný zájem, nikoliv soukromý (v USA se někdy hovoří o *private attorney generals*, tedy „soukromých státních návladních“). Dle typu procesu pak lze prosazování dělit na tři kategorie, a to prosazování prostřednictvím občanskoprávních žalob (jedině tento způsob mohou využít občané při *citizen suits*), správní cestou či konečně trestněprávní prosazování. V praxi je prvotní snahou ENRD v případě zjištěného porušení povinností stanovených některým z federálních zákonů na ochranu životního prostředí či jeho složek dosažení dohody s odpovědným subjektem (přesně stanoveným administrativněprávním postupem, dohoda obsahuje opatření k nápravě, lhůty, případné pokuty a podléhá schválení soudem). Většina případů je vyřešena uzavřením dohody. Pokud k uzavření dohody, resp. jejímu splnění ze strany odpovědného subjektu nedojde, přistupuje ENRD jménem příslušného federálního úřadu k podání občanskoprávní žaloby, jejímž účelem je uložení provedení nápravy soudem, náhrada škody, případně uložení tzv. občanskoprávních sankcí (*civil sanctions*, institut, který nemá ekvivalent v českém právu). K prosazování pomocí trestního práva pak dochází pouze v nejzávažnějších případech (způsobení rozsáhlých škod či opakované porušení stanovených povinností), přičemž soud může uložit trestní sankce ve značné výši (pokuty, trest odnětí svobody) jak společnostem (právníkům osobám), tak jejich vedoucímu managementu. K uplatnění trestního prosazování práva životního prostředí dochází nejčastěji v oblasti znečišťování moří z lodí, a dále černého trhu s chlorofluoruhlodidky (CFC) a chráněnými živočichy a rostlinami.

Po panu Sansonettim vystoupil s příspěvkem v angličtině zástupce Právnické fakulty UK, doc. JUDr. Milan Damohorský, DrSc, proděkan a vedoucí Katedry práva životního prostředí, který se zaměřil na úpravu trestního prosazování práva životního prostředí v České republice. Ministerstvo životního prostředí zastupovala na semináři JUDr. Jana Prchalová, ředitelka legislativního odboru, s příspěvkem na obdobné téma, a to především ve světle úpravy *de lege ferenda*, jak v České republice, tak v Evropské unii. Velmi zajímavým bylo vystoupení odborníka z trestněprávní

praxe, JUDr. Miroslava Růžičky z Nejvyššího státního zastupitelství, který se věnoval především praktickým problémům prosazování ochrany životního prostředí prostřednictvím trestního práva (oblast ochrany životního prostředí označil za „popelku“, jejíž význam je velmi malý ve srovnání s ochranou jiných zájmů,<sup>2</sup> důvody tohoto stavu jsou podle něj jak politické – menší společenský tlak na ochranu životního prostředí v trestní oblasti, tak praktické – nedostatek státních zástupců odborně způsobilých věnovat se složitým otázkám poškozování přírodních zdrojů). Údaje o aplikačních problémech spojených s trestnými činy proti životnímu prostředí potvrdil i zástupce Ministerstva spravedlnosti, který uvedl, že v roce 2003 bylo v této oblasti pravomocně odsouzeno pouze 32 osob.<sup>3</sup> Nevládní sektor byl na semináři zastoupen Mgr. Pavlem Černým z Ekologického právního servisu, který pohovořil o problémech, s nimiž se setkávají při prosazování právní ochrany životního prostředí v České republice nevládní subjekty.

Seminář byl ukončen krátkou diskusí, většina otázek směřovala z pochopitelných důvodů na amerického hosta. Z podnětu doc. Damohorského bylo dohodnuto vypracování určitých základních tezí směřujících ke zvýšení významu prosazování ochrany životního prostředí prostřednictvím trestního práva, které budou formou doporučení zaslány příslušným orgánům (nejvýznamnější z přijatých tezí byly požadavky na zajištění vyšší míry odbornosti orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k ochraně životního prostředí, na zajištění koordinace mezi jednotlivými orgány a na širší informovanost veřejnosti). Dodejme, že nezbytností pro efektivnější prosazování ochrany životního prostředí ve všech směrech je zvýšení hodnoty životního prostředí ve vnímání občanů a tím společenské poptávky po jeho účinné ochraně. Osvěta a vzdělávání hrají v tomto smyslu nezastupitelnou roli.

Celkově lze seminář hodnotit jako zajímavý a podnětný, vhodně byla zvolena také doba jeho pořádání (v souvislosti s přípravou nového trestního zákona, který by měl přinést novou hlavu zvláštní části věnovanou trestným činům proti životnímu prostředí). Nezbyvá než vyjádřit překvapení a politování nad nezájmem odborné veřejnosti, přestože oslovena byla celá řada úřadů a institucí, semináře se nezúčastnilo více než dvacet osob.



**Mgr. Karolina Žákovská**

Katedra práva životního prostředí PF UK v Praze



<sup>2</sup> Z přibližně 90 tis. obžalovaných osob v České republice ročně je méně než sto obžalováno z trestných činů proti životnímu prostředí.

<sup>3</sup> Z celkového počtu 87 148 pravomocně odsouzených osob. Údaje za první pololetí roku 2004 – 10 pravomocných rozsudků – přitom naznačují další snižování počtu odsouzených za trestné činy proti životnímu prostředí.





## Vybrané vzdělávací a výzkumné instituce v Belgii

Je až s podivem, jak se v Belgii – v tak malém státě již dlouhodobě zmítaném takovým množstvím tak různorodých problémů a skandálů<sup>1</sup> – neobyčejně dobře daří právu životního prostředí, a to ve všech jeho podobách a formách – pěstování jeho teorie a praxe v každodenním společenském životě země, vydávání kvantitativně i kvalitativně pozoruhodné literatury předmětné tématické orientace (které bylo na stránkách českých právnických časopisů již dříve oceněno)<sup>2</sup> a rovněž i budování a další rozvíjení vzdělávacích a výzkumných institucí.

Na počet obyvatel řečené země zcela neobvykle vysoký počet těchto institucí je nepochybně dán širokým používáním francouzštiny jakožto jednoho ze dvou oficiálních jazyků Belgie, ale též i jiných jazyků – zejména angličtiny, jež umožňují studentům, učitelům, vědeckým pracovníkům i praktikům nejen z ostatních frankofonních zemí (a nikoli jen evropských) studovat, dále se vzdělávat, učit a bádát právě tam.

Zmíněné instituce mají nejčastěji charakter univerzitních vzdělávacích a výzkumných center – fungují zejména při renomovaných belgických univerzitách, pro jejich studenty obstarávají příslušné post–graduální studium, výuku spojují s výzkumem, který většinou pokrývá celou sféru práva životního prostředí (od práva mezinárodního přes komunitární až po právo interní, v celém jeho věcném rozsahu) a jehož výsledky bývají publikovány v podobě již výše zmíněné literatury; různé akce (semináře, kolokvia, vzdělávací kursy atd.) pořádají i pro širší zainteresovanou veřejnost.

Začátek nového akademického roku představuje dobrou příležitost zamyslet se nad možností svého dalšího vlastního vzdělávání se – zauvažovat o eventuálním post–graduálním studiu v cizině či alespoň o své účasti na některých krátkodobějších či krátkodobých vzdělávacích akcích v zahraničí.

Zájemci o příslušné vzdělávací aktivity v Belgii mohou získat základní informace o nejprestižnějších vzdělávacích a výzkumných institucích na následujících internetových adresách:

– **Centre d'étude du droit de l'environnement (C.E.D.R.E.)**

Facultés universitaires Saint–Louis

43, bd. du Jardin Botannique

<sup>1</sup> Srov. např. již OTAVA, J.: Virtuální stát – kde má kořeny belgická „blbá nálada“, Respekt, č. 27, 1999, str. 14 atd.

<sup>2</sup> Viz kupř. anotaci „Dvě zajímavé publikace roku 1999 z vydavatelství Bruylant“, Právník, č. 7, 2000, str. 717–719 aj.



B-1000 BRUXELLES

Tel.: 02/211.79.50 či 02/211.78.35

Fax: 02/211.79.51

e-mail: [cedre@fusl.ac.be](mailto:cedre@fusl.ac.be)

Údajně nejvěhlasnější instituce, zaměstnávající patrně nejvlivnější, i u nás známé představitele belgické nauky práva životního prostředí, jako je např.: Nicolas de SADELEER, Benoit JADOT či Eric NAIM-GESBERT;<sup>3</sup> organizuje post-graduální výuku (*DES–Diplome d'études spécialisées en droit de l'environnement et en droit public immobilier*); zabývá se výzkumem aktuálních otázek práva životního prostředí a na tato témata rovněž organizuje krátkodobější vzdělávací kursy, semináře, kolokvia atd.; mj. disponuje bohatě vybaveným dokumentačním střediskem a knihovnou;

<http://www.fusl.ac.be/cedre>

(<http://www.fusl.ac.be/Files/General/cedre>)

- **Section juridique de l'Institut de gestion de l'environnement et d'aménagement du territoire (I.G.E.A.T.)**

Université libre de Bruxelles

CP 130/02

50, av.Fr. – D. Roosevelt

B-1050 BRUXELLES

[www.ulb.ac.be/iget/cedd/-6k](http://www.ulb.ac.be/iget/cedd/-6k)

- **Service de droit public et administratif, de droit de l'environnement et de l'aménagement du territoire**

Faculté de Droit

Université de Liege

7, bd.du Rectorat

Bat. B-31

B-4000 LIEGE 1

<http://www.cref.be/Recherche/UnitDesc.asp?dUnit=Ulg5415>

nebo

<http://www.droit.ulg.ac.be/service/index.html?service=uca0892>

- **Science de l'environnement**

Fondation Universitaire Luxembourgeoise

185, av. de Longwy

<sup>3</sup> Srov. např. NAIM-GESBERT, E.: Les dimensions scientifiques du droit de l'environnement – Contribution a l'étude des rapports de la science et du droit, Bruxelles, Bruylant, 1999, 808 p. Rec. in: Právnick, 2000, č. 7, str. 718–719.

B-6700 ARLON

**www.ful.ac.be**

– **Séminaire de recherche en droit de l'urbanisme et de l'environnement (S.E.R.E.S.)**

Université catholique de Louvain

2, Place Montesquieu

B-1348 LOUVAIN-LA-NEUVE

**<http://www.drt.ucl.ac.be/Faculte/departements/publ/SERES/Home.html>**

Informace o dalších vzdělávacích a výzkumných institucích v Belgii (a nejen tam), specializujících se na problematiku práva životního prostředí, lze obdržet na následující adrese:

Agence universitaire de la Francophonie

Bureau Europe de l'Ouest

4, place de la Sorbonne

75 005 PARIS

FRANCE

Tel.: 00 33 1 44 41 18 18

Fax: 00 33 1 44 41 18 17

E-mail: [beo@fr.auf.org](mailto:beo@fr.auf.org)

<http://www.refer.org>



**JUDr. MVC. Jana Zástěrová, CSc.**

je odborným pracovníkem Ústavu státu a práva AV ČR





## ROTTERDAMSKÁ ÚMLUVA Z R. 1998 VSTOUPILA V PLATNOST

Dne 24. února 2004 vstoupila v platnost **Rotterdamská úmluva o proceduře předběžného informovaného souhlasu, aplikovatelná na určité chemické výrobky a nebezpečné pesticidy, které jsou předmětem mezinárodního obchodu (tzv. Úmluva P.I.C.)**,<sup>1</sup> a to i pro Českou republiku, která tuto Úmluvu podepsala dne 22. června 1999 a ratifikovala dne 12. června 2000.

Do té doby bezprecedentní rozvoj výroby a (vy)užívání toxických či jiných nebezpečných látek, resp. nakládání s nimi se datuje zhruba od (počátku) 60. let minulého století; od samého počátku tohoto konání si bylo lidstvo relativně dobře vědomo (alespoň určitých) rizik s ním spojených pro něj samotné, pro flóru a faunu i pro celé životní prostředí, a to jak na úrovni národní, tak především mezinárodní.

Proto již v 80. letech minulého století začaly tento problém řešit zejména též vlády průmyslově rozvinutých zemí, v této fázi společenského vývoje stanovením a přijetím *fakultativní procedury předběžného informovaného souhlasu*. Řešená procedura byla upravena předpisy „*soft law*“ životního prostředí, konkrétně

- Mezinárodním kodexem chování při využívání a distribuci pesticidů,<sup>2</sup> který přijala FAO v r. 1985 (a posléze doplnila v r. 1989), a rovněž
- Londýnskými směrnici pro výměnu informací o chemických výrobcích, jež jsou předmětem mezinárodního obchodu,<sup>3</sup> vypracovanými a přijatými institucí UNEP v r. 1987.

Ve shodě s touto procedurou jsou exportéři, obchodující s určitými chemickými výrobky, zapsanými ve zvláštním seznamu, povinováni získáním předběžného informo-

<sup>1</sup> Convention de Rotterdam sur la procédure de consentement préalable en connaissance de cause applicable a certains produits chimiques et pesticides dangereux qui font l'objet d'un commerce international – Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade – Convenio de Rotterdam sobre el procedimiento de consentimiento fundamentado previo aplicable a ciertos plaguicidas y productos químicos peligrosos objeto de comercio internacional, International Environmental Law: Environmental Multilateral Treaties – Droit international de l'environnement: Traités multilatéraux (EmuT) Kluwer, 998:68.

<sup>2</sup> Code de conduite international pour l'utilisation et la distribution des pesticides, [Rés. 10/85], citováno dle práce A. KISS – J. – P. BEURIER, Droit international de l'environnement, 2e édition, Paris, éd. Pedone, p. 321.

<sup>3</sup> Directives de Londres pour l'échange de renseignements sur les produits chimiques qui font l'objet du commerce international, citované podle práce L. BOISSON de CHAZOURNES – R. DESGAGNE – C. ROMANO, Protection internationale de l'environnement, Paris, éd. Pedone, 1998, p. 715.

vaného souhlasu (tj. souhlasu se skutečnou znalostí věci) importéra před přistoupením k expedici příslušných výrobků.

V r. 1998 se vlády států s různým stupněm průmyslového rozvoje (tentokrát na základě iniciativy především zemí tzv. třetího světa) rozhodly – v důsledku narůstající tenze mezi „bohatým Severem“ a „chudým Jihem“ též i ohledně problematiky exportu a importu nebezpečných chemických výrobků, nikoli tedy pouze „tradičních“ problémů transhraničního nakládání s nebezpečnými odpady (srov. níže) – posílit a upevnit výše uvedenou proceduru, a to přijetím právě tzv. Rotterdamské úmluvy, která činí proceduru PIC právně závaznou a povinnou. Úmluva byla otevřená k podpisu na konferenci v Rotterdamu dne 10. září 1998, ke dni 29. června 2004 ji podepsalo a/nebo ratifikovalo 73 zemí celého světa.

Hlavním cílem Úmluvy je podpora a zprůhlednění rozdělení odpovědnosti jednotlivých subjektů v oblasti mezinárodního obchodu s chemickými výrobky prostřednictvím výměny informací o jejich charakteru. Opírá se přitom o vnitrostátní právní řády jednotlivých členů mezinárodního společenství, jež mohou a skutečně též stanovují příslušná pravidla v dané sféře, zvláště pak exportu a importu těchto výrobků a zajišťující komunikaci (sdělování) svých relevantních rozhodnutí ostatním smluvním stranám (čl. 1).

Vývoz či dovoz konkrétních chemických výrobků může být buď přímo zakázán či velmi striktně upraven v rámci národních právních řádů, kterážto reglementace musí ovšem plně korespondovat s kritérii, specifikovanými v Příloze II Úmluvy. Do výše uvedené kategorie výrobků spadají mimořádně nebezpečné pesticidy, jež mají, event. by mohly mít v podmínkách, v nichž jsou používány, značně negativní důsledky na lidské zdraví a/nebo životní prostředí; naopak osm kategorií výrobků (např. radioaktivní látky, farmaceutické výrobky, potravní doplňky atd.) jsou z věcné působnosti Úmluvy výslovně vyloučeny. Příloha III Úmluvy pak denominuje chemické výrobky a pesticidní látky mimořádné nebezpečnosti, které podléhají proceduře předběžného schválení.<sup>4</sup>

Čl. 5 Úmluvy stanoví, že každý stát, který přijal příslušnou národní normativní regulaci, je povinen ji oznámit Sekretariátu Úmluvy a rovněž mu sdělit i další relevantní informace, precizované v Příloze I Úmluvy; po náležitém ověření sděleného je résumé těchto informací předáno všem ostatním smluvním státům. Pokud Sekretariát obdrží pro určitý chemický výrobek alespoň po jedné notifikaci pocházející nejméně ze dvou regionů světa, předá tato oznámení Výboru pro studium chemických výrobků, ustanovenému Konferencí smluvních stran Úmluvy (čl. 18 al. 6). Ře-

<sup>4</sup> Úmluva obsahuje pět příloh, jež se týkají především procesu podřízení chemických výrobků proceduře P.I.C., seznamu chemických výrobků podléhajících proceduře P.I.C. a informace nejrůznějšího charakteru nutných pro uvedení výrobku v notifikaci exportu.

čený subsidiární orgán Úmluvy potom může doporučit Konferenci (přičemž se bude opírat o kritéria stanovená v Příloze I, zejména též pokud jde o efektivní a finální přínos národních opatření i korektní zhodnocení příslušných rizik v dané oblasti), aby se dotyčný výrobek podřídil proceduře tzv. předběžného informovaného souhlasu a dle dalších okolností a obvyklé praxe se buď zapsal či nezapsal do Přílohy III Úmluvy (čl. 5 al. 6).

Čl. 6 Úmluvy pak výrazným způsobem zjednodušuje proceduru zapisování mimořádně nebezpečných pesticidů do Přílohy III, a to především v zájmu rozvojevých zemí (ale též i zemí v procesu transformace jejich ekonomik): každý z těchto států totiž může navrhnout zmíněnou proceduru zapsání, pokud se setká s nějakým problémem týkajícím se podmínek využívání řečených výrobků na svém teritoriu.

Problematiku importu a exportu výrobků zapsaných v Příloze III Úmluvy upravují její čl. 10 a 11: ke každému z těchto výrobků je každá smluvní strana povinna sdělit Sekretariátu své rozhodnutí ohledně jeho budoucího dovozu na své státní území. Konkrétní země se může rozhodnout nesouhlasit s jakýmkoli dovozem určitého chemického výrobku či souhlasit s ním pouze za jistých podmínek; zároveň musí (ve své vnitrostátní právní sféře) takovýto import buď zcela zakázat či stanovit stejné podmínky dovozu těchto výrobků, ať již pocházejí z jakéhokoli zdroje (tedy včetně tzv. třetích zemí), a tomuto rozhodnutí rovněž přizpůsobit i právní regulaci národní produkce těchto výrobků pro svou vlastní potřebu.

Čl. 12 obsahuje zvláštní pravidla, týkající se chemických výrobků zakázaných či velmi striktně regulovaných některými státy, a to bez jejich zapsání v Příloze III Úmluvy. Jejich export musí být předem přesně ohlášen zemi – importérovi, která je povinna potvrdit jejich přijetí na svém území. Zmíněné ohlášení (notifikace) pak obligatorně obsahuje informace specifikované v Příloze V Úmluvy a zejména též informace o opatřeních ohledně tzv. předběžné opatrnosti (*précaution*), jež je nutno přijmout s cílem maximální redukce možností vystavení se negativnímu působení těchto výrobků na lidské zdraví a životní prostředí.

Jako každý nový a moderní právní instrument, tak i Úmluva P.I.C. se snaží zajistit nejvyšší možnou míru transparentnosti veškerého příslušného jednání v dané sféře mezinárodních vztahů. Čl. 15 Úmluvy proto přikazuje všem smluvním stranám dbát v mezích svých možností na to, aby co nejširší veřejnost měla náležitý přístup ke všem relevantním informacím týkajícím se manipulace s chemickými výrobky, řešení a zvládání eventuálních nehod vzniklých při této manipulaci i možností jejich nahrazování výrobky, jež představují menší rizika pro lidské zdraví a stav životního prostředí (tj. chemické výrobky zapsané v Příloze III Úmluvy). Ostatně sama Konference je povinna vypracovávat a schvalovat příslušné procedury a stanovovat institucionální

mechanismy dovolující určit případné nerespektování příslušných dispozic Úmluvy (významných pro transparentnost jednání v dané oblasti) i navrhnout opatření, jež je nutno přijmout vzhledem ke stranám porušujícím Úmluvu (čl. 17).

Konečně Úmluva specifikuje i své řídicí orgány, zejména též Konferenci smluvních stran, která má na starosti dohled nad aplikací příslušné procedury, Sekretariát, jehož fungování zajišťuje společně UNEP a FAO, i Výbor pro studium chemických výrobků, který je pověřen zkoumáním a prověřováním notifikací a návrhů smluvních stran a prezentovat doporučení, označující chemické výrobky, jež by měly podléhat proceduře P.I.C.

Tato tematicky nepřilíhí atraktivní úmluva představuje dnes jeden z regulačních instrumentů zcela zásadního významu globální péče o životní prostředí, kterému by měla být věnována náležitě zvýšená všestranná (tj. teoretická i praktická) pozornost i v našich českých podmínkách: Rotterdamská úmluva se inspirovala fakultativní procedurou P.I.C. aplikovanou UNEP a FAO od r. 1989 a vzala v potaz veškeré zkušenosti nabyté právě během aplikace této procedury; koncipovaná jakožto (quasi) univerzálního charakteru, Úmluva šťastně formulovala první skutečně komplexní pravidla chování, zamezující v současnosti běžnému a (bohužel) velmi rozšířenému obcházení již přijatých (mezinárodně) právních dispozic určitého jednání ve stanoveném rámci mezinárodních vztahů (= mezinárodního obchodu s nebezpečnými látkami), a to v podobě, jež relativně plně uspokojuje celé mezinárodní společenství a rozvojové státy především (na rozdíl od řady jiných smluvních instrumentů – např. tzv. Basilejské úmluvy z r. 1989).<sup>5</sup> I proto lze doufat, že Úmluva nezůstane v přísluš-

<sup>5</sup> „Jablkem sváru“ v dané oblasti mezinárodních vztahů mezi státy již zmíněného „bohatého Severu“ a „chudého Jihu“ byl – a konečným dodnes je – problém dovolenosti či zákazu transhraničního transportu nebezpečných chemických látek a zejména též nebezpečného odpadu, kterýžto transport vždy představuje určitou hrozbu poškození životního prostředí a v konkrétních případech ho možno označit beze všech pochybností dokonce „exportem znečišťování“. Hlavními a často téměř výlučnými příjemci nejednou tajného transportu či zcela oficiálního obchodování byly (především v 80. letech minulého století) a dodnes stále ještě jsou – a to bohužel – africké státy: tyto transporty byly a dosud jsou nejčastěji prováděny ve spolupráci s tamními státními orgány či významnými ekonomickými aktéry místa určení a především odpady jsou tam většinou opuštěny na divokých skládkách bez jakéhokoli dozoru. Nadto nutno zdůraznit, že veškerá skandální odhalení, týkající se nezákonné přepravy i obchodování s nebezpečnými chemickými látkami, event. skládek nebezpečného odpadu, tyto aktivity nezastavily a jejich subjekty nikdy nebyly potrestány (zvláště pak v Beninu, Kongu, Nigérii atd.), ač celé mezinárodní společenství a jeho veřejné mínění bylo uvedenou praxí více než rozhořčeno. Naznačenou, dále zcela neudržitelnou situaci měla řešit pod záštitou UNEP vypracovaná Úmluva týkající se kontroly transhraniční přepravy nebezpečného odpadu a jeho eliminace (Basilej, 22. března 1989, EmuT, 989: 22), která ovšem především vyostřila dlouhodobý konflikt mezi státy euroamerické a naopak afroasijské právní kultury: původně koncipovaná jakožto univerzální, byla tato Úmluva až příliš poznamenána euroamerickým právním myšlením, odpovídajícím normativním systémem a korespondujícími společensko-ekonomickými podmínkami, a to přesto, že vznikala – jak bylo výše zdůrazněno – pod egidou UNEP (!). Právní režim Úmluvy z Basileje, který nezakazuje transhraniční transport nebezpečného odpadu a snaží se spíše zabezpečit jeho bezvadnou organizaci a fungování, vždy byl a je v dané podobě zcela nepřijatelný pro státy Třetího světa obecně a Afriky zejména. Na Konferenci v r. 1989 tvrdě prosazovaly úplný zákaz transhraniční přepravy nebezpečného odpadu,

né sfěře mezinárodních vztahů pouhou mrtvou literou bez normativní účinnosti (což je osudem vícerych mezinárodních smluv nikoli jen v oblasti mezistátní ekologické ochrany), ale naopak stane se velmi moderním a značně efektivním nástrojem péče o životní prostředí ve světovém měřítku, k čemuž má – jak bylo výše naznačeno – veškeré předpoklady.

Další podrobné informace o Rotterdamské úmluvě lze získat ve francouzském, anglickém a španělském jazyce na následující internetové adrese:

**<http://www.pic.int>**

**JUDr. MVC. Jana Zástěrová, CSc.**



---

když neuspěly se svým návrhem, Úmluvu z Basileje odmítly a zahájily práci na jiné smlouvě, jež by odpovídala jejich společenským potřebám. V r. 1991 byla pak v Bamaku (Mali) přijata Úmluva o zákazu dovozu nebezpečného odpadu a kontrole jeho transhraniční přepravy v Africe (tzv. Úmluva z Bamaka, 30. ledna 1991, EmuT, 991: 08).

[Blíže viz J. ZÁSTĚROVÁ: Mezinárodněprávní úprava kontroly toxických či jiných nebezpečných látek a lidských aktivit potenciálně ohrožujících životní prostředí, AUC – Iuridica 2–3, 2000, str. 61–120, zejm. str. 77–81 a literatura tam uvedená]

Avšak kritická situace se radikálně nezměnila ani po přijetí Úmluvy z Bamaka: (ilegální) transhraniční transporty nepřestaly být uskutečňovány, pouze docházelo k obcházení již přijatých pravidel jednání deklarací jiného druhu zboží v rámci těchto obchodních transportů. Skutečnou změnu by naopak mohla přinést Rotterdamská úmluva, která svým širokým pojetím předmětu mezinárodního obchodu pokryla téměř veškeré případy transhraničního transportu nebezpečných výrobků (v nejširším smyslu tohoto termínu).

## PETRARCA

Zejména pro zájemce o intenzivnější mezinárodní spolupráci při ochraně krajiny ČSPŽP navázala kontakt s institucí PETRARCA, tedy s **Evropskou akademií pro kulturu krajiny** (*the European Academy for Landscape Culture – Académie Européenne pour la Culture du Paysage – Die Europäische Akademie für Landschaftskultur*), jejíž aktivity jsou zacíleny – jak její název sám více než napovídá – na ochranu krajiny; jedná se o nezávislou nestátní mezinárodní organizaci, pracující decentralizovaným způsobem.

Systematický výzkum (a) péče o krajinu na mezinárodní úrovni se datuje od 60. let minulého století; mimořádně významnou roli v dané oblasti sehrál Výzkumný ústav vědecké sekce GOETHANEUM,<sup>1</sup> který vyvíjel četné aktivity zejména též od 80. let, a to především v běžné podobě kongresů, seminářů a jiných podobných akcí, ale rovněž i v méně obvyklých formách, např. výstavách:

r. 1980 – „Lebenszusammenhänge erkennen, erleben, gestalten“,

r. 1984 – „Sterbende Wälder, eine Bewusstseinsfrage“,

r. 1992 – „Erwachen an der Landschaft / Eveil au paysage“ atd.;

od r. 1986 každý rok pořádá „týden výchovy k vnímání krajiny a nakládání s ní“ (*semaine d'exercice pour la perception et l'aménagement du paysage*), jenž se koná pokaždé v jiné evropské zemi: např. v r. 1993 v Berlíně, v r. 1995 v Dörögd – Becken (Maďarsko), v r. 1997 v Dornachu (Švýcarsko), v r. 1998 v Kaluze (Rusko), v r. 1999 v Lomu (Norsko) atd.

V r. 2000 Goethaneum pořádalo mezinárodní kongres „**The Culture of the European Landscape as a Task**“ s účastí zástupců státní správy, příslušných výzkumných ústavů a významných osobností zabývajících se danou problematikou z celé Evropy.

Myšlenka vzniku samostatné Akademie se objevila v říjnu 2000, ve spojitosti s přípravou a konáním řečeného kongresu; základem pro vytvoření Akademie i vypracování jejího programu se stala Evropská úmluva o krajině (Rada Evropy 2000).<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Bližší informace o instituci GOETHANEUM a zejména též o jeho aktivitách, týkajících se péče o krajinu, lze nalézt na následující internetové adrese: [www.Goethaneum.ch/section/nsw/home.html](http://www.Goethaneum.ch/section/nsw/home.html)

<sup>2</sup> Evropská úmluva o krajině (Firence, 20. října 2000); podrobnější informace o úmluvě možno získat na internetových adresách:

[www.coe.int/ConventionEuropeenneduPaysage](http://www.coe.int/ConventionEuropeenneduPaysage)

[www.coe.int/EuropeanLandscapeConvention](http://www.coe.int/EuropeanLandscapeConvention),

event. přímo v rámci Rady Evropy:

CONSEIL DE L'EUROPE

Service du patrimoine culturel et naturel – DG IV

Division de l'aménagement du territoire, de la coopération et de l'assistance technique – secrétariat de la Convention européenne du paysage

F – 67 075 STRASBOURG Cedex, France



Akademie nese jméno italského humanisty Francesca PETRARKY, jenž v r. 1336 podnikl výstup na horu VENTOUX v jižní Francii, aby se pokochal pohledem po krajině, kterýžto čin je všeobecně pokládán za první uvědomělý zásadní krok k moderní sensibilizaci člověka s krajinou; ve své činnosti pak tato instituce vychází z jeho filosofie, zejména též z jeho **teorie kosmu** (F. Petrarca chápe pojem „kosmu“ v jeho původním smyslu, který znamená přírodu v celé globalitě – přírodu ve svém kosmickém globálním přístupu a původu, nikoli tedy jakožto „pouhý“ svět objektů, rozkládající se na velké množství detailů).

Akademie se zaměřuje především na krajinu Evropy, hledá však otevřenou spolupráci s kolegy a partnery po celém světě; své aktivity koncentruje zejména na krajinu rurální, avšak vzhledem ke skutečnosti, že 80 % evropského obyvatelstva žije v krajině městské a průmyslové, integruje do svých programových aktivit též i tyto další typy krajin. Organismus PETRARCA je zamýšlen jako platforma krystalizace idejí pro studenty i vědecké pracovníky, uživatele území i aktivní politiky, pro místní rozvoj území, výzkum krajiny, výchovu, řízení a správu krajiny, územní plánování a ochranu krajiny a přírody.

Evropskou krajinu dneška zkoumá a pečuje o ni z následujících aspektů:

- hrozby a perspektivy krajiny,
- humanismus, příroda a krajina,
- estetika krajiny,
- etika krajiny,
- ekologie krajiny,
- ekonomie krajiny,
- fungování a funkčnost krajiny,
- krajina a věda,
- kulturní výchova.

Akademie favorizuje spojení stálých i dočasných obyvatel (např. turistů) se svou krajinou; pokouší se využívat metody interdisciplinárního a integračního výzkumu s cílem dosažení trvale udržitelného rozvoje evropské krajiny při akcentaci jejího významu přírodního, kulturního a spirituálního. Trvale udržitelný rozvoj musí vycházet ze specifických podmínek jednotlivých míst (v krajině) a z určitého sociálního kontextu v jistém čase.

Dosažení naznačeného cíle předpokládá užší osobní vztah ke (konkrétní) krajině a převzetí osobní odpovědnosti za její rozvoj; krásná a zdravá krajina pak naopak může svým ochráncům alespoň částečně nahradit dnes tak běžnou a rozšířenou ztrátu (lidské) identity a integrity a zůstává celistvým živoucím organismem, věrně reflektujícím různé přírodní podmínky jednotlivých míst i kontinuální kulturní rozvoj lokálních společenství.

PETRARCA si přeje sdružovat všechny, kteří (tak či onak) participují na řízení a spravování krajiny a snaží se senzibilizovat populaci s fenoménem krajiny.

K dosažení vytčených pracovních cílů Akademie organizuje zejména kongresy, ateliery, workshopy, kurzy, studijní cesty a přináší též i politická doporučení.

Více informací o Evropské akademii pro kulturu krajiny lze nalézt v německé, francouzské i anglické jazykové verzi na následující internetové adrese:

**[www.petrarca.info](http://www.petrarca.info)**

Členem Akademie se mohou stát všichni zainteresovaní jedinci, kteří se ztotožní s cíli a aktivitami PETRARKY a rozhodnou se konat ve smyslu těchto cílů pro rozvoj živoucí evropské krajiny; výše členského příspěvku na členství v řečené instituci činí 40 euro ročně.

Zájemci o členství v této mladé mezinárodní organizaci, kde ještě budou moci přímo ovlivňovat její další (budoucí) zaměření a činnost, se mohou obrátit bezprostředně na koordinátora daného projektu:

Dr. Hab. Jan Diek van MANSVELT

Akademie PETRARCA

Louis Bolk Instituut

Hoofdstraat 24

NL – 39 72 DRIEBERGEN

The Netherlands

Tel.: 0031 317 425 492

e-mail: [jdmans@wish.nl](mailto:jdmans@wish.nl)

**JUDr. MVC. Jana Zástěrová, CSc.**





## Evropská Ústava

V Římě byla dne 29. 10. 2004 podepsána Smlouva o Ústavě pro Evropu. Za Českou republiku dokument podepsali premiér Stanislav Gross a ministr zahraničí Cyril Svoboda. Prezident Václav Klaus, kritik evropské ústavy, se odmítl ceremoniálu zúčastnit. Evropská ústavní smlouva komplexně upravuje pravidla fungování rozšířené Evropské unie. Text vypracoval Konvent složený ze zástupců členských a někdejších kandidátských zemí Evropské unie, který zasedal od února 2002 do července 2003. Návrh vyvolal ostrou diskusi členských států. Kompromisní verze byla schválena teprve v červnu 2004. Smlouva se uzavírá na dobu neurčitou. Pokud vstoupí v platnost, nahradí Smlouvu o založení ES a Maastrichtskou smlouvu o založení EU a přístupové smlouvy jednotlivých členských států. Smlouva o Ústavě pro Evropu bude ratifikována smluvními stranami v souladu s jejich ústavními předpisy. Ratifikační listiny budou uloženy u vlády Italské republiky. Tato smlouva vstoupí v platnost dnem 1. listopadu 2006 za předpokladu, že budou uloženy všechny ratifikační listiny, nebo nestane-li se tak, prvním dnem druhého měsíce následujícího po uložení ratifikační listiny tím signatářským státem, který tak učiní jako poslední.

Redakce časopisu přináší výňatek textu z ústavní smlouvy s přihlédnutím k ustanovením týkajících se ochrany životního prostředí.

### SMLOUVA O ÚSTAVĚ PRO EVROPU

#### Výňatek

#### ČLÁNEK I–1

##### Založení Unie

1. Odrážejíc vůli občanů a států Evropy vytvářet společnou budoucnost, zakládá tato Ústava Evropskou unii, již členské státy svěřují pravomoci k dosažení společných cílů. Unie koordinuje politiky členských států zaměřené na dosažení těchto cílů a vykonává komunitárním způsobem pravomoci, které jí členské státy svěřují.
2. Unie je otevřena všem evropským státům, které ctí její hodnoty a zavazují se je společně podporovat.

## ČLÁNEK I–2

### Hodnoty Unie

Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

## ČLÁNEK I–3

### Cíle Unie

1. Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel.
2. Unie poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic a vnitřní trh s volnou a nenarušenou soutěží.
3. Unie usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, s vysokým stupněm ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok.

Bojuje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte. Podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.

Respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou různorodost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví.

4. Ve svých vztazích s okolním světem Unie zastává a podporuje své hodnoty a zájmy. Přispívá k míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby a k ochraně lidských práv, především práv dítěte, a k přísnému dodržování a k rozvoji mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů.
5. Unie sleduje své cíle vhodnými prostředky na základě pravomocí, které jsou jí Ústavou svěřeny.

## ČLÁNEK I–4

### Základní svobody a zákaz diskriminace

1. Uvnitř Unie jsou v souladu s Ústavou Unií zaručeny volný pohyb osob, služeb, zboží a kapitálu, jakož i svoboda usazování.

2. V oblasti působnosti Ústavy, aniž jsou dotčena její zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti.

## ČLÁNEK I–5

### Vztahy mezi Unií a členskými státy

1. Unie ctí rovnost členských států před Ústavou a jejich národní identitu, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech, včetně místní a regionální samosprávy. Respektuje základní funkce státu, zejména ty, které souvisejí se zajištěním územní celistvosti, udržením veřejného pořádku a ochranou národní bezpečnosti.
2. Podle zásady loajální spolupráce se Unie a členské státy navzájem respektují a pomáhají si při plnění úkolů vyplývajících z Ústavy.  
Členské státy učiní veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají z Ústavy nebo jsou důsledkem činnosti orgánů Unie.  
Členské státy usnadňují Unii plnění jejích úkolů a zdrží se všech opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Unie.

## ČLÁNEK I–6

### Právo Unie

Ústava a právo přijímané orgány Unie při výkonu jí svěřených pravomocí mají přednost před právem členských států.

## ČLÁNEK I–7

### Právní subjektivita

Unie má právní subjektivitu.

\*\*\*

## ČLÁNEK I–11

### Základní zásady

1. Vymezení pravomocí Unie se řídí zásadou svěření pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.
2. Podle zásady svěření pravomocí jedná Unie v mezích pravomocí svěřených jí v Ústavě členskými státy pro dosažení cílů v ní uvedených. Pravomoci, které nejsou Ústavou Unii svěřeny, náleží členským státům.
3. Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale

spíše jich, z důvodu jeho rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.

Orgány Unie uplatňují zásadu subsidiarity v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality. Vnitrostátní parlamenty dbají na dodržování uvedené zásady v souladu s postupem uvedeným v tomto protokolu.

4. Podle zásady proporcionality nepřekročí obsah ani forma činnosti Unie rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Ústavy.

Orgány uplatňují zásadu proporcionality v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality.

## ČLÁNEK I–12

### Druhy pravomocí

1. Svěřuje-li v určité oblasti Ústava Unii výlučnou pravomoc, může pouze Unie vytvářet a přijímat právně závazné akty a členské státy tak mohou činit pouze tehdy, jsou-li k tomu Uní zmocněny nebo provádějí-li akty Unie.
2. Svěřuje-li v určité oblasti Ústava Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, mohou v této oblasti vytvářet a přijímat právně závazné akty Unie i členské státy. Členské státy vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala nebo se ji rozhodla přestat vykonávat.
3. Členské státy koordinují svou hospodářskou politiku a politiku zaměstnanosti v souladu s úpravou uvedenou v části III, k jejímuž stanovení má pravomoc Unie.
4. Unie má pravomoc vymezovat a provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku včetně postupného vymezení společné obranné politiky.
5. V některých oblastech a za podmínek stanovených Ústavou má Unie pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států, aniž by přitom v těchto oblastech nahrazovala jejich pravomoc. Právně závazné akty Unie přijaté na základě části III, které se týkají těchto oblastí, nesmějí harmonizovat právní předpisy členských států.
6. Rozsah a způsob výkonu pravomocí Unie určují ustanovení části III týkající se jednotlivých oblastí.

## ČLÁNEK I–13

### Oblasti výlučné pravomoci

1. Unie má výlučnou pravomoc v těchto oblastech:
  - a) celní unie;
  - b) stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu;
  - c) měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro;

- d) zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky;
  - e) společná obchodní politika.
2. Ve výlučné pravomoci Unie je rovněž uzavření mezinárodní smlouvy, pokud je její uzavření stanoveno legislativním aktem Unie nebo je nezbytné k tomu, aby Unie mohla vykonávat svou vnitřní pravomoc, nebo pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich rozsah.

## ČLÁNEK I–14

### Oblasti sdílené pravomoci

1. Unie sdílí pravomoc s členskými státy, pokud jí Ústava svěřuje pravomoc, která se netýká oblastí uvedených v článcích I–13 a I–17.
2. Sdílená pravomoc se uplatňuje v těchto hlavních oblastech:
  - a) vnitřní trh;
  - b) sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v části III;
  - c) hospodářská, sociální a územní soudržnost;
  - d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů;
  - e) životní prostředí;
  - f) ochrana spotřebitele;
  - g) doprava;
  - h) transevropské sítě;
  - i) energetika,
  - j) prostor svobody, bezpečnosti a práva;
  - k) společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, pokud jde o hlediska vymezená v části III.
3. Unie má pravomoc vyvíjet činnost v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a vesmíru, zejména vymezovat a provádět programy, avšak výkon této pravomoci nesmí členskými státy bránit ve výkonu jejich pravomoci.
4. Unie má pravomoc vyvíjet činnost a vést společnou politiku v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, avšak výkon této pravomoci nesmí členskými státy bránit ve výkonu jejich pravomoci.

\*\*\*

## ČLÁNEK I–17

### Oblasti podpůrné, koordinační a doplňkové činnosti

Unie má pravomoc vyvíjet podpůrnou, koordinační a doplňkovou činnost. Oblasti této činnosti na evropské úrovni jsou

- a) ochrana a zlepšování lidského zdraví;
- b) průmysl;

- c) kultura;
- d) cestovní ruch;
- e) všeobecné vzdělávání, mládež, sport a odborné vzdělávání;
- f) civilní ochrana;
- g) správní spolupráce.

\*\*\*

## ČLÁNEK II–97

### Ochrana životního prostředí

Vysoká úroveň ochrany životního prostředí a zvyšování jeho kvality musí být začleněny do politik Unie a zajištěny v souladu se zásadou udržitelného rozvoje.

\*\*\*

## ČLÁNEK III–119

Požadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností uvedených v této části, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje.

\*\*\*

## ČLÁNEK III–121

Při vymezování a provádění politik Unie v oblastech zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru zohledňují Unie a členské státy plně požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí, přičemž respektují právní a správní předpisy a zvyklosti členských států, které se týkají náboženských obřadů, kulturních tradic a regionálního dědictví.

\*\*\*

## ČLÁNEK III–153

Množstevní omezení dovozu i vývozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázána.

## ČLÁNEK III–154

Článek III–153 nevylučuje zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí



sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.

\*\*\*

### ČLÁNEK III–172

1. Není-li v Ústavě stanoveno jinak, použije se tento článek k dosažení cílů uvedených v článku III–130. Evropský zákon nebo rámcový zákon stanoví opatření ke sbližování právních a správních předpisů členských států, jejichž účelem je vytvoření nebo fungování vnitřního trhu. Přijme se po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem.
2. Odstavec 1 se nevztahuje na ustanovení o daních, ustanovení týkající se volného pohybu osob, ani na ustanovení týkající se práv a zájmů zaměstnanců.
3. Komise bude ve svých návrzích předkládaných podle odstavce 1, týkajících se zdraví, bezpečnosti, ochrany životního prostředí a ochrany spotřebitele vycházet z vysoké úrovně ochrany a přihlédne přitom zejména k novému vývoji založenému na vědeckých poznatcích. V rámci svých pravomocí usilují o dosažení tohoto cíle též Evropský parlament a Rada.
4. Pokládá-li členský stát po přijetí harmonizačního opatření prostřednictvím evropského zákona nebo rámcového zákona nebo prostřednictvím evropského nařízení Komise za nezbytné ponechat si vlastní vnitrostátní předpisy ze závažných důvodů uvedených v článku III–154 nebo vnitrostátní předpisy týkající se ochrany životního nebo pracovního prostředí, oznámí je Komisi spolu s důvody pro jejich ponechání.
5. Aniž je dotčen odstavec 4, pokládá-li členský stát po přijetí harmonizačního opatření prostřednictvím evropského zákona nebo rámcového zákona nebo prostřednictvím evropského nařízení Komise za nezbytné zavést vnitrostátní předpisy opírající se o nové vědecké důkazy vztahující se k ochraně životního nebo pracovního prostředí, z důvodu zvláštního problému tohoto členského státu, který se objeví po přijetí harmonizačních opatření, oznámí zamýšlené předpisy Komisi spolu s důvody pro jejich zavedení.
6. Komise do šesti měsíců po oznámení podle odstavců 4 a 5 přijme evropské rozhodnutí, kterým schválí nebo zamítne dotyčné vnitrostátní předpisy poté, co prověří, zda neslouží jako prostředek svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy a nenarušují fungování vnitřního trhu. Nerozhodne-li Komise v této lhůtě, považují se vnitrostátní předpisy uvedené v odstavcích 4 a 5 za schválené. Je-li to opodstatněné složitostí věci a není-li to nebezpečné pro lidské zdraví, může Komise oznámit dotyčnému členskému státu, že se lhůta uvedená v tomto odstavci prodlužuje o další dobu až šesti měsíců.

7. Je-li členský stát oprávněn podle odstavce 6 zachovat nebo zavést vnitrostátní předpisy, které se odchyľují od harmonizačního opatření, přezkoumá Komise neprodleně, zda má navrhout přizpůsobení tohoto opatření.
8. Upozorní-li členský stát na určitý problém veřejného zdraví v některé oblasti, která byla předmětem harmonizačních opatření, uvědomí o něm Komisi, která neprodleně přezkoumá, zda nenavrhne odpovídající opatření.
9. Odchylně od postupu podle článků III–360 a III–361 může Komise nebo kterýkoli členský stát předložit věc přímo Soudnímu dvoru Evropské unie, domnívá-li se, že jiný členský stát zneužívá pravomoci stanovené v tomto článku.
10. Harmonizační opatření uvedená v tomto článku zahrnují ve vhodných případech ochrannou doložku, která zmocňuje členské státy přijmout z jednoho nebo více důvodů neekonomické povahy uvedených v článku III–154 prozatímní opatření, která podléhají kontrolnímu postupu Unie.

### ČLÁNEK III–173

Aniž je dotčen článek III–172, stanoví evropský rámcový zákon Rady opatření ke sbližování právních a správních předpisů členských států, která mají přímý vliv na vytvoření nebo fungování vnitřního trhu. Rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem a Hospodářským a sociálním výborem.

\*\*\*

## ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

### ČLÁNEK III–233

1. Politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá k sledování těchto cíľů:
  - a) udržování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí,
  - b) ochrana lidského zdraví,
  - c) obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů,
  - d) podpora opatření na mezinárodní úrovni, čelících regionálním a celosvětovým problémům životního prostředí.
2. Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena na vysokou úroveň ochrany, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech Unie. Je založena na zásadách předběžné opatrnosti a prevence, odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje a na zásadě „znečišťovatel platí“. V této souvislosti obsahují harmonizační opatření odpovídající požadavkům ochrany životního prostředí popřípadě ochrannou doložku, na základě které jsou členské státy oprávněny přijmout z mimoekonomických důvodů ochrany životního prostředí dočasná opatření podléhající kontrolnímu procesu Unie.

3. Při přípravě politiky v oblasti životního prostředí přihlédne Unie k
  - a) dostupným vědeckým a technickým údajům,
  - b) podmínkám životního prostředí v různých regionech Unie,
  - c) možnému prospěchu a nákladům plynoucím z činnosti nebo nečinnosti,
  - d) hospodářskému a sociálnímu rozvoji Unie jako celku a vyváženému rozvoji jejích regionů.
4. V rámci svých pravomocí spolupracují Unie a členské státy se třetími zeměmi a s příslušnými mezinárodními organizacemi. Podrobnosti spolupráce Unie mohou být předmětem dohod mezi Unií a dotýčnými třetími stranami.  
Prvním pododstavcem není dotčena pravomoc členských států jednat v mezinárodních orgánech a uzavírat mezinárodní smlouvy.

### ČLÁNEK III–234

1. Evropský zákon nebo rámcový zákon stanoví, jakou činnost je třeba vyvíjet, aby bylo dosaženo cílů uvedených v článku III–233. Přijme se po konzultaci s Výborem regionů a s Hospodářským a sociálním výborem.
2. Odchylně od odstavce 1 a aniž je dotčen článek III–172, přijme Rada jednomyslně evropské zákony nebo rámcové zákony, které stanoví
  - a) ustanovení především fiskální povahy,
  - b) opatření týkající se
    - i) územního plánování,
    - ii) hospodaření s vodními zdroji nebo týkající se přímo nebo nepřímo dostupnosti vodních zdrojů,
    - iii) využívání půdy, s výjimkou nakládání s odpady,
  - c) opatření významně ovlivňující volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií.

Rada může na návrh Komise jednomyslně přijmout evropské rozhodnutí o použití řádného legislativního postupu na oblasti uvedené v prvním pododstavci.  
Ve všech případech rozhoduje Rada po konzultaci s Evropským parlamentem, Výborem regionů a Hospodářským a sociálním výborem.
3. Evropský zákon stanoví obecné akční programy, v nichž určí přednostní cíle, kterých má být dosaženo. Přijme se po konzultaci s Výborem regionů a Hospodářským a sociálním výborem. Opatření nezbytná pro provádění těchto programů se přijmou za podmínek odstavce 1 nebo 2, podle povahy věci.
4. Aniž jsou dotčena určitá opatření přijatá Unií, členské státy zajišťují financování a provádění politiky v oblasti životního prostředí.
5. Zahrnuje-li opatření založené na ustanoveních odstavce 1 náklady považované orgány členského státu za neúměrné a aniž je dotčena zásada „znečišťovatel platí“, stanoví toto opatření ve vhodné formě

- a) dočasné výjimky nebo
  - b) finanční podporu z Fondu soudržnosti.
6. Ochranná opatření přijatá podle tohoto článku nebrání členskému státu zachovávat nebo zavádět přísnější ochranná opatření. Tato opatření musí být slučitelná s Ústavou. Oznamují se Komisi.

\*\*\*

## ENERGETIKA

### ČLÁNEK III–256

1. V rámci vytváření a fungování vnitřního trhu a s přihlédnutím k potřebě chránit a zlepšovat životní prostředí má politika Unie v oblasti energie za cíl
- a) zajistit fungování trhu s energií,
  - b) zajistit bezpečnost dodávek energie v Unii a
  - c) podporovat energetickou účinnost a úspory energie, jakož i rozvoj nových a obnovitelných zdrojů energie.
2. Aniž je dotčeno použití jiných ustanovení Ústavy, evropský zákon nebo rámcový zákon stanoví opatření pro dosažení cílů uvedených v odstavci 1. Přijme se po konzultaci s Výborem regionů a Hospodářským a sociálním výborem.
- Evropský zákon nebo rámcový zákon se nedotýká práva členského státu stanovit podmínky pro využívání svých energetických zdrojů, jeho volby mezi různými energetickými zdroji a základní skladby jeho zásobování energií, aniž je dotčen čl. III–234 odst. 2 písm. c).

\*\*\*

### ČLÁNEK III–292

1. Činnost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva. Unie usiluje o rozvíjení vztahů a budování partnerství s třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními nebo světovými organizacemi, které sdílejí zásady uvedené v prvním pododstavci.
- Podporuje vícestranná řešení společných problémů, především v rámci Organizace spojených národů.
2. Unie vymezuje a vede společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů, ve snaze
- a) chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost;

- b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;
  - c) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic;
  - d) podporovat udržitelný rozvoj v hospodářské a sociální oblasti a v oblasti životního prostředí v rozvojových zemích s hlavním cílem vymýcení chudoby;
  - e) povzbuzovat zapojení všech zemí do světové ekonomiky, včetně postupného odstraňování překážek mezinárodnímu obchodu;
  - f) přispívat k vypracování mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj;
  - g) pomáhat lidem, zemím a regionům čelícím přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám;
  - h) podporovat mezinárodní systém založený na posílené mnohostranné spolupráci a na dobrém vládnutí v celosvětovém měřítku.
3. Při vypracování a provádění vnější činnosti v jednotlivých oblastech podle této hlavy, jakož i u vnějších aspektů ostatních politik zachovává Unie zásady a sleduje cíle uvedené v odstavcích 1 a 2.





## ZPRÁVY ZE SPOLEČNOSTI

**Cena Josefa Vavrouška udělena Svatomíru Mlčochovi**

Člen České společnosti pro právo životního prostředí JUDr. Svatomír Mlčoch je držitelem ceny Josefa Vavrouška za rok 2004. Svatomír Mlčoch je významným právníkem zabývajícím se dlouhodobě otázkami ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje. Před rokem 1990 působil jako právník v oblasti státní ochrany přírody a památkové péče. Od vzniku ministerstva životního prostředí České republiky k 1. lednu 1990 se podílel na jeho činnosti v různých funkcích, také jako náměstek ministra pro legislativu a ekologickou politiku. Je spoluautorem návrhu několika přijatých zákonů na ochranu životního prostředí v letech 1990 až 1993. V současné době působí (kromě jiného) jak člen Legislativní rady vlády ČR a přednáší právo životního prostředí na Biologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Inicioval a spoluzaložil Třeboňské inovační centrum zaměřené na aplikovaný výzkum v oblasti solární energetiky, úspor energií, selektivní těžby sedimentů a poradenství v oblasti trvale udržitelných technik při hospodaření v krajině.

O laureátovi ceny rozhodovala dvanáctičlenná porota složená z osobností a odborníků z oblasti ochrany životního prostředí. Cenu Josefa Vavrouška za aktivní prosazování trvale udržitelného rozvoje každoročně od roku 1996 uděluje Nadace Charty 77, od roku 2004 ve spolupráci s Nadací Partnerství. Cena nese jméno Josefa Vavrouška, bývalého ministra životního prostředí, který tragicky zahynul v roce 1995.

**Redakce****Sňatek v revizní komisi ČSPŽP**

V loňském roce byli zvoleni do nové revizní komise České společnosti pro právo životního prostředí Mgr. Petr Svoboda a Mgr. Magdalena Zralá. V polovině letošního roku si řekli své ano a vstoupili ve stav manželský. Redakce našeho časopisu jim i za všechny členy naší Společnosti ze srdce blahopřeje!

**Redakce**



## RECENZE A ANOTACE



Karine MOLLARD–BANNELIER, *La protection de l'environnement en temps de conflit armé*, Paris, Pedone, 2001, XIV – 542 p.

Ač se to na první pohled nemusí zdát tak evidentní, faktem je skutečnost, že problémy ochrany životního prostředí v době ozbrojeného konfliktu jsou staré (téměř) jako lidstvo samo, resp. pocházejí již z doby, kdy lidé začali vyrábět nástroje, tudíž i zbraně, a vzplály mezi nimi první války. Svědectví o nejstarší historii této problematiky lze najít v Bibli či u řeckého historika Hérodota; z novější doby možno připomenout destrukci hrází a záplavy, způsobené Holandány s cílem zastavení francouzských vojsk v XVII. století nebo taktiku tzv. spálené země bombardováním přehrad za II. světové války; z nedávné minulosti pak lze uvést kupř. případy ničení vrtů a vrtných plošin pro těžbu ropy provedené Irákem v Kuvajtu během obou válek v Zálivu. Stručný, avšak zcela vyčerpávající přehled této velmi neradostné součásti historie lidstva přináší v úvodu své vynikající práce Karine MOLLARD–BANNELIER.

Anotovaná práce byla započata jakožto kvalifikační práce v rámci doktorandského studia na univerzitě v Aix-en-Provence, obhájena byla později na Univerzitě Paříž I Panthéon–Sorbonne, kde byla rovněž pro své neobyčejně vysoké kvality oceněna finanční odměnou. Nutno říci, že zcela právem: ještě před 30 lety právo ozbrojeného konfliktu téměř úplně ochranu životního prostředí ignorovalo; dnes naopak existuje ve zkoumané právní oblasti přímo úctyhodný počet příslušných norem ekologického určení – nové dispozice byly přijaty, staré principy byly reinterpretovány, pravidla *jus in bello* nabyly ekologickou dimenzi, normy mezinárodního práva životního prostředí rozšířily pole své aplikace též na válečné situace a nové projekty vstoupily v život (např. Mezinárodní trestní dvůr a jeho Statut). Celý tento obsáhlý „balík“ nových a/či staronových pravidel pak autorka bravurně analyzuje s neobvyklou a neobyčejnou jemností a jasností; výsledkem její činnosti je vskutku pozoruhodné, značně rozsáhlé dílo, které na základě (pro někoho možná až příliš) široké koncepce přímo mistrovským způsobem naplňuje „klasické“ pojmy mezinárodního práva zcela novým obsahem.

Autorka rozdělila svou práci na tři (do jisté míry samostatné) části, a to kromě úvodu a závěru.

V první části, nadepsané „Ochrana životního prostředí v čase ozbrojeného konfliktu pravidly práva válečného“, se věnuje zejména též právu smluvnímu – pravidlům *juris in bello* – přímo či nepřímo chránícím životní prostředí, především však tzv. Úmluvě ENMOD a článkům 35 § 3 a 55 Protokolu I. z r. 1977 k tzv. Ženevským úmluvám,

a posléze detailně zkoumá ochranu tohoto prostředí, vyplývající z obecných principů práva válečného (kupř. principu vojenské nutnosti, imunity, ochrany civilního majetku aj.).

Pod názvem „Ochrana životního prostředí v čase ozbrojeného konfliktu pravidly práva mírového“, ve druhé části své práce autorka zkoumá – jak z nadpisu kapitoly vyplývá – aplikovatelnost pravidel práva mírového v době válečného konfliktu, přičemž postupuje systematickou metodou od zvláštního k obecnému, od norem smluvních k pravidlům charakteru nesmluvního; velmi podrobně přezkoumává důsledky ozbrojeného konfliktu na aplikovatelnost mezinárodních smluv ekologické orientace, méně času pak věnuje zkoumání obyčejových pravidel ochrany území třetích zemí.

V rámci třetí části – „Mezinárodní odpovědnost za škody v čase ozbrojeného konfliktu“ – autorka zaměřuje svou pozornost jednak na odpovědnost státu, jednak na odpovědnost jednotlivců (trestněprávní povahy). Pokud jde o odpovědnost státu, K. MOLLARD–BANNELIER se opírá o relevantní práce Komise (OSN) pro mezinárodní právo, jež analyzuje s přesností a přísností sobě vlastní, a soustřeďuje se rovněž na případ odpovědnosti Iráku za porušení pravidel *juris ad bellum*; ve spojitosti s problematikou (trestní) odpovědnosti jednotlivců traktuje stále ještě nedostatečně probádané problémy univerzální pravomoci (kompetence) k potlačování a eliminování mezinárodních zločinů poškozování životního prostředí (Statut Mezinárodního trestního tribunálu výslovně uvádí ve svém čl. 8 mezi válečnými zločiny též zločin proti životnímu prostředí).

Po čase, který uplynul od jejího vydání, možno a nutno hodnotit stále aktuální, resp. (a to bohužel) stále aktuálnější práci K. MOLLARD–BANNELIER ve zcela jiných historických souvislostech a perspektivách (než byly v době jejího zpracovávání a okamžiku publikace), jež teprve dávají vyniknout jejímu skutečnému významu: přes relativně velmi četná zpracování dílčích otázek zkoumané problematiky (srov. více než úctyhodný seznam autorkou použité literatury, str. 507 – 532 monografie), celkové syntetické zpracování dané problematiky velmi citelně chybělo zejména též na evropském kontinentě, kde společenská potřeba důkladného zkoumání tématiky ochrany životního prostředí v době ozbrojeného konfliktu nebyla (naštěstí!) tak výrazná; práce K. MOLLARD–BANNELIER tuto mezeru v relevantním právnickém písemnictví (téměř) dokonale zaplnila. Ale nejen to – klíčový je její praktický význam: prozíravě neobyčejně široce zvolená, avšak perfektně zvládnutá koncepce práce autorce umožnila provést komplexní a systematickou analýzu prakticky všech podstatných jednotlivých problémů zkoumané problematiky, „složit“ z ní syntetický obraz předmětné problematiky s výslovným poukazem na (téměř) veškeré nedostatky, event. přímo na neexistenci odpovídající normativní regulaci a vytvořit tím mimořádně jasný a přehledný podkladový materiál, který je s to (a měl by!) napomoci



alespoň ke konkrétnímu – adresnému, skutečně rychlému, určitému a efektivnímu mezinárodně právnímu vyvození odpovědnosti za poškozování a poškození životního prostředí v době právě probíhajících i budoucích ozbrojených konfliktů, když už k odvrácení vzniku válečných konfliktů na světě nijak (ani teoreticky svým preventivním působením) přispět nemůže ...

**JUDr. MVC. Jana Zástěrová, CSc.**



*Jana Spurná – Jiří Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat  
Nakladatelství LexisNexis CZ v edici Kapesní příručky ORAC,  
Praha 2004. ISBN 80-86199-88-6*

Útlá kapesní příručka odborníků z Ústřední komise pro ochranu zvířat podává uceleným a srozumitelným způsobem přehled platných právních pravidel v oblasti ochrany zvířat v zájmových chovech. Člení se na šest částí a doplněna je čtyřmi přílohami.

Úvodní část se věnuje především obecným otázkám chovu zvířat v rámci zájmové činnosti, jeho aspektům morálním a sociálním. Je zde naznačen i okruh adresátů – mají jimi být především drobní chovatelé a publikace má být doplněním odborných publikací věnujících se péči o jejich „zvířecího přítele“. Ve druhé části podávají autoři na několika stranách výčet a stručný popis právních předpisů, které upravují oblast ochrany zvířat, přičemž tyto předpisy rozdělují na dvě skupiny – ty, které přímo chrání zvířata před týráním, definují je, zakazují a postihují (zákon na ochranu zvířat proti týrání a jeho prováděcí vyhlášky, trestní zákon), a ty, které poskytují zvířatům ochranu tím, že stanoví obecné podmínky zacházení s nimi (veterinární zákon, zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o krmivech, zákon o myslivosti, zákon o rybářství, zákon o obchodování s ohroženými druhy a některé další). Je třeba podotknout, že obě skupiny se v určitých bodech překrývají, nicméně pro přehlednost výkladu je uvedené rozdělení vhodné. Na závěr kapitoly předkládají autoři výčet dohod Rady Evropy, které se zabývají ochranou zvířat a jejichž je Česká republika smluvní stranou.

Třetí část – z hlediska cíle sledovaného publikací nejvýznamnější (čemuž odpovídá i její rozsah) – se zabývá ochranou zvířat v zájmových chovech, jak vyplývá ze zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Autoři upozorňují na rozsáhlou novelizaci provedenou zákonem č. 77/2004 Sb., jejímž cílem bylo především uvedení českého práva v této oblasti do souladu s právem ES, ale i splnění našich mezinárodních závazků a zpracování některých poznatků z více než deseti let aplikace zákona v praxi. Třetí část je rozdělena na několik podkapitol odpovídajících svým obsahem věcnému členění zákona. Zmínku si zaslouží relativně velký prostor věnovaný autory preambuli zákona, což je pochopitelné vzhledem ke specifičnosti

jejího obsahu v českém právním řádu (připodobňuje zvířata lidem v jejich schopnosti pociťovat bolest a utrpení a člověku stanoví morální povinnost o ně pečovat a chránit je). Následují podkapitoly věnované základním pojmům, jednotlivým činům považovaným za týrání zvířat (velmi vhodné jsou uvedené konkrétní příklady), propagaci týrání zvířat, usmrcování zvířat a použití znečitlivění (zvláštní pozornost věnují autoři pojmu regulace populace, který není v právních předpisech přímo definován, přestože představuje velmi důležitý preventivní nástroj ochrany zvířat), opuštěným a toulavým zvířatům, veřejným vystoupením a svodům zvířat, otázkám přepravy a ochrany zvířat v zájmových chovech a zájmovému chovu nebezpečných druhů zvířat. Nechybí pojednání o orgánech ochrany zvířat (včetně praktických rad typu „na který orgán se obrátit, víme-li o týraném zvířeti“ či „jakým způsobem nakládat se zraněným zvířetem“) a deliktů odpovědnosti (správních deliktů právníků a podnikajících fyzických osob a přestupků fyzických osob).

Poslední tři části publikace se stručně věnují trestným činům souvisejícím s ochranou zvířat, tedy především ustanovení § 203 trestního zákona (týrání zvířat), ale zmíněna je i řada dalších, dále příslušnými ustanoveními veterinárního zákona (relevantními pro zájmové chovy zvířat) a konečně poplatkům spojeným s chovem zvířat v zájmových chovech (poplatkové povinnosti podléhá chov nebezpečných druhů zvířat dle zákona o správních poplatcích a chov psů dle zákona o místních poplatcích).

Formou příloh autoři publikaci doplňují vybranými ustanoveními nejvýznamnějších právních předpisů – zákona na ochranu zvířat proti týrání, vyhlášky stanovící nebezpečné druhy zvířat (č. 75/1996 Sb.) a nařízení vlády, kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat (č. 27/2002 Sb.) – a informací o plnění Programu ochrany zvířat v České republice v roce 2003.

Ačkoliv je publikace do značné míry schematická, lze ji celkově hodnotit jako zdařilou, a to především s ohledem na okruh adresátů, kterým je určena, tedy chovatele–neprávníky. Informace jsou zprostředkovány srozumitelnou formou a demonstrovány na příkladech, což je charakteristika, která u řady publikací zabývajících se právem bohužel chybí.

**Mgr. Karolína Žákovská**



**C–214/03 : Komise vs. Rakousko (2004)**

*Porušení směrnice č. 88/609/EHS – ochrana ovzduší*

Rakouská republika v rozporu se svými povinnostmi vyplývajících z čl. 2 bod 6, 8, 9 a 10, článku 4 odst. 1 ve spojení s přílohami III až VII, čl. 9 odst. 2 a 3 směrnice Rady č. 88/609/EHS ze dne 24. listopadu 1988 o omezení emisí škodlivých látek z velkých spalovacích zařízení do ovzduší, ve znění novely, směrnice Rady č. 94/66/ES ze dne 15. 12. 1994, porušila právní předpisy, neboť

- v § 22 odst. 1 nařízení o zachování čistoty ovzduší při provozu kotelen stanovila odchýlně od čl. 2 bod 8 směrnice Rady EHS pojem „několikasložkové palivo“,
- netransponovala do příslušných rakouských právních předpisů, tj. do zákona o zachování čistoty ovzduší při provozu kotelen a souvisejícího nařízení, definice pro „nová zařízení“ a „stávající zařízení“ ve smyslu čl. 2 bod 9 a 10 směrnice Rady,
- obzvláště následkem odchýlení se definice rakouského pojmu „palivo“ od čl. 2 bod 6 směrnice Rady neúplně převzala do platného rakouského práva ochrany ovzduší emisní limity pro oxidy síry, oxidy dusíku a prachu podle čl. 4 odst. 1 ve spojení s přílohami III až VII směrnice Rady a
- transponovala nekorektně do příslušných rakouských právních předpisů o zachování čistoty ovzduší při provozu kotelen čl. 9 odst. 2 a 3 směrnice, týkající se vypočítání emisních limitů při vicelátkových spalovacích zařízeních u destilačních zbytků a zbytků při přeměně z ropných rafinérií používaných pro vlastní spotřebu samostatně nebo s jinými palivy.

**C–227/01 : Komise vs. Španělsko (2004)**

*Porušení směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí*

Španělské království porušilo v rozporu se svými povinnostmi vyplývajících z čl. 2, 3, 5 odst. 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice Rady č. 85/337/ES ze dne 27. 6. 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých projektů na životní prostředí, právní předpisy tím, že neprovedla posouzení vlivů na životní prostředí u projektu „Vlaková trať Valencia–Tarragona, úsek Las Palmas–Oropesa, železniční těleso“, který je součástí projektu „Corredor del Mediterráneo“.

**C–339/03: Komise vs. Německo (2004)**

*Netransponování směrnice o zoologických zahradách*

Spolková republika Německo se provinila proti svým závazkům vyplývajícím z čl. 9 odst. 1 pododst. 1 směrnice Rady č. 1999/22/ES z 29. 3. 1999 o držení volně

žijících živočichů v zoologických zahradách, tím, že v různých spolkových zemích s výjimkou spolkových zemí Brémy, Hamburk, Hesensko, Badensko–Württembersko, Dolní Sasko, Berlín, Šlesvicko–Holštýnsko a Duryňsko nepřijalo k transpozici směrnice o zoologických zahradách příslušné zákony a správní předpisy, a to ani ve lhůtě určené k transpozici směrnice ani ve lhůtě určené Komisí v odůvodněném stanovisku a ani o tom Komisi řádně neinformovalo.

### **C–396/01: Komise vs. Irsko (2004)**

*Porušení směrnice o ochraně vod před znečištěním dusičnany pocházejícími ze zemědělských zdrojů*

Irsko se provinilo vůči svým povinnostem vyplývajícím ze směrnice Rady č. 91/676/EHS z 12. prosince 1991, o ochraně vod před znečištěním dusičnany pocházejícími ze zemědělských zdrojů, tím, že zanedbalo povinnost, během lhůt předepsaných touto směrnicí stanovit úplný seznam vod ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice podle kritérií Přílohy I směrnice a tyto vody sdělit Komisi. Dále Irsko nevykázalo seznam ohrožených území podle čl. 3 odst. 2 a nebo odst. 4 směrnice, nesestavilo akční programy podle čl. 5 směrnice a neprovedlo správně a úplně měření a průzkumy ve vztahu k vodám ve smyslu čl. 6 odst. 1 písm. a) až c) směrnice.

### **C–454/01: Komise vs. Německo (2004)**

*Porušení směrnice o odstraňování polychlorovaných bifenylnů a polychlorovaných terfenylnů*

Spolková republika Německo porušila své závazky vyplývající ze směrnice Rady č. 96/59/ES ze 16. srpna 1996, o odstraňování polychlorovaných bifenylnů a polychlorovaných terfenylnů (PCB/PCT), tím, že nepřijala plán na odstranění PCB a PCT a na dekontaminaci zařízení obsahujících tyto látky, předepsaný směrnicí v čl. 11 odst. 1 první odrážka této směrnice během předepsané lhůty a nezaslala jej Komisi.

### **C–472/02: Siomab SA vs. Institut bruxellois pour la gestion de l'environnement (2004)**

*Předběžná otázka k výkladu nařízení Rady č. 259/93/EHS z 1. února 1993 k doзору a kontrole nad přepravou odpadů v rámci, do a ven z Evropského společenství (v daném judikátu šlo o záměr přepravy solí jakožto zbytků po spalování komunálního odpadu z Belgie do Německa).*

Nařízení Rady č. 259/93/EHS z 1. února 1993 k doзору a kontrole nad přepravou odpadů v rámci, do a ven z Evropského společenství, ve znění rozhodnutí Komise č. 98/368/ES z 18. května 1998 a rozhodnutí Komise č. 1999/816/ES z 24. listopadu 1999 je třeba vyložit tak, že v případě, pokud členský stát podle čl. 6 odst. 8 nařízení předepsal zvláštní řízení notifikace doprovodného nákladního listu určitého

druhu odpadu určeného k transportu za účelem využití, vystaveného příslušným úřadem v místě odeslání, a tento úřad je toho názoru, že bude muset uplatnit námitku kvůli nevhodnému zařazení této expedice notifikující osobou, nemůže tento úřad v místě odeslání odpadů nově zařadit expedici odpadů a musí přepravní list jiným úřadům a příjemci odpadu odeslat na vědomí. V tomto případě má úřad povinnost sdělit svou námitku každým vhodným způsobem jiným příslušným úřadům a notifikujícím osobám před uplynutím lhůty předepsané v čl. 7 odst. 2 nařízení.

**C-127/02 : Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee a Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels vs. Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, za účastenství Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA (2004)**

*Předběžná otázka týkající se výkladu směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, a to pojmů plány nebo projekty v rámci posuzování vlivů na chráněné území.*

Mechanické lovení škeblí srdcovek, které je takto po řadu let provozováno, pro které ale je každý rok vydávána licence na omezenou dobu, přičemž pokaždé je znovu posuzováno, zda vůbec a pokud ano, v jakém území smí být tato činnost provozována, spadá pod pojem „plán“ či „projekt“ ve smyslu čl. 6 odst. 3 směrnice Rady č.92/43/EHS z 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Článek 6 odst. 3 směrnice č. 92/43/EHS zavádí řízení, které má zaručit s pomocí předchozího posouzení, že plány nebo projekty, které bezprostředně nesouvisí se správou předmětného území nebo nejsou nezbytné pro péči o ně, avšak mohly by pravděpodobně tuto lokalitu negativně ovlivnit, budou schváleny jen tehdy, pokud nepoškodí území jako takové. Naproti tomu stanoví čl. 6 odst. 2 směrnice č. 92/43/EHS obecnou ochrannou povinnost, která stanoví povinnost zabránit ničení přírodních stanovišť a stanovišť druhů a vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena, pokud by takový rušivý zásah mohl podstatně ovlivnit plnění cílů této směrnice. Nelze jej současně aplikovat s čl. 6 odst. 3 směrnice.

Čl. 6 odst. 3 věta 1 směrnice č. 92/43/EHS je třeba tak vyložit, že plány nebo projekty, které bezprostředně nesouvisí se správou předmětného území nebo nejsou nezbytné pro péči o ně, je třeba podrobit posouzení vlivu na cíle ochrany tohoto území, pokud nelze na základě objektivních okolností vyloučit, že by tyto mohly toto území samy nebo ve spojení s ostatními plány a projekty podstatně poškodit.

Podle čl. 6 odst. 3 věta 1 směrnice č. 92/43/EHS se pak stanoví, že plány nebo projekty, které bezprostředně nesouvisí se správou předmětného území nebo nejsou nezbytné pro péči o ně, by tato území mohly podstatně poškodit, pokud hrozí, že

poškodí pro toto území stanovené cíle ochrany. Posouzení tohoto nebezpečí je třeba posoudit jmenovitě ve světle zvláštních rysů a podmínek životního prostředí v rámci od takových plánů či projektů dotčeného území.

Podle čl. 6 odst. 3 směrnice č. 92/43/EHS znamená posuzování plánů nebo projektů z hlediska jejich vlivu na dotčené území, že před jeho povolením se na základě použití nejlepších příslušných vědeckých poznatků posoudí plán či projekt z veškerých hledisek, která by mohla sama nebo ve spojení s jinými plány či projekty poškodit cíle ochrany stanovené pro toto území. Příslušné úřady směřují s přihlédnutím k posouzení vlivu mechanického lovu škeblí srdcovek na cíle ochrany dotčeného území tuto činnost jen tehdy povolit, pokud získají jistotu o tom, že tato činnost nebude působit negativně na toto území. To je pak ten případ, kdy z vědeckého hlediska neexistuje pochybnost, že nebudou žádné takové negativní následky.

Národní soud může při šetření zákonnosti povolení plánu nebo projektu ve smyslu čl. 6 odst. 3 směrnice č. 92/43/EHS posoudit, zda byly dodrženy tímto ustanovením vymezené hranice pro prostor uvážení příslušných národních úřadů, a to i v případě, kdy tato směrnice přes uplynutí lhůt v ní stanovených nebyla dotčeným členským státem do jeho národního právního řádu transponována.

**PŘEHLED LEGISLATIVY****Sbírka zákonů 06 – 11/2004**

**553/2004 Sb.** – Vyhláška o podmínkách, vzoru a bližších pokynech vypracování plánu mysliveckého hospodaření v honitbě

**542/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 242/2004 Sb., o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívajících v ochraně složek životního prostředí (o provádění agroenvironmentálních opatření)

**543/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 115/2004 Sb., kterým se stanoví některé postupy při provádění opatření společné organizace trhu se škroben

**530/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Nádrž vodního díla Nechanice

**531/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Žehuňský rybník – Obora Kněžičky

**532/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Orlické Záhoří

**533/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Libavá

**534/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Podyjí

**535/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Řezabinec

**528/2004 Sb.** – Vyhláška o požadavcích na národní referenční laboratoře a referenční laboratoře v oblasti činností v působnosti zákona o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském

**517/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 244/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek pro uplatňování dávky v odvětví mléka a mléčných výrobků v rámci společné organizace trhu s mlékem a mléčnými výrobky

**502/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zdravotnictví č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů

**503/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů)

**504/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 382/2001 Sb., o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě

**505/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 237/2002 Sb., o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků

**497/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 124/2001 Sb., kterou se stanoví požadavky na odběr vzorků a principy metod laboratorního zkoušení krmiv, doplňkových látek a premixů a způsob uchovávání vzorků

**488/2004 Sb.** – Vyhláška o vymezení zón ochrany přírody Chráněné krajinné oblasti Český ráj

**475/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 471/2000 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění vyhlášky č. 326/2003 Sb.

**468/2004 Sb.** – Vyhláška o autorizovaných osobách podle zákona o ochraně přírody a krajiny

**460/2004 Sb.** – Úplné znění zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jak vyplývá z pozdějších změn

**461/2004 Sb.** – Úplné znění zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), jak vyplývá z pozdějších změn

**462/2004 Sb.** – Úplné znění zákona č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském), jak vyplývá z pozdějších změn

**454/2004 Sb.** – Vyhláška o vyhlášení Národní přírodní památky Miroslavské kopce a stanovení jejich bližších ochranných podmínek

**452/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se stanoví způsob hodnocení bezpečnostního programu prevence závažné havárie a bezpečnostní zprávy, obsah ročního plánu kontrol, postup při provádění kontroly, obsah informace a obsah výsledné zprávy o kontrole

**443/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se stanoví základní metody pro zkoušení toxicity chemických látek a chemických přípravků

**437/2004 Sb.** – Zákon, kterým se mění zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění zákona č. 521/2002 Sb., a zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách

**426/2004 Sb.** – Vyhláška o registraci chemických látek

**427/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se stanoví bližší podmínky hodnocení rizika chemických látek pro zdraví člověka

**428/2004 Sb.** – Vyhláška o získání odborné způsobilosti k nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické



**412/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 222/1995 Sb., o vodních cestách, plavebním provozu v přístavech, společné havárii a dopravě nebezpečných věcí

**413/2004 Sb.** – Vyhláška o prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných obcích a jejich částech za památkové zóny a určení podmínek pro jejich ochranu

**411/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se stanoví správná výrobní praxe, správná distribuční praxe a bližší podmínky povolování výroby a distribuce léčiv, včetně medikovaných krmiv a veterinárních autogenních vakcín, změn vydaných povolení, jakož i bližší podmínky vydávání povolení k činnosti kontrolních laboratoří (vyhláška o výrobě a distribuci léčiv)

**397/2004 Sb.** – Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 287/2001 Sb., o příspěvku souvisejícím s restrukturalizací a útlumem hnědouhelného hornictví

**399/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění pozdějších předpisů

**400/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 275/1998 Sb., o agrochemickém zkoušení zemědělských půd a zjišťování půdních vlastností lesních pozemků, ve znění vyhlášky č. 477/2000 Sb.

**401/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 474/2000 Sb., o stanovení požadavků na hnojiva

**389/2004 Sb.** – Vyhláška o opatřeních pro tlumení slintavky a kulhavky a k jejímu předcházení a o změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka, ve znění vyhlášky č. 356/2004 Sb.

**390/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 292/2002 Sb., o oblastech povodí

**391/2004 Sb.** – Vyhláška o rozsahu údajů v evidencích stavu povrchových a podzemních vod a o způsobu zpracování, ukládání a předávání těchto údajů do informačních systémů veřejné správy

**382/2004 Sb.** – Vyhláška o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování

**381/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se vyhláší Národní přírodní rezervace Žofínský prales, stanoví její bližší ochranné podmínky a ochranné pásmo a kterou se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

**366/2004 Sb.** – Vyhláška o některých podrobnostech systému prevence závažných havárií

**367/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 7/2000 Sb., kterou se stanoví rozsah a způsob zpracování hlášení o závažné havárii a konečné zprávy o vzniku a následcích závažné havárie

**368/2004 Sb.** – Vyhláška o geologické dokumentaci

**369/2004 Sb.** – Vyhláška o projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací, oznamování rizikových geofaktorů a o postupu při výpočtu zásob výhradních ložisek

**364/2004 Sb.** – Nařízení vlády o stanovení některých podmínek provádění opatření společné organizace trhů v odvětví cukru

**356/2004 Sb.** – Vyhláška o sledování (monitoringu) zoonóz a původců zoonóz a o změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka

**353/2004 Sb.** – Vyhláška, kterou se stanoví bližší podmínky osvědčení o odborné způsobilosti pro oblast posuzování vlivů na veřejné zdraví, postup při jejich ověřování a postup při udělování a odnímání osvědčení

**349/2004 Sb.** – Úplné znění zákona č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií), jak vyplývá z pozdějších změn

## **Mezinárodní smlouvy 06 – 11/2004**

**126/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Ministerstvem pro místní rozvoj České republiky a Ministerstvem pro ochranu životního prostředí a místní rozvoj Lotyšské republiky o spolupráci v oblasti cestovního ruchu

**125/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Protokolu o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí mezi Ministerstvem životního prostředí České republiky a Ministerstvem pro záležitosti životního prostředí Egyptské arabské republiky

**124/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí

**109/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě na ochranu nových odrůd rostlin z 2. prosince 1961 ve znění revidovaném v Ženevě 10. listopadu 1972, 23. října 1978 a 19. března 1991

**112/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o ukončení platnosti dvoustranných mezinárodních smluv v gesci Ministerstva zemědělství

**104/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Ochrana vody v povodí řeky Dyje v České republice

**105/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Řízení nakládání s odpadními vodami a dodávka pitné vody pro region Jeseník v České republice

**106/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Projekt Čistá Bečva v České republice

**107/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Monitorování a hodnocení hydrosféry v souladu se směrnicemi Evropské komise o životním prostředí v České republice

**96/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Zajištění norem Evropské unie pro systém zásobování vodou v jižních Čechách, Jihočeský region, Česká republika

**97/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Rekonstrukce kanalizace ve Žďáru nad Sázavou, region Vysočina, Česká republika

**99/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a Českou republikou o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Rekonstrukce kanalizace ve Znojmě, Jihomoravský region, Česká republika

**90/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Ujednání mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zemědělství Řecké republiky o ekonomické, vědecké a technické spolupráci v oblasti zemědělství

**81/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zemědělství a výživy Ukrajiny o ekonomické, vědeckotechnické a výrobní spolupráci a Dohody o vypuštění

tění článku 4 z Dohody mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zemědělství a výživy Ukrajiny o ekonomické, vědeckotechnické a výrobní spolupráci

**77/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, kterým se vyhlašují opravy „Přílohy A – Všeobecná ustanovení a ustanovení týkající se nebezpečných látek a předmětů“ a „Přílohy B – Ustanovení o dopravních prostředcích a o přepravě“ Evropské dohody o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR), přijaté v Ženevě dne 30. září 1957, vyhlášené pod č. 64/1987 Sb., jejíž změny a doplňky byly vyhlášeny pod č. 159/1997 Sb., č. 186/1998 Sb., č. 54/1999 Sb., č. 93/2000 Sb. m. s., č. 6/2002 Sb. m. s. a č. 65/2003 Sb. m. s.

**73/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Mezinárodní smlouvě o rostlinných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství

**69/2004 Sb. m. s.** – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě o uznání mezinárodní právní subjektivity Mezinárodního bramborářského centra (CIP)